

Reetta Riikonen

**RETORINEN DISKURSSIANALYYSI
SUOMALAISEN IDENTITEETIN
RAKENTUMISESTA SAUNAN
KONTEKSTISSA**

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Sosiaalipsykologian Pro gradu -tutkielma
Marraskuu 2019

TIIVISTELMÄ

Reetta Riikonen: Retorinen diskurssianalyysi suomalaisen identiteetin rakentumisesta saunan kontekstissa
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma
Marraskuu 2019

Monet arjen käytännöt rakentavat ymmärrystä siitä, millaista on olla jonkin maan kansalainen ja millaista käyttäytymistä tähän liittyy. Yksi tällainen käytäntö Suomessa on saunominen. Sauna on tiivis osa suomalaista elämäntapaa ja monille suomalaisille viikoittain toistuva arkinen rituaali. Sauna on myös yksi keskeisistä kansallisista symboleista Suomessa.

Tässä tutkielmassa tarkoitukseni on ensinnäkin selvittää, miten suomalaista identiteettiä rakennetaan kielellisesti, kun perustellaan, miten sauna liittyy Suomeen (I. kansallinen taso). Tutkielman toisena tehtävänä on analysoida, miten nämä merkitykset näyttäytyvät kertomuksissa, joissa kuvataan oman elämän saunakokemuksia (I. elämäkerrallinen taso). Tutkielman teoreettinen viitekehys muodostuu nationalismia ja kansallista identiteettiä koskevasta teoriasta ja aiemmasta tutkimuksesta.

Tutkielman aineisto koostui 16–20-vuotiaiden saunaa käsittelevistä kirjoituksista, jotka on kerätty pääkaupunkiseudulla sijaitsevista kouluista vuosina 2002, 2008 ja 2014. Tutkimusmenetelmänä oli retorinen diskurssianalyysi, ja analyysissä pyrkimyksenä oli paikantaa nuorten kirjoituksista erilaisia kansallisen identiteetin rakentamisstrategioita. Analyysin perusteella nuoret käyttivät kuutta kansallisen identiteetin rakentamisstrategiaa, kun he perustelivat, miksi sauna on keskeinen kansallinen symboli. Näitä olivat jaetun kokemuksen strategia, ainutlaatuisuusstrategia, erottautumisstrategia, tunnettuusstrategia, jaettujen arvojen strategia ja etnisen ulkomuodon strategia. Näistä kolme esiintyi myös omasta elämästä kirjoitetuissa kertomuksissa. Nämä kolme strategiaa olivat jaetun kokemuksen strategia, ainutlaatuisuusstrategia ja erottautumisstrategia.

Kansallisen tason perusteluissa jaetun kokemuksen strategiassa suomalaisesta identiteetistä rakentui yhtenäinen ja jatkuva nuorten korostaessa suomalaisten samankaltaisuutta sekä toisiin suomalaisiin nykyhetkessä että aiempiin sukupolviin menneisyydessä. Ainutlaatuisuusstrategiassa suomalainen identiteetti rakentui puolestaan ainutlaatuiseksi ja jatkuvaksi, kun nuoret viittasivat kansan yksilöllisyyttä esiintuoviin asioihin ja korostivat näiden erityistä historiallista yhteyttä Suomeen. Erottautumisstrategiassa nuoret tuottivat vertailuasetelman, jossa suomalainen identiteetti rakentui paremmaksi kuin vertailun kohteena oleva kansa. Tunnettuusstrategiassa suomalainen identiteetti sai merkityksensä muilta kansoilta saadun tunnustuksen kautta. Jaettujen arvojen strategiassa keskeistä oli suomalaisten samankaltaisuuden korostaminen perhearvojen suhteen, kun taas etnisen ulkomuodon strategiassa suomalainen identiteetti rakentui muista eroavasta tunnistettavasta ulkomuodosta.

Elämäkerrallisella tasolla kertomukset vahvistivat kansallisen tason perusteluissa esitettyjä väitteitä. Jaetun kokemuksen strategiassa nuoret tuottivat yhtenäisyyttä sekä omaan lähipiiriinsä että suomalaisiin kansana, kun taas ainutlaatuisuusstrategiassa nuoret korostivat saunamuistojensa olevan vain suomalaisille ainutlaatuisia ja mahdollisia. Erottautumisstrategiassa nuoret vertasivat itsensä ja suomalaisten saunakäyttäytymistä muihin kansoihin korostaen suomalaisten paremmuutta. Kertomuksissa nuoret sitoivat koko kansaa koskevat väitteensä osaksi omalle elämälleen antamia merkityksiä. Näin nuoret rakensivat kertomuksissaan omaa identiteettiään suomalaisena.

Tulokset osoittavat, että nuoret käyttivät osin samoja kansallisen identiteetin rakentamisstrategioita kansallisen tason perusteluissa ja oman elämän kertomuksissa. Näin nuoret rakensivat yhteyden kansallisen ja elämäkerrallisen tason välille ja merkityksellistivät omaa elämäänsä kansallisesti jaettujen merkitysten kautta. Tulos tarjoaa kansallisen identiteetin tutkimiseen uudenlaisen näkökulman, jota voidaan hyödyntää etenkin tutkittaessa kansallisten identiteettien rakentumista erilaisten symbolien ja rituaalien yhteydessä.

Avainsanat: kansallinen identiteetti, sauna, diskurssianalyysi, eletty kansakunta, banaali nationalismi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

ABSTRACT

Reetta Riikonen: A Rhetorical Discourse Analysis of how Finnish Identity is Constructed in the Context of Sauna

Master's thesis

Tampere University

Degree Programme in Social Sciences

November 2019

Many routine practices in everyday life construct our understanding of what it means to have a national identity and belong to a nation. In Finland one such practice is sauna bathing, which is an important part of the everyday life in Finland. For many Finns taking a sauna is a weekly ritual. Sauna is also one of the key national symbols of Finland.

This thesis had two objectives. The first was to examine how national identity was constructed in essays in which adolescents described why sauna is a national symbol of Finland (national level). The second objective was to study how these national meanings were expressed in the adolescents' narratives based on their personal experiences on sauna (biographic level). The theoretical framework used in this thesis draws from previous theories and studies of nationalism and national identity.

The data consisted of essays written by 16–20-year-old Finnish upper secondary school students in the Helsinki metropolitan area. The data were analyzed using rhetorical discourse analysis to identify strategies constructing national identity. At the national level, the analysis showed six national identity strategies: shared experience, uniqueness, positive comparison, recognition, shared values and ethnic appearance. Three of these strategies also appeared in the narratives based on the students' personal experiences on sauna, including shared experience, uniqueness and positive comparison.

At the national level, the shared experience strategy consisted of constructed national identity based on national sameness and continuity in the context of sauna. In the uniqueness strategy, adolescents distinguished Finnish identity from other national identities by emphasizing the unique and ancient connection between sauna and Finland. As for the positive comparison strategy, the adolescents evaluated Finnish identity positively compared to other national identities. In the recognition strategy, national identity was constructed around the acknowledgment Finns get from other nations in the context of sauna. The shared values strategy consisted of emphasizing national sameness in the context of shared family values. In the ethnic appearance strategy, national identity was constructed around a distinct Finnish look.

At the biographic level based on the narratives, the shared experience strategy consisted of the adolescents' sameness with their family and the Finnish people in general. The adolescents described their experiences of sauna as unique to Finland and Finnish people in the uniqueness strategy. In the positive comparison strategy, the adolescents constructed their national identity around their experiences of foreigners not being as tough as Finns when taking a sauna. In regard to these strategies, the narratives constructed Finnish identity equally compared with the national level. By using the same national meanings in the narratives, the adolescents emphasized their belonging to the Finnish people and constructed their own national identity.

To conclude, the results indicated that three of the national identity strategies were used both at the national and biographic level in the context of sauna. This gives new understanding of how people construct their own life stories and narratives in relation to national meanings, thus binding them together. The results offer a new perspective on studying the ways national identities are constructed, especially in the context of national symbols and rituals.

Keywords: national identity, sauna, discourse analysis, everyday nationhood, banal nationalism

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin OriginalityCheck service.

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto	1
2 Saunan historia ja merkitys Suomessa	3
3 Kansalliset symbolit ja rituaalit.....	7
3.1 Kansalliset symbolit ja sauna	7
3.2 Sauna kansallisena rituaalina.....	9
4 Nationalismi ja kansallinen identiteetti.....	13
4.1 Nationalismin ja kansakunnan klassisia määritelmiä.....	13
4.2 Banaali nationalismi.....	14
4.3 Eletyn kansakunnan rakentuminen.....	16
4.4 Kansallisen identiteetin rakentuminen kielenkäytössä.....	19
5 Tutkimuskysymys	24
6 Aineisto ja menetelmä.....	26
6.1 Aineisto	26
6.2 Retorinen diskurssianalyysi.....	28
6.3 Analyysiprosessi.....	31
6.4 Tutkimusetiikka.....	33
7 Kansallisen identiteetin rakentuminen kansallisen tason selonteoissa	35
7.1 Saunaan liittyvät selonteot.....	36
7.1.1 Jaetun kokemuksen strategia	36
7.1.2 Ainutlaatuisuusstrategia.....	39
7.1.3 Erottautumisstrategia	42
7.1.4 Tunnettuusstrategia.....	43
7.2 Perheeseen liittyvät selonteot	45
7.2.1 Jaettujen arvojen strategia.....	45
7.2.2 Etnisen ulkomuodon strategia.....	46
8 Kansallisen identiteetin rakentuminen oman elämän kertomuksissa.....	49
8.1 Perheen ja kansan jaettu kokemus.....	50
8.2 Ainutlaatuinen suomalainen tapa	54
8.3 Eroja korostava tilanne	58
9 Johtopäätökset.....	62
9.1 Yhteenveto tuloksista	62
9.2 Päätelmät ja tulosten merkityksen tarkastelu	64
9.3 Tulosten arviointi ja jatkotutkimusehdotukset	67

10 Lähdeluettelo.....	71
11 Liitteet.....	82
Liite 1. Saunakuvat.....	82
Liite 2. Nuorille jaettu ohjeistus.....	84

1 JOHDANTO

Kansallinen identiteetti on kategoria, joka kehystää ihmisten jokapäiväistä elämää monin tavoin. Vaikka kansainvälistyminen ja globalisaatio ovat osa yhä useamman elämää esimerkiksi median ja matkustelun kautta, kiinnittyy silti ihmisten elämä yleensä kansallisvaltioihin. Kansainvälistyminen ei olekaan merkinnyt kansallisvaltioiden merkityksen vähenemistä, vaan yhä edelleen kansat ja kansallisvaltiot näkyvät ihmisten arjessa monella tavalla. (Skey 2011, 121–128.) Kansalliseen identiteettiin esimerkiksi viitataan toistuvasti ohimennen niin arjen keskusteluissa kuin mediassakin, ja kansallinen identiteetti voi ohjata esimerkiksi kulutuskäyttäytymistä ja muita arjen valintoja (Fox & Miller-Idriss 2008, 537–553). Monet arkiset tavat ja toiminnot tapahtuvatkin kansallisessa viitekehyksessä. Yksi suomalaisille hyvin arkinen tapa, jolla on myös vahva kansallinen merkitys, on saunominen. Tässä tutkielmassa tutkin, miten suomalaiset nuoret rakentavat suomalaista identiteettiä saunaan liittyvissä kirjoituksissa.

Sauna on yksi keskeisistä Suomea kuvaavista kansallisista symboleista (Laaksonen 2005, 136–139), ja samalla se on hyvin arkinen rituaali suomalaisille (Puromies 2013, 377). Tällaisten arjessa usein toistuvien rituaalien merkitys kansallisen identiteetin kannalta on se, että ne kulkevat ihmisten mukana läpi elämän tuottaen merkityksiä, sisältöä ja pysyvyyttä kansalliseen identiteettiin (Fox & Miller-Idriss 2008, 545–549). Arkiset käytännöt ovat kansallisen identiteetin kannalta merkityksellisiä myös siksi, että ajan kuluessa ne muodostavat laajasti jaettua ymmärrystä kansallisesta järjestyksestä ja siitä, millaista on olla jonkun maan kansalainen (Edensor 2002, 19). Sauna tarjoaa arkisuutensa vuoksi kiinnostavan kontekstin analysoitaessa, miten suomalaista identiteettiä rakennetaan. Sauna kuuluu Suomessa niin vahvasti jokapäiväiseen elämään, ettei sen kansalliseen ulottuvuuteen välttämättä kiinnitetä juuri huomiota. Tästä huolimatta se luo pohjaa ymmärrykselle siitä, mitä suomalaisuus on ja miten suomalaisuus eroaa muista kansoista.

Tässä tutkielmassa tutkimusmenetelmäni on retorinen diskurssianalyysi. Retorisessa diskurssianalyysissä tutkitaan, miten kielenkäytössä tuotetaan erilaisia merkityksiä, ja millä tavoin näistä merkityksistä rakennetaan vakuuttavia ja uskottavia (Jokinen & Juhila 2016, 291; Jokinen 2016c, 338). Diskurssianalyysissä ajatellaan, että kielenkäyttö on aina sidoksissa kulttuuriin, ja se rakentuu jo olemassa olevien kielellisten resurssien varaan ja ammentaa niistä. (Potter & Wetherell 1987, 33–34). Samalla kielenkäyttö uusintaa ja muokkaa kulttuuria merkityksineen (Suoninen 2016b, 233–234). Tällä tavalla myös kansallinen identiteetti on sidoksissa kansalliseen kulttuuriin ja sen

merkityksiin (Hall 1999, 46–47), jolloin myös tämän tutkielman vastaajajoukon muodostavien nuorten mahdollisuudet rakentaa suomalaista identiteettiä nojaavat jo olemassa olevaan jaettuun kulttuuriseen tietoon saunasta ja suomalaisuudesta.

Teen tutkielmani osana Eerika Finellin tutkimusprojektia, jossa tutkitaan kansallisten symboleiden merkitysten muutosta Suomessa. Tältä osin tutkielmani tarkoitus on tuottaa lisätietoa siitä, millaisia merkityksiä kansallisiin symboleihin liitetään Suomessa. Tutkimusprojektissa on kerätty aineistoa tähän mennessä vuosina 2002, 2008 ja 2014. Aineistoni koostuu 16–20-vuotiaiden pääkaupunkiseudulla asuvien nuorten saunaa käsittelevistä kirjoituksista. Aineistossani on mukana kahdentyyppisiä kuvauksia: kansallisen tason perusteluja siitä, miksi sauna liittyy Suomeen, ja omasta elämästä kirjoitettuja kertomuksia. (Finell 2019.) Olen kiinnostunut siitä, miten nuoret rakentavat suomalaista identiteettiä näillä kummallakin tasolla. Pyrin selvittämään, toistuvatko samat merkitykset ja tavat rakentaa kansallista identiteettiä, kun kirjoituksissa siirrytään kansalliselta tasolta oman elämän tasolle. Tavoitteeni on saada selville, millaisena kerronnallisena resurssina kansa toimii, kun nuoret kirjoittavat omasta elämästään saunan yhteydessä. Tällaista kansallisen ja oman elämän tasot yhdistävää tutkimusta ei tietääkseni ole aiemmin tehty kansallista identiteettiä tutkittaessa.

Aloitan tutkielmani taustoittamalla luvussa kaksi saunan historiaa ja merkitystä Suomessa. Kuvaan sen jälkeen luvussa kolme, millainen kansallinen symboli ja rituaali sauna on Suomessa. Siirryn tästä esittelemään luvussa neljä tutkielmani teoreettisen taustan, joka muodostuu nationalismia, kansakuntaa ja kansallista identiteettiä käsittelevästä teoriasta ja tutkimuksesta. Sen jälkeen esittelen tutkimuskysymykseni luvussa viisi. Luvussa kuusi kuvaan käyttämäni aineistoa ja analyysimenetelmää. Kuvaan myös, miten analyysiprosessini on edennyt ja miten tutkielmassa on huomioitu tutkimuseettisiä periaatteita. Luvuissa seitsemän ja kahdeksan esittelen tutkielmani tulokset. Lopuksi luvussa yhdeksän teen yhteenvetoa tutkielmastani ja pohdin sen antia erityisesti kansallisen identiteetin tutkimukselle.

2 SAUNAN HISTORIA JA MERKITYS SUOMESSA

Tässä luvussa esittelen ensin saunan historiaa Suomessa ja sen jälkeen saunan merkitystä suomalaisille. Saunan historia ulottuu Suomessa useiden vuosisatojen päähän (Edelsward 1991, 186–187). Suomessa on saunottu jo Ruotsin vallan aikaan, ja vanhimmat kirjalliset maininnat saunoista ovat peräisin 1400- ja 1500-luvuilta (Vuorenjuuri 1967, 305). Saunomista on harrastettu Suomessa paljon, ja myös mielikuva saunasta kaikkien suomalaisten lempiharrastuksena juontaa juurensa kauas. Esimerkiksi jo vuonna 1640 professori Mikael Wexionius kertoi Turun Akatemian avajaisten puheessaan kaikkien suomalaisten käyvän saunassa ahkerasti (Laaksonen 2005, 136–139). Vaikka aktiivinen saunominen on liitetty suomalaisiin jo useiden vuosisatojen ajan, saunasta tuli kansallinen symboli vasta 1800-luvulla (Edelsward 1991, 186–187), kun nationalismi poliittisena liikkeenä heräsi Suomessa (Liikane 2005, 224). Tällöin sauna merkityksellistettiin suomalaisten omaksi instituutioksi ja siitä tuli kansallisen identiteetin ja solidaarisuuden symboli (Edelsward 1991, 186–187). Oma roolinsa saunan nousussa kansalliseksi symboliksi on ollut myös työväestöllä, joka toi saunan mukanaan kaupunkeihin 1900-luvulla (Leimu 2004, 375–379). Esittelen seuraavaksi saunan historiaa 1800-luvulta tähän päivään keskittyen saunan käyttötapoihin ja niissä tapahtuneisiin muutoksiin. Käsittelen saunaa kansallisena symbolina luvussa 3.1.

Suomessa merkittävin muutos saunomistavoissa 1800-luvulta tähän päivään on ollut saunomisen muuttuminen yhteisöllisestä tapahtumasta ydinperheen yksityiseksi tapahtumaksi. Muutos kytkeytyy sekä yleisen elintason kohoamiseen että kulttuuriseen muutokseen agraariyhteiskunnan yhteisöllisyydestä modernin yhteiskunnan yksityisyyteen. (Karhunen 2013, 280–281.) 1800-luvun agraarisessa Suomessa saunominen oli yhteissaunomista, eli naiset ja miehet saunoivat yhdessä. Maaseudulla yhteissaunominen koski saman talon naisia ja miehiä, joiden ymmärrettiin muodostavan keskenään perheen kaltaisen yhteisön. Tähän aikaan perheeksi luettiin kaikki saman talon asukkaat mukaan luettuna talon työntekijät ja satunnaiset vieraat. Yhteissaunomista ei siis harrastettu kenen tahansa kanssa. Kaakkois- ja Itä-Suomessa yhteissaunominen vaihtui miesten ja naisten saunavuoroihin sekä ydinperheen kesken saunomiseen 1800-luvun lopulla. (Leimu 2004, 375; Vähämäki 2007, 186.)

Länsi-Suomessa yhteissaunominen siirtyi teollistumisen myötä maaseudulta kaupunkeihin, ja Länsi-Suomessa yleisten saunojen käyttö väheni vasta 1950-luvulle tultaessa (Leimu 2004, 375; Vähämäki 2007, 186). Kaupungeissa tarvittiin yleisiä saunoja, koska ihmisillä ei ollut peseytymismahdollisuutta

omissa kodeissaan. Kaupungeissa ihmiset saunoivat julkisissa sekasaunoissa usein tiettyssä tutussa porukassa kerran viikossa, yleensä lauantaisin. (Vähämäki 2007, 186; Karhunen 2013, 271–274.) 1930-luvulta lähtien yhteissaunomisesta alettiin siirtyä naisten ja miesten omiin saunavuoroihin, jolloin naiset saunoivat perjantaisin ja miehet lauantaisin. Saunavuoroja oli myös mahdollista varata omalle perheelle. (Karhunen 2013, 270–274.) 1930-luvun lopulta alkaen ja toisen maailmansodan jälkeen yleissaunojen käyttö vähentyi myös kaupungeissa, koska viemäriverkostojen ja vesijohtojen rakentaminen mahdollisti omien saunojen rakentamisen pihoihin ja taloihin. Näin saunominen muuttui vähitellen yhteisöllisestä tapahtumasta ydinperheen yksityiseksi tapahtumaksi. (Mäenpää 2007, 58.) Saunan siirtyminen ihmisten mukana kaupunkiin ja saunan kehittyminen modernin yhteiskunnan vaatimuksia vastaavaksi ovat vakiinnuttaneet saunan asemaa Suomessa (Leimu 2004, 379).

Saunomiseen liittyvät käyttäytymissäännöt ovat muuttuneet jonkin verran 1800-luvulta tähän päivään. Agraariyhteiskunnassa saunaa koskevat käyttäytymissäännöt korostivat saunan pyhyyttä, eikä esimerkiksi laulaminen, kiroilu, kovaääninen puhe tai alkoholinkäyttö ollut sallittua. Kaupungeissa saunomisen pyhyyttä ei enää korostettu yhtä voimakkaasti eikä käyttäytymissääntöjä noudatettu enää yhtä tiukasti kuin maaseudulla 1800-luvulla. Esimerkiksi 1900-luvun alkupuolen yleisissä saunoissa saatettiin juoda alkoholia saunomisen yhteydessä. Kun peseytyminen ei ollut enää kylpyhuoneiden myötä sidottu yleisiin saunoihin, saunomisessa alkoi korostua peseytymisen sijaan rentoutuminen ja virkistäytyminen. (Karhunen 2013, 279–280.) Muutamat saunomiseen liittyvät tavat ja perinteet ovat kuitenkin säilyneet käytössä. Esimerkiksi löylykilpailut, vihtominen ja saunajuomat ovat olleet suosittuja saunomiseen liittyviä tapoja jo ainakin 1900-luvun alusta lähtien (Karhunen 2013, 276–277).

Saunojen lukumäärä on kasvanut huomattavasti 1900-luvun loppupuoliskolta 2000-luvun puolelle. Tilastokeskuksen mukaan huoneistokohtaisia saunoja oli 1980-luvulla Suomessa noin 550 000, kun taas vuonna 2018 saunoja oli jo noin 1 670 000. Saunojen kokonaismäärän arvioidaan olevan yli kaksi miljoonaa. (Tilastokeskus 2019.) Viime vuosina huoneistokohtaisten saunojen rakentaminen on kuitenkin vähentynyt ja yleiset korttelisaunat ovat jälleen kasvattaneet suosiotaan (Yle Uutiset 3.7.2015). Monet 2010-luvulla rakennetut korttelisaunat poikkeavat huomattavasti peseytymistä varten rakennetuista 1900-luvun alun korttelisaunoista. Nykyiset korttelisaunat rakennetaan ennen kaikkea viihtyisiksi ajanviettopaikoiksi sosiaalista oleskelua varten. (Yle Uutiset 14.11.2018.) Esimerkiksi Helsinkiin vuonna 2016 rakennettu sauna-ravintola-kompleksi Löyly on saavuttanut suuren suosion ja saanut jopa kansainvälistä huomiota. Time-lehti valitsi Löylyn vuonna 2018

yhdeksi sadasta paikasta maailmassa, joka jokaisen tulisi kokea. (Helsingin Sanomat 24.8.2018.) Tampereelle puolestaan avattiin uusi saunaravintola Kuuma kesäkuussa 2018 (Aamulehti 30.6.2018).

Sen lisäksi, että saunominen on suomalaisille tärkeä viikkoa jäsentävä tapa (Karhunen 2013, 281), saunalla on suomalaisille erityinen merkitys. Saunominen on suomalaisille tärkeä osa suomalaista kulttuuria, ja saunominen mielletään erityisen suomalaiseksi perinteeksi (Edelsward 1991, 196–199; Leimu 2004, 373). Sauna on mielletty niin vahvasti suomalaiseksi, että 1800-luvulla saunan suomalaista alkuperää yritettiin todistaa tutkimuksin. Näissä tutkimuksissa perustelua suomalaisuudelle haettiin niin karjalaisuudesta kuin suomalaisen kirjallisuuden klassikoista Seitsemästä Veljeksestä ja Kalevalastakin (Korhonen 1993, 96–97; Laaksonen 2005, 136–139). Saunan alkuperää ei yrityksistä huolimatta ole kuitenkaan onnistuttu todistamaan suomalaiseksi (Korhonen 1993, 97). Mielikuva saunasta Suomelle ainutlaatuisena perinteenä on silti säilynyt vahvana. Tästä kertoo esimerkiksi se, että Suomi esitti saunomisen liittämistä Unescon aineettoman kulttuuriperinnön luetteloon maaliskuussa 2019. Päätös tästä valmistuu joulukuussa 2020. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 29.3.2019.) Unescon aineettoman kulttuuriperinnön luettelo koostuu sellaisista kulttuuriperinnön muodoista, joilla ei ole aineellista muotoa. Luettelossa on muun muassa lauluja, tanssimuotoja sekä ruokakulttuuria. (Ichijo 2017, 265.) Tällä hetkellä yksikään suomalainen perinne ei ole mukana Unescon aineettoman kulttuuriperinnön luettelossa, mutta esimerkiksi virolainen savusaunakulttuuri on (Aamulehti 5.3.2018).

Vaikka suomalaiset usein mieltävät saunomisen suomalaisille erityiseksi tavaksi, harrastetaan saunomista myös muualla maailmassa, esimerkiksi Venäjällä ja Virossa. Venäläisten saunominen muistuttaa hyvin paljon suomalaisten saunomista niin saunomisen toistuvuuden, saunarakennuksen kuin koivuvihdan käytön suhteen (Korhonen 1993, 97). Myös Virossa saunominen on vuosisatoja vanha perinne, johon kuuluvat alastomuus, vihdat ja lauantaisauna (Viron virallinen matkailusivusto Visit Estonia 9.8.2018). Saunovia ihmisiä löytyy paljon myös esimerkiksi Saksasta ja Japanista, joissa saunoja on rakennettu suomalaisen saunan mallin mukaan (Leimu 2004, 373–379). Käsitys siitä, että saunominen on suomalaisille ainutlaatuinen tapa, elää kuitenkin vahvana, ja tästä poikkeavat käsitykset on usein pyritty jättämään huomiotta Suomessa. Esimerkiksi suomalaisen saunan yhteyttä venäläiseen saunaan ei usein tuoda esiin. (Edelsward 1991, 191.) Vaikka muuallakin saunotaan, saunan asema Suomessa on kuitenkin sillä tavalla ainutlaatuinen, että Suomessa saunotaan eniten väkilukuun suhteutettuna, eikä saunalla ole muissa maissa samanlaista asemaa kansallisena symbolina kuin Suomessa (Leimu 2004, 373–379).

Saunalla on siis suomalaisille erityinen merkitys ja se on suomalaisille enemmän kuin vain huone peseytymistä ja hikoilua varten. Ollakseen oikeanlainen suomalainen sauna täytyy sen vastata suomalaista saunaa suunnittelun, teknologian, arvojen ja saunakäyttämisen suhteen. Suomalaiset eivät siis miellä saunaksi mitä tahansa vastaavaa kylpyrakennusta muualla maailmassa, vaan saunan täytyy vastata suomalaista saunatraditiota. (Edelsward 1991, 21.) Suomessa perinteiseksi saunaksi mielletään edelleen muusta asuinrakennuksesta erillään oleva pieni puinen rakennus, vaikka nykypäivänä suurin osa saunoista rakennetaan asunnon kylpyhuoneen yhteyteen. Ideaalitalanteessa sauna on veden lähellä, jolloin saunasta on mahdollista mennä vilvoittelemaan veteen. Nykypäivänä tämä ideaali toteutuu enää lähinnä maaseudulla ja kesämökeillä. (Edelsward 1991, 13–14.)

3 KANSALLISET SYMBOLIT JA RITUAALIT

Sauna on sekä kansallinen symboli että kansallinen rituaali Suomessa. Tässä luvussa syvennyn saunaan liitettyihin merkityksiin ja käytäntöihin kansallisia symboleita ja rituaaleja käsittelevän kirjallisuuden kautta. Käsittelem ensin saunaa kansallisena symbolina ja sen jälkeen saunaa kansallisena rituaalina.

3.1 Kansalliset symbolit ja sauna

Tässä luvussa esittelen symboleita ja erityisesti kansallisia symboleita käsittelevää kirjallisuutta käyttäen saunaa esimerkkinä. Laajasti määriteltynä symbolit ovat asioita, jotka edustavat jotakin muuta asiaa, esimerkiksi jotakin ryhmää tai aatetta. Symbolit voivat olla monenlaisia asioita, kuten ihmisiä, eläimiä, urheilulajeja, ruokaa tai esineitä. (Firth 1973, 15–25.) Symboli antaa konkreettisen muodon jollekin abstraktille asialle ja toimii sen symbolisena merkinä eli symbolina. Merkki on symbolia lähellä oleva käsite, ja näiden käsitteiden suhde voidaan ymmärtää monella tavalla. (Pekonen 1991, 22–27.) Ymmärrän tässä tutkielmassa merkin ja symbolin eron siten, että merkissä on kyse jonkin asian havaitsemisesta, nimeämisestä ja erottamisesta muista asioista. Symbolissa on puolestaan kyse sille annetusta arvosta ja merkityksestä, joka on sidoksissa niin yhteiskuntaan kuin symbolin tulkitsijaan. (Sahlins 1998, 27–29.) Merkki välittää informaatiota, kun taas symboliin liitetään laajemmin erilaisia merkityksiä, tunteita ja ajatuksia. Tällä tavalla symbolilla on merkkiä laajempi yhteiskunnallinen merkitys. (Pekonen 1991, 26.) Symbolit ovat merkittäviä siksi, että ne vaikuttavat siihen, miten ihmiset mieltävät sen todellisuuden, jossa he elävät. Todellisuutta tulkitaan ja rakennetaan symbolien kautta. (Firth 1973, 20.)

Kansalliset symbolit edustavat ja kuvaavat kansaa, ja niihin tiivistyy kansaan liittyvää tietoa, arvoja, historiaa ja muistoja. Kansalliset symbolit voivat lisätä ryhmään kuulumisen kokemusta sekä vahvistaa kansallista identiteettiä ja kokemusta yhtenäisyydestä. Lisäksi kansalliset symbolit voivat voimistaa kansaan identifioitumista ja aktivoida kansaan liittyviä käsitteitä. (Butz 2009, 780–788.) Kansalliset symbolit rakentavat yhteyttä kansan ja ihmisten välille (Finell & Liebkind 2010, 325), mutta ne voivat joissakin tilanteissa myös erottaa ja jakaa kansaa (Butz 2009, 781; Kolstø 2006, 678–679). Kansalliset symbolit ovat siis monimerkityksellisiä, ja niiden merkitys voi vaihdella eri aikoina ja eri ihmisten välillä (Fox & Miller-Idriss 2008, 546). Esimerkiksi Suomen Leijona -symboli on nykypäivänä Suomessa kiistanalainen symboli, jonka osa suomalaisista yhdistää positiivisena

miellettyyn isänmaallisuuteen, kun taas toiset negatiiviseen kansallismielisyyteen ja rasismiin (Helsingin Sanomat 6.12.2017, Ilta-Sanomat 2.2.2016). Kansallisista symboleista ja niiden merkityksistä käydäänkin jatkuvaa keskustelua. Ihmiset eivät vain omaksu symboleihin liittyviä kansallisia merkityksiä, vaan myös tuottavat niitä. (Fox & Miller-Idriss 2008, 546.)

Osa kansallisista symboleista on sellaisia, että jokaisella kansallisvaltiolla on niistä omat versionsa. Tällaisia symboleita ovat esimerkiksi kansallislippu ja kansallislaulu. Nämä symbolit samanaikaisesti sekä erottavat kansan muista kansoista että liittävät kansan muiden kansojen joukkoon. Näitä symboleita kutsutaan universaaleiksi erityisyyden symboleiksi. (Billig 1995, 79.) Tällaisten symbolien lisäksi kansoilla on erityisiä symboleita, joille ei samalla tavalla löydy vastinetta muilta kansoilta. Sauna on tällainen erityinen symboli. Erityisten symbolien yhteys edustamaansa kansaan ei aina ole yhtä selvä kuin esimerkiksi kansallislipun kohdalla. Esimerkiksi tietty ruokalaji voi edustaa jollekin kansallisruokaa ja toiselle puolestaan yleistä kaikkialla maailmassa syötävää ruokaa. (Fox & Miller-Idriss 2008, 552.)

Kansaan liitetyt merkitykset voivat vaihdella eri symbolien kohdalla. Joihinkin kansallisiin symboleihin liittyy esimerkiksi ajatus kansan paremmuudesta suhteessa muihin kansoihin, kun taas joihinkin ajatus kansan erityisyydestä ilman suoraa vertailun kohdetta. Kansallisia symboleita, joihin sisältyy vertailua muihin, kutsutaan polarisoituneiksi symboleiksi. Ei-polarisoituneita symboleita ovat puolestaan sellaiset symbolit, joihin ei sisälly vertausta muihin. (Finell 2012, 31–32.) Sauna on aiemman tutkimuksen perusteella ei-polarisoitunut symboli, joka rakentaa Suomen erityisyyttä ilman vertailua ulkoryhmiin (Finell 2012, 70).

Arkielämässä kansalliset symbolit jäävät usein huomaamatta, koska kansallisia symboleita esiintyy arjessa niin paljon, ettei niihin kiinnitetä juuri huomiota (Billig 1995, 39–43). Esimerkiksi sauna on symboli, jonka monet suomalaiset kohtaavat päivittäin arjessaan (Edelsward 1991, 11). Tästä syystä saunan kansallinen ulottuvuus jää arjessa usein huomaamatta. Huomaamattomuus ei kuitenkaan tee saunasta merkityksetöntä kansallista symbolia, koska huomaamattomatkin symbolit luovat pohjaa ymmärrykselle toisistaan eroavista kansoista ja tekevät luonnolliseksi kansallisvaltioihin jakautuvan maailman (Billig 1995, 93; Fox & Miller-Idriss 2008, 548–549). Esimerkiksi saunojen rakentaminen asuntojen yhteyteen ja niiden aktiivinen käyttö tekevät suomalaisista kodeista tunnistettavia ja muista erottuvia. Tällä tavalla jokapäiväisen elämän paikat voivat olla kansallisesti merkittäviä. (Fox & Miller-Idriss 2008, 553.)

Vaikka arkielämässä kansalliset symbolit jäävät usein huomaamatta, ne voivat joissakin tilanteissa herättää voimakkaita tunteita (Billig 1995, 41). Kansallisen symbolin emotionaalista latausta voi lisätä, jos se liitetään johonkin sellaiseen tapahtumaan tai tilanteeseen, johon liittyy valmiiksi esimerkiksi ilon tai ylpeyden kokemuksia. Esimerkiksi kansainvälisessä urheilussa voiton kunniaksi nostettu lippu voi herättää voimakkaampia tunteita kuin arjessa kohdattu lippu. (Kolstø 2006, 698.) Samalla tavalla saunan kohdalla esimerkiksi joulu- tai juhannussaunan merkitys voi olla erilainen kuin joka viikonloppu toistuvan saunomisen.

Kansallisilla symboleilla on tärkeä rooli kansallisen identiteetin omaksumisessa ja oppimisessa. Tämä johtuu siitä, että useat kansalliset symbolit eivät ole vain etäältä tarkasteltavia kuvauksia, vaan ne mahdollistavat myös niihin osallistumisen. Esimerkiksi kansallislippuja ei vain katsota etäältä, vaan niitä myös nostetaan salkoon. (Kolstø 2006, 676.) Saunakaan ei ole vain etäältä ihailtu rakennus tai huone, vaan aktiivisessa käytössä oleva tila. Saunomisessa osallistuminen on keskeisessä osassa, koska saunominen on monille suomalaisille viikoittainen rituaali. Seuraavaksi siirryn käsittelemään saunan roolia kansallisena rituaalina Suomessa.

3.2 Sauna kansallisena rituaalina

Tässä luvussa esittelen erilaisia näkökulmia ja aiempaa tutkimusta siitä, millainen rituaali saunominen on Suomessa. Saunomista voidaan pitää yhtenä kansallisena rituaalina Suomessa (Anttonen 1993, 55). Muita tällaisia rituaaleja Suomessa ovat muun muassa humaltuminen ja ryyppääminen (Anttonen 1993, 55–56) sekä presidentin itsenäisyyspäivän vastaanoton katsominen (Aslama & Pantti 2007, 51). Kansalliset rituaalit tuovat kansallisuuteen merkitystä, ja ne ovat myös paikkoja, joissa kansallisia symboleita voidaan tuoda esiin (Fox & Miller-Idriss 2008, 545). Kansalliset rituaalit voivat olla sekä itsenäisyyspäivän vastaanoton kaltaisia erityisiä rituaaleja että jokapäiväisessä elämässä toistuvia rituaaleja, kuten saunominen. Sekä erityiset että arkiset rituaalit vahvistavat kansallista identiteettiä, mutta ne toimivat eri tavoin. Erityiset rituaalit voivat saada aikaan voimakkaita reaktioita yksittäisinä hetkinä, kun taas arkeen ja tavanomaiseen elämään liittyvien rituaalien voima piilee niiden pysyvyydessä ja toistuvuudessa. Näin arkisten rituaalien voima ei näy niinkään yksittäisinä hetkinä, vaan arkiset rituaalit vaikuttavat ihmisiin koko elämän ajan. (Fox & Miller-Idriss 2008, 549.) Sauna on arkinen rituaali, jonka asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa ovat vahvistaneet erityisesti saunomisen arkipäiväisyys, toistuvuus ja aistillisen kokemuksen muuttumattomuus (Puromies 2013, 377).

Saunominen on aiemmassa tutkimuksessa määritelty sekä keksityksi traditioksi (Edelsward 1991) että siirtymärituaaliksi (esim. Edelsward 1991; Karhunen 2013; Puromies 2013). Käyn seuraavaksi läpi nämä näkökulmat. Keksitty traditio tarkoittaa rituaalia tai käytäntöä, jolla on toiminnon itsensä lisäksi jonkinlainen symbolinen merkitys. Keksityt traditiot eroavat muista tavoista ja rutiineista siten, että muut tavat ja rutiinit ovat voimakkaammin sidoksissa käytännöllisyyteen ja siihen, miten on järkevää toimia. Näin yhteiskunnan muutokset vaikuttavat tällaisiin tapoihin ja rutiineihin enemmän kuin keksittyihin traditioihin, joilla on erityinen ideologinen tarkoitus. Keksityt traditiot pyrkivät vakiinnuttamaan tietyn version menneisyydestä. Traditioita toistamalla vakiinnutetaan myös tietyt käyttäytymisnormit ja arvot ja luodaan kokemus jatkuvuudesta. Rutiini tai tapa voi muuttua keksityksi traditioksi, jos tapaa ei enää tarvitse perustella käytännöllisyydellä. (Hobsbawm 1983, 2–4.) On esitetty, että saunomisesta tuli Suomessa keksitty traditio 1800-luvulla, kun kansallisliike nosti esiin perinteisinä ja muuttumattomina miellettyjä symboleita ja traditioita. Näiden symbolien ja traditioiden nähtiin edustavan 1800-luvun maalaiskulttuuria, joka miellettiin perinteisenä ja todellista suomalaisuutta heijastavana kulttuurina. (Edelsward 1991, 188–191.) Kun saunomista tarkastellaan keksittynä traditiona, painotetaan sitä, että sauna ei ole esihistoriallisen kulttuurin jäännös, vaan tiettyä tarkoitusta varten luotu traditio (Edelsward 1991, 180–181).

Toinen aiemmassa tutkimuksessa käytetty näkökulma on saunan ymmärtäminen siirtymärituaalina, joka pitää sisällään monia erilaisia siirtymiä esimerkiksi arjesta vapaa-aikaan ja likaisuudesta puhtauteen (Edelsward 1991, 83 & 103; Karhunen 2013, 278; Puromies 2013, 362; Vähämäki 2007, 191). Tätä näkökulmaa on käytetty erityisesti tutkimuksissa, joissa saunaa on lähestytty kulttuuriperintönä (Karhunen 2013, Puromies 2013) tai historiallisesta näkökulmasta (Vähämäki 2007). Siirtymärituaali tarkoittaa rituaalia, jonka aikana siirrytään yhdestä sosiaalisesta tilasta tai asemasta toiseen (Van Gennep 1960, 3). Ennen viikoittaisen saunomisen rooli oli valmistaa ihmiset kirkkoa ja sapattia varten ja merkitä viikon vaihtumista toiseen. Ennen saunassa myös synnyttiin ja kuoltiin. Yhä edelleen saunassa käynti liitetään Suomessa moniin tärkeisiin tapahtumiin. Esimerkiksi joulu-, juhannus- ja morsiuksensauna ovat edelleen käytössä olevia saunaperinteitä. (Edelsward 1991, 110–115.) Saunomiseen on liittynyt Suomessa uskomus siitä, että saunominen puhdistaa ihmisen syvemmin kuin muu peseytyminen, ja saunomisen on ajateltu puhdistavan niin kehon kuin mielenkin. Tällaista kokonaisvaltaista puhdistautumista, eräänlaista uudelleensyntymistä, kutsutaan rituaaliseksi puhdistautumiseksi. (Edelsward 1991, 103–105.) Kokemus symbolisesta uudelleensyntymisestä on yksi siirtymärituaalien piirre (Turner 1970, 108–110).

Toinen siirtymärituaaleihin liittyvä käsite, liminaalitila, kuvaa myös saunomisrituaalia osuvasti. Siirtymärituaalin aikana siihen osallistujat ovat liminaalitilassa eli välitilassa, jossa normaalisti vallitsevat sosiaaliset rakenteet ja käyttäytymissäännöt eivät päde (Turner 1970, 98–99). Näin on myös saunomisen kohdalla. Käyttäytyminen saunassa on poikennut perinteisesti muusta arjen käyttäytymisestä erityisesti kahden asian suhteen: saunominen tapahtuu alasti ja saunassa käyttäytyään tavanomaista rauhallisemmin. Näistä ensimmäisen, alastomuuden, on nähty vapauttavan saunojat muussa elämässä vallitsevista sosiaalisista asemista, jolloin kaikki ovat tasa-arvoisia keskenään (Edelsward 1991, 90–99; Helkama 2015, 116–118; Karhunen 2013, 278–279). Alastomuus ja osallistujien välinen tasa-arvoisuus ovat liminaalitilaan usein liittyviä piirteitä (Turner 1970, 98–101). Toinen keskeinen saunaa liminaalitilana kuvaava piirre on rauhallinen käyttäytyminen. Perinteisen agraariyhteiskuntaan liittyneen käyttäytymissäännön mukaan saunassa on pitänyt istua paikallaan hiljaisesti keskustellen, eikä voimakasta liikehdintää, leikkiä tai kovaäänistä puhetta ole pidetty sopivana. Tämä liittyy siihen, että suomalaiset ovat pitäneet saunaa perinteisesti rauhallisena, hengellisenä ja pyhänä paikkana, joka on näin edellyttänyt arvokkaita käytöstapoja. (Edelsward 1991, 86–99; Karhunen 2013, 278–279.) Tällä tavalla sauna on erityinen paikka, jossa käyttäytyminen eroaa muusta elämästä.

Keskeinen, yhä edelleen suosiossa oleva saunaperinne on saunoa perheen kanssa viikonloppuisin, etenkin lauantaisin. Perhesaunomisen juuret voidaan sijoittaa jo 1800-luvun maaseudun yhteissaunomiseen, jolloin saman talon väki muodosti tiiviin perheen kaltaisen yhteisön, joka saunoi yhdessä. (Leimu 2004, 375–376.) Lauantai on puolestaan ollut tärkein saunapäivä ainakin 1900-luvun alusta lähtien. Lauantaisaunominen on toiminut monille suomalaisille siirtymänä työn ja vapaa-ajan välillä, ja samalla sauna on toiminut tilana, joka on erottanut arjen ja pyhän. 1900-luvun alussa lauantaisauna toimi siirtymärituaalina, koska saunominen tapahtui työviikon päätteeksi ja oli monen ainoa puhdistautumismahdollisuus viikon aikana. (Karhunen 2013, 270–281.) Nykypäivänä lauantaisaunominen ei samalla tavalla erota työtä ja vapaa-aikaa, vaikka onkin edelleen suosittu perinne.

Lauantaisaunomisen nykyinen merkitys liittyy sen rooliin laajasti jaettuna kansallisena rituaalina. Lauantaisaunan kaltaisen jaetun rituaalin ja toiminnon kautta ihmiset voivat kuvitella olevansa osa yhtä joukkoa, joka toimii samalla tavalla samanaikaisesti (Anderson 2007, 73–74; Moores 1993, 87). Tällaisia laajan joukon samanaikaisesti suorittamia rituaaleja voidaan kutsua joukkoseremonioiksi. Vaikka nämä suoritettaisiin hiljaa yksin, taustalla on tietoisuus siitä, että samanaikaisesti monet muut, jopa tuhannet ihmiset, suorittavat samaa rituaalia. (Anderson 2007, 73–74.) Tällaisia seremonioita

ovat saunomisen lisäksi aiemmin olleet esimerkiksi päivittäinen sanomalehden lukeminen (Anderson 2007, 73–74) ja tietyn radio-ohjelman kuunteleminen joka päivä tiettyyn aikaan (Moore 1993, 87). Tällaiset jaetut arjen käytännöt rakentavat yhteyttä kansan jäsenten välillä ja vakiinnuttavat sosiaalisia rakenteita ja identiteettejä (Skey 2011, 91–94).

4 NATIONALISMI JA KANSALLINEN IDENTITEETTI

Tässä luvussa käyn ensin läpi muutamia nationalismin ja kansakunnan paljon käytettyjä määritelmiä. Sen jälkeen paneudun nationalismin arkiseen ulottuvuuteen kahdessa luvussa. Esittelen ensin banaalin nationalismin teorian (Billig 1995) ja seuraavaksi eletyn kansakunnan lähestymistavan (esim. Antonsich 2016, Fox & Miller-Idriss 2008, Antonsich & Skey 2017). Nämä muodostavat keskeisimmän teoreettisen taustan tutkielmälleni. Lopuksi syvennyn siihen, miten kansallista identiteettiä rakennetaan kielellisessä toiminnassa.

4.1 Nationalismin ja kansakunnan klassisia määritelmiä

Nationalismia ja kansakuntaa on tutkittu paljon, ja näille käsitteille löytyy lukuisia määritelmiä. Esittelen tässä luvussa Ernest Gellnerin (1983), Eric Hobsbawmin (1994) ja Benedict Andersonin (2007) tunnetut määritelmät kansakunnasta ja nationalismista. Nämä määritelmät luokitellaan usein modernistisiksi nationalismin teorioiksi, joille yhteistä on nähdä kansat 1500–1700-luvuilla syntyneenä modernisaatioon kytkeytyvänä ilmiönä (esim. Pakkasvirta & Saukkonen 2005, 25–35; Ruuska 2005, 212–214). Nationalismin tutkimuksessa tietyt lähestymistavat nationalismiin ovat usein tiivistyneet tiettyihin tutkijoihin. Tähän ainakin yksi syy lienee se, että nationalismin tutkimuksessa käytetyt käsitteet ovat pitkälti samoja, vaikka näkökulmat nationalismiin vaihtelevat. Tästä syystä myös tämä luku rakentuu edellä mainitsemieni kolmen tutkijan ympärille.

Yksi tunnetuimmista nationalismin määritelmistä on Gellnerin (1983, 1) määritelmä nationalismista ”poliittisena periaatteena, jonka mukaan poliittisen ja kansallisen yksikön pitäisi olla yhteneväisiä”. Määritelmän mukaan kansakunnat ovat syntyneet nationalismin seurauksena. Tästä näkökulmasta kansakunnat ovat keksittyjä kokonaisuuksia, joissa moninaisista paikallisista kulttuureista on valikoiden ja muokaten muodostettu yksi yhtenäinen ja hallitseva kansallinen kulttuuri. Kansakunnat muodostuvat, kun ihmiset haluavat olla osa kansaa, jakavat yhteisen kulttuurin ja hyväksyvät kansallisen ja poliittisen yksikön yhdeksi. (Gellner 1983, 53–57.) Hobsbawm (1994, 17–20) ymmärtää nationalismin Gellnerin (1983, 1) määrittelemällä tavalla. Yhteistä näille kahdelle tutkijalle on, että kumpikin pitää kansakuntaa modernin ajan kansallisvaltioihin sidoksissa olevana suhteellisen uutena sosiaalisena ilmiönä. Lisäksi kumpikin korostaa ihmisten roolia kansakuntien synnyssä ja ymmärtää kansakunnat pääosin ylhäältä alaspäin rakentuvina konstruktioina. Hobsbawm kuitenkin korostaa enemmän sitä, että kansakunnat rakentuvat myös alhaalta ylös osana ihmisten arkea ihmisten

merkityksenantojen kautta. (Hobsbawm 1994, 17–20.) Hobsbawm myös korostaa keksittyjen traditioiden merkitystä kansakuntien rakentumisessa (ks. luku 3.2).

Anderson (2007, 39–41) jakaa käsityksen, että kansat eivät ole luonnollisia yksiköitä, ja määrittelee kansakunnan kuvitelluksi poliittiseksi yhteisöksi, joka mielletään rajatuksi ja täysivaltaiseksi. Kansakunta on kuviteltu yhteisö, koska kansakunta koostuu ihmisistä, jotka eivät koskaan tunne, eivätkä tapaa kaikkia yhteisönsä jäseniä. Tästä huolimatta kansakuntiin liittyy yhteisöllisyyttä ja veljeyttä. Kansakuntien nähdään usein myös ulottuvan pitkältä menneisyydestä kauas tulevaisuuteen (Anderson 2007, 46). Näkökulmassa nationalismiin nähdään muistuttavan enemmän uskontoja ja sukulaisuutta kuin poliittisia ideologioita (Anderson 2007, 38). **Tässä tutkielmassa ymmärrän kansakunnan Andersonin (2007, 39–41) määrittelemällä tavalla kuviteltuna yhteisönä.** Määritelmä soveltuu hyvin diskurssianalyttiseen tutkimukseen, kun se ymmärretään niin, että kansallisia identiteettejä rakennetaan ja tuotetaan uudelleen kielenkäytön kautta (Wodak 2006, 106). Otan myös lähtökohdakseni sen, että kansakunnat eivät ole luonnollisia yksiköitä. Tästä näkökulmasta tulee mielekkääksi tutkia, millaisissa prosesseissa kansat rakentuvat ja tulevat olemassa oleviksi.

4.2 Banaali nationalismi

Tässä luvussa esittelen ensimmäisen kahdesta tutkielmani kannalta keskeisimmästä lähestymistavasta nationalismiin. Tämä ensimmäinen lähestymistapa on Michael Billigin (1995) teoria banaalista nationalismista. Billig on edellisessä luvussa esittelemiäni tutkijoiden lisäksi yksi tunnetuimmista nationalismin tutkijoista. Billigin keskeinen ero aiemmin esittelemiini tutkijoihin on se, että Billig keskittyy tutkimuksessaan nykyhetkeen ja nykyajan nationalistisiin käytäntöihin toisin kuin Gellner, Hobsbawm ja Anderson (Edensor 2002, 11). Yhteistä Billigille ja Andersonille on puolestaan se, että banaali nationalismi luokitellaan usein kuviteltujen yhteisöjen tavoin osaksi nationalismin tutkimuksen diskursiivista käännettä. Tällä käännteellä viitataan siihen, että fokus nationalismin tutkimuksessa siirtyi kansojen olemuksen ja synnyn selittämisestä sen tutkimiseen, miten kansat rakentuvat diskursiivisesti ja miten kansoja tuotetaan uudelleen ja ylläpidetään. Billig siirsi ensimmäisenä huomion siihen, miten kansoja tuotetaan uudelleen jokapäiväisessä elämässä jo olemassa olevissa kansallisvaltioissa. (Antonsich & Skey 2017, 1–2.)

Billig (1995, 25) määrittelee nationalismin joukoksi uskomuksia ja käytäntöjä, joiden kautta maailman nähdään luonnollisesti jakautuvan kansoihin, joilla on oma kansallisvaltio. **Tässä**

tutkielmassa ymmärrän *nationalismin* tämän määritelmän mukaisesti. Billigin (1995, 6) mukaan kansallista identiteettiä ja kansallisvaltioita tuotetaan uudelleen joka päivä monien eri tapojen, symboleiden, käytäntöjen ja uskomusten toistamisen kautta. Tätä kansallisen identiteetin hiljaista uudelleentuottamista kutsutaan banaaliksi nationalismiksi. Banaali nationalismi kuvaa sellaisia kansallisvaltiota ja kansan yhtenäisyyttä vahvistavia tapoja, jotka ovat arkisuudessaan usein huomaamattomia ja tiedostamattomia. (Billig 1995.) Banaali nationalismi luo pohjan myös voimakkaammille nationalismin ilmentymille, joita kutsutaan kuumaksi nationalismiksi. Kuuma nationalismi viittaa aktiiviseen toimintaan, esimerkiksi ääriiliikkeiden nationalismiin. Arkisiinkin nationalistisiin käytäntöihin liittyy siis aina uhka siitä, että ne voidaan eri olosuhteissa muuttaa perusteluiksi esimerkiksi sotatoimille. (Billig 1995.)

Banaali nationalismi näkyy sekä yhteiskunnan että yksilön tasolla. Yhteiskunnan tasolla banaali nationalismi näkyy monissa arkisissa asioissa, kuten liputuspäivissä, säätiedotuksissa, urheilu-uutisissa sekä kotimaan ja ulkomaan uutisten jaottelussa. Nämä huomaamattomat käytännöt muistuttavat ihmisiä jatkuvasti heidän kansallisuudestaan vahvistaen kansan ja valtion yhteyttä. Samalla kansoista ja kansallisvaltioista tulee luonnollinen tapa ymmärtää maailmaa. (Billig 1995.) Yksilötasolla kansallista identiteettiä eletään, toistetaan ja vahvistetaan arkipäiväisesti niin kielenkäytön kuin erilaisten rutiinien kautta (Billig 1995, 57–58). Kansallinen identiteetti voidaankin määrittellä elämäntavaksi, johon liittyy erilaisia käytäntöjä, puhetapoja meistä ja muista sekä ymmärrys siitä, keitä me olemme ja keitä me emme ole (Billig 1995, 8, 57–58). **Tässä tutkielmassa ymmärrän *kansallisen identiteetin* tämän määritelmän mukaisesti elämäntapana.**

Keskeinen osa teoriaa on myös ajatus siitä, että nationalismiin kuuluu sekä erityinen että universaali puoli (Billig 1995, 60–92). Nationalismin erityisyys (particularity) tarkoittaa teoriassa sitä, että kansallinen identiteetti nähdään muista eroavana ja erityisenä. Oma kansa ymmärretään ainutlaatuisena yhteisönä, jonka identiteetti on olennaisesti erilainen kuin muiden kansojen. Erityistä kansallista identiteettiä rakentavat esimerkiksi kansalliset tarinat, jotka luovat moniäänisestä historiasta yhtenäisestä kansasta kertovan johdonmukaisen tarinan. (Billig 1995, 61–72.) Nationalismin universaalius viittaa puolestaan kansojen ja kansallisvaltioiden kontekstin kansainvälisyyteen. Jotta oma kansa voidaan kuvitella erityiseksi, täytyy se kuvitella yhtenä kansana muiden joukossa. (Billig 1995, 77.) Nationalismiin sisältyy oman ja muiden kansojen kuvittelun lisäksi kansainvälisen kontekstin kuvittelu kansojen maailmana (a world of nations) (Billig 1995, 77, 82). Nationalismin universaalius tulee esiin esimerkiksi siinä, että ollakseen kansallisvaltio täytyy kansallisvaltioiden sopia tiettyyn kansallisvaltioiden universaaliin malliin. Kansallisvaltioilla

tulee olla esimerkiksi kansallislaulu ja -lippu, jotka ovat samanaikaisesti sekä konventionaalisia erityisyyden symboleita että kansojen universaaleja symboleita. (Billig 1995, 79.)

Banaali nationalismi on ollut erittäin suosittu teoria nationalismien tutkijoiden keskuudessa, ja se on neljänneksi viitatuin nationalismia käsittelevä teos maailmassa (Antonsich & Skey 2017, 1). Se on kuitenkin saanut osakseen myös kritiikkiä. Teoriaa on kritisoitu muun muassa sen länsimaakeskeisyydestä (Spasic 2017, 31–51) ja sen negatiivisesta suhtautumisesta nationalismiin, mikä jättää huomiotta nationalismien mahdollistamat positiiviset asiat, kuten sosiaaliturvan ja monet muut valtioiden projektit (Calhoun 2017, 26). Nationalismin jakoa kahteen muotoon (banaali/kuuma nationalismi) pidetään myös liian yksinkertaisena ja toimimattomana (esim. Jones & Merriman 2009, 165–166; Paasi 2016, 22; Skey 2009, 340–341; Spasic 2017, 31–51).

Keskeisin banaalin nationalismien saama kritiikki oman tutkielmani kannalta kohdistuu ihmisten roolin käsittelyyn teoriassa. Keskittyessään pääasiassa politiikkaan ja mediaan teoria jättää huomiotta kansalliseen identiteettiin liittyvät jokapäiväisen elämän materiaaliset, tilalliset ja performatiiviset käytännöt (Edensor 2002, 12). Samalla teoria ei käsittele yksilöllisiä eroja ja tapoja, joilla yksilöt itse tuottavat ja omaksuvat identiteettejä (Skey 2009, 335–337). Korostamalla nationalismien huomaamattomuutta jokapäiväisessä elämässä teoria jättää huomiotta myös sen, että nationalismi voi olla paitsi huomaamatonta myös ihmisten aktiivisen toiminnan tulos (esim. Antonsich 2016; Fox & Miller-Idriss 2008). Banaali nationalismi ei siis käsittele sitä, miten ihmiset itse tuottavat kansallista identiteettiä osana arkeaan. Tätä nationalismien osa-aluetta tutkitaan eletyn kansakunnan lähestymistavassa (esim. Antonsich 2016, Fox & Miller-Idriss 2008, Antonsich & Skey 2017), jonka esittelen seuraavassa luvussa.

4.3 Eletyn kansakunnan rakentuminen

Tässä luvussa siirryn käsittelemään eletyn kansakunnan lähestymistapaa (everyday nationhood, everyday nationalism) (esim. Antonsich 2016, Fox & Miller-Idriss 2008, Antonsich & Skey 2017), joka banaalin nationalismien (Billig 1995) lisäksi muodostaa tutkielmani tärkeimmän teoreettisen taustan. Kummallekin lähestymistavalle on yhteistä se, että nationalismi nähdään osana jokapäiväistä elämää. Kansakunnan tutkiminen elettyinä kansakuntana on monien eri tutkijoiden yhdessä ja erillään kehittämä lähestymistapa, jossa on hyödynnetty erityisesti banaaliin nationalismiin liittyviä ajatuksia. Eletyn kansakunnan lähestymistavassa banaaliin nationalismiin on yhdistetty Tim Edensorin (2002) näkemyksiä siitä, miten kansallista identiteettiä tuotetaan uudelleen populaarikulttuurissa ja

jokapäiväisen elämän monissa materiaalisissa, tilallisissa ja performatiivisissa käytännöissä (Fox & Miller-Idriss 2008, Antonsich & Skey 2017). Lähestymistavalla ei ole vakiintunutta suomennosta, ja käytän tässä tutkielmassa käsitettä eletty kansakunta¹ viittaamaan tähän lähestymistapaan.

Eletyn kansakunnan lähestymistavan erottaa banaalista nationalismista erityisesti kaksi asiaa. Ensimmäinen ero syntyy siitä, että eletyn kansakunnan lähestymistavassa painotetaan ihmisten aktiivista roolia kansallisen identiteetin tuottamisessa (Antonsich 2016, 32–33; Fox & Miller-Idriss 2008, 537–538), kun taas banaalissa nationalismissa korostuu valtiokeskeisyys. Tämä tarkoittaa sitä, että banaalissa nationalismissa kansa ja valtio ovat yhtenäisiä niin, että kansakunnan uudelleentuottamisessa on samanaikaisesti kyse valtion uudelleentuottamisesta. Banaalissa nationalismissa korostuu siis ylhäältä alas suuntautuva, valtiokeskeinen kansallisuus, kun taas eletyssä kansakunnassa on kyse alhaalta ylös suuntautuvasta, toimijuuskeskeisestä kansallisuudesta. (Antonsich 2016, 33 & 40.) Toinen keskeinen ero banaalin nationalismiin ja eletyn kansakunnan välillä on se, että toisin kuin banaaliin nationalismiin, elettyyn kansakuntaan voi sisältyä sekä banaalin että kuumen nationalismin muotoja, eli eletty kansakunta ei tee eroa nationalismin arkisten ja äärimuotojen välille. Tällä tavalla eletty kansakunta tuo käsitteellisesti paremmin esiin nationalististen puhetapojen ja käytäntöjen moninaisuutta. Samalla huomiota viedään siihen, miten eri ihmiset reagoivat tiettyihin kansan symboleihin ja merkkeihin eri aikoina. (Jones & Merriman 2009, 166 & 172.) Eletyn kansakunnan lähestymistavassa painotetaan kansaan liittyvien merkitysten kontekstisidonnaisuutta (Antonsich 2016, 36; Fox & Miller-Idriss 2008, 537).

Eletyn kansakunnan lähestymistavassa siis korostetaan, että kansa rakentuu makrotason rakenteiden lisäksi tavallisten ihmisten arkisen toiminnan kautta (Fox & Miller-Idriss 2008, 537). Kansa muodostuu valtion virallisten symbolien ja kulttuuristen kuvausten lisäksi jokapäiväiseen elämään kuuluvien asioiden, kuten tuttujen paikkojen ja maisemien, käyttöesineiden, populaarikulttuurin kertomusten sekä jaettujen tapojen ja käytäntöjen toistamisen kautta (Edensor 2002). Yksilöiden toiminnan ei nähdä olevan täysin rakenteista vapaata, koska valtion viralliset symbolit ja instituutiot merkityksineen vaikuttavat siihen, miten ihmiset mieltävät kansansa (Fox & Miller-Idriss 2008, 553–557). Lähestymistavassa kuitenkin korostetaan ihmisten aktiivista toimijuutta kansallisten merkitysten rakentamisessa, eikä ihmisiä nähdä kansallisten merkitysten passiivisina vastaanottajina

¹ Olen lainannut käsitteen eletty kansakunta Tampereen yliopiston koordinoimalta Kokemuksen historian huippuyksiköltä HEX, joka käyttää käsitettä kansaan liittyvien kokemusten tutkimuksessa. Käsite korostaa kokemusten ja niille annettujen merkitysten vaikutusta yksilön ja yhteiskunnan suhteeseen sekä sosiaalisten rakenteiden muodostumiseen. (Suomen Akatemian Kokemuksen historian huippuyksikön [www-sivu.](http://www.sivu.fi))

ja toistajina (Miller-Idriss & Rothenberg 2012, 135). Ihmisten arkinen toiminta on merkityksellistä, koska pienet jokapäiväisen elämän tavat voivat institutionalisoitua ja tulla osaksi kansallista järjestystä. Kun joistain tavoista tulee kaikille tuttuja, ne voivat ajan saatossa muodostua kaikkien jakamaksi ymmärrykseksi siitä, miten asiat ovat, ja liittävät tällä tavalla paikallisen ja kansallisen tason yhteen. (Edensor 2002, 19.)

Ihmiset rakentavat kansakuntaa monin eri tavoin arjessaan. Elettyä kansakuntaa tuotetaan jokapäiväisessä elämässä esimerkiksi 1) rakentamalla kansallista identiteettiä diskursiivisesti arjen keskusteluissa, 2) tekemällä valintoja, joihin kansallisuus vaikuttaa, 3) käyttämällä kansallisia symboleita rituaalisesti ja 4) tuottamalla kansallisia eroja kulutuksen kautta (Fox & Miller-Idriss 2008, 536–563). Suomessakin monissa arjen keskusteluissa suomalaisuus nousee merkittäväksi kategoriaksi. Suomalaiset esimerkiksi perustelevat usein omaa toimintaansa suomalaisuudella, kun he haluavat jättää tyhjän penkin vierustoverin väliin bussissa tai elokuvateatterissa. Toinen esimerkki on sää, josta usein puhutaan ja jota usein määritellään kansallisin termein (Skey 2011, 42). Suomessa tämä näkyy esimerkiksi kesäisin, kun sateiseen ja kylmään säähän viitataan tyypillisenä Suomen kesänä. Tällä tavalla kansallisuus saa merkityksensä osana jokapäiväistä elämää, ja monet jokapäiväiset keskustelut ja tavat käydään kansallisen viitekehyksen sisällä (Skey 2011, 19).

Tutkimus eletyn kansakunnan lähestymistavassa keskittyy kansallisuuden arkisiin merkityksiin mikrotasolla ja niiden käyttöön osana ihmisten jokapäiväistä elämää. Tutkimuksen painopisteen tulisi siis olla siinä, mitä kansa merkitsee tavallisille ihmisille. (Fox & Miller-Idriss 2008, 553–557.) Tämä tarkoittaa esimerkiksi konstruktivistiselle kansallisen identiteetin tutkimukselle sitä, että tutkimuksessa tulisi keskittyä arkisiin kansallista identiteettiä vahvistaviin rutiineihin ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen erilaisten ihmisryhmien vertailun tai valtion instituutioiden sijaan (Goode & Stroup 2015, 16). Lisäksi on olennaista selvittää, milloin ja missä tilanteissa ihmiset tuottavat kansallista identiteettiä näkyväksi osaksi jokapäiväistä elämäänsä (Fox & Miller-Idriss 2008, 556–557).

Eletty kansakunta on laaja lähestymistapa, joka mahdollistaa monien erilaisten aiheiden tutkimisen. Eletyn kansakunnan lähestymistavassa on aiemmin tutkittu muun muassa Saksaan muuttavien maahanmuuttajien nimenvaihtoprosessia merkityksineen (Wallem 2017), kaksikielisiä liikennemerkkejä Walesissa (Jones & Merriman 2009), eroja suhtautumisessa geopoliittiseen nationalismiin Argentiinassa (Benwell & Dodds 2011), saksalaisten kansaan kohdistamien tunteiden monimutkaisuutta kansallisen ylpeyden kontekstissa (Miller-Idriss & Rothenberg 2012), kansallista

muistelua affektiivis-diskursiivisena käytäntönä (McCreanor & Muriwai & Wetherell & Moewaka Barnes & Moewaka Barnes 2017) ja kansallisen järjestyksen ylläpitämistä strategisesti (Aronczyk 2017). Lisäksi on tutkittu, miten kreikkalaiset tuottavat arjessa rajoja ”oikean” ja ”väärän” kreikkalaisuuden välille (Pratsinakis 2017), miten patriotismi Venäjällä muuttuu julkisen ja yksityisen kontekstin mukaan (Goode 2017), ymmärretäänkö kansa samojen tulkintarepertuaarien kautta sekä Saksassa että Ranskassa (Bonikowski 2017), miten tanssilla ja kehon liikkeillä tuotetaan kansallisuutta (Militz 2017), miten jokapäiväisen elämän paikat ja symbolit vahvistavat kansallista identiteettiä ja kansaan liittyviä tunteita (Sumartojo 2017) sekä miten italialaiset nuoret tuottavat kansallista identiteettiä diskursiivisesti (Antonsich 2016). Yhteistä näille moninaisille aiheille on huomion kiinnittäminen ihmisten toimijuuteen kansallisen identiteetin tuottamisessa.

4.4 Kansallisen identiteetin rakentuminen kielenkäytössä

Tässä luvussa syvennyn tarkemmin siihen, miten kansallista identiteettiä rakennetaan erityisesti kielenkäytön kautta. Kansallisten identiteettien diskursiivisen rakentumisen tutkimiseen voidaan liittää neljä perusoletusta (Wodak 2006, 105–106). Ensiksikin tässä tutkimuslinjassa nojataan Andersonin (2007, 39–41) määritelmään kansasta kuviteltuna yhteisönä. Toiseksi kansallinen identiteetti nähdään sosialisatian kautta sisäistettävänä tietynlaisena tapana tuntea, olla ja käyttäytyä. Tällä tavalla sisäistettyyn kansalliseen identiteettiin liittyy myös oletuksia muiden kansojen piirteistä sekä kuviteltu näkemys yhteisestä kulttuurista ja jaetusta menneisyydestä, nykyhetkestä ja tulevaisuudesta. Kolmanneksi oletetaan, että ei ole olemassa yhtä kansallista identiteettiä, vaan identiteettejä rakennetaan kontekstisidonnaisesti yleisön mukaan erilaisiin narratiiveihin ja teemoihin viittaamalla. Neljäntenä on oletus siitä, että kansallista identiteettiä rakennetaan diskursiivisten käytäntöjen lisäksi myös materiaalisissa käytännöissä. Tällä tavalla määriteltynä kansalliset identiteetit ovat dynaamisia ja voivat vaihdella esimerkiksi sen mukaan, onko kyse poliittisesta puheesta tai jokapäiväisen elämän puheesta. (Wodak 2006, 105–106.)

Kansallista identiteettiä voidaan rakentaa kielenkäytössä monin tavoin. Esittelen seuraavaksi keskeisiä aiemmassa tutkimuksessa tunnistettuja tapoja rakentaa kansallista identiteettiä. Näitä ovat 1) eron rakentaminen kansan ja muiden kansojen välille, 2) kansan ainutlaatuisuuden korostaminen, 3) kansan sisäisen yhtenäisyyden tuottaminen sekä 4) kansan jatkuvuuden ja ikaikaisuuden rakentaminen (esim. Antonsich 2016; Condor 2006; Reicher & Hopkins 2001; Wodak 2006; Wodak & de Cillia & Reisigl & Liebhart 2009; Özkirimli 2005, 183–187). Käyn seuraavaksi läpi, miten kansallista identiteettiä rakennetaan näiden neljän tavan kautta. Tämän jälkeen syvennyn arkiseen

kielenkäyttöön ja jokapäiväisten asioiden kuvausten merkitykseen kansallisen identiteetin rakentumisessa.

Ensimmäinen tapa rakentaa kansallista identiteettiä on korostaa eroa muihin kansoihin (Wodak ym. 2009, 186). Erottautuminen muista kansoista voidaan jakaa kahteen muotoon sen perusteella, määritelläänkö omaa kansaa suhteessa johonkin tiettyyn toiseen kansaan vai yleisesti muihin kansoihin. Vertailua määriteltyyn toiseen kansaan kutsutaan spesifiksi erottautumiseksi, kun taas yleisellä tasolla liikkuvaa määrittelyä ja erontekoa nimitetään ei-spesifiksi erottautumiseksi. (Nigbur & Cinnirella 2007, 675–682.) Näistä kahdesta muodosta erityisesti spesifi erottautuminen liittyy kansallisen identiteetin rakentamiseen eroja korostamalla, koska sekä spesifiin erottautumiseen että kansojen välisten erojen korostamiseen liittyy usein pyrkimys esittää oma kansa parempana kuin vertailun kohteena oleva kansa (Nigbur & Cinnirella 2007, 675; Wodak 2006, 113). Spesifi erottautuminen liittyy myös sosiaalisen identiteetin teoriaan ja ajatukseen siitä, että sosiaalisen vertailun pyrkimyksenä on sisäryhmän positiivinen erottaminen ulkoryhmästä (Tajfel & Turner 1979; Nigbur & Cinnirella 2007, 675). Kun puheessa halutaan korostaa eroja oman ja toisen kansan välillä, voidaan ulkoryhmä esittää negatiivisessa valossa kansojen välisen eron ja oman kansan myönteisten piirteiden korostamiseksi (Wodak 2006, 113). Koska spesifissä erottautumisessa vertailulla on tietty kohde, vaihtelee myös kansaan liitetty sisältö usein vertailukohteen mukaan (Nigbur & Cinnirella 2007, 675). Esimerkiksi suomalaisuus saattaa saada erilaisia sisältöjä riippuen siitä, verrataanko suomalaisia vaikkapa ruotsalaisiin tai amerikkalaisiin.

Toinen tapa rakentaa kansallista identiteettiä on korostaa kansan ainutlaatuisuutta (Wodak ym. 2009, 186). Ainutlaatuisuuden korostamiseen liittyy toinen erottautumisen muodoista, ei-spesifi erottautuminen, jossa kansaa verrataan muihin yleisemmällä tasolla niin, että vertailukohdetta ei määritellä tarkkaan. Kansan ainutlaatuisuus ja erityisyys rakentuvat ei-spesifin erottautumisen kautta siten, että kielenkäytössä nostetaan esiin sellaisia tekijöitä, jotka erottavat kansan muista kansoista yleisesti. (Nigbur & Cinnirella 2007, 675.) Puheessa voidaan esimerkiksi viitata tiettyihin ainutlaatuisiksi miellettyihin tapoihin ja piirteisiin ja korostaa niiden erityistä yhteyttä tiettyyn kansaan (Antonsich 2016, 39; Wodak ym. 2009, 4). Ainutlaatuisuutta voidaan rakentaa esimerkiksi kuvauksilla erityisiksi miellettyistä historiallisista, maantieteellisistä tai arkipäiväisistä asioista, kuten historiallisista monumenteista, maisemista, kulttuuriperinnöstä tai ruuasta. Retorisesti vaikutelmaa ainutlaatuisuudesta voidaan korostaa esimerkiksi käyttämällä superlatiiveja ja voimakkaita ilmauksia. (Antonsich 2016, 39.)

Sillä, onko erottautuminen spesifiä vai ei-spesifiä, ei kaikissa tilanteissa ole merkitystä kansallisen identiteetin rakentumisen kannalta. Usein jotkut piirteet ovat keskeisempiä kansallisen identiteetin kannalta kuin toiset, ja tällaiset piirteet voivat esiintyä puheessa kontekstista riippumatta. Esimerkiksi brittiläiset liittävät brittiläisen huumorin keskeiseksi kansallisen identiteetin sisällöksi riippumatta siitä, onko vertailu spesifiä vai ei-spesifiä. (Nigbur & Cinnirella 2007, 682.) Kun jotkut piirteet toistuvat kontekstista toiseen, ne muodostavat jaettua ymmärrystä siitä, millaista on olla jonkin maan kansalainen. Näin tietyt kuvaustavat vakiintuvat identiteetin osaksi. (Paasi 2016, 24.) Aikaisemman tutkimuksen perusteella saunan kontekstissa ei-spesifi erottautuminen on yleisempää kuin spesifi erottautuminen, eli saunan yhteydessä ainutlaatuisuus korostuu paremmuutta enemmän (Finell 2012, 70). Tämä liittyy siihen, että sauna on perinteisesti nähty nimenomaan suomalaisten ainutlaatuisuutta korostavana asiana (Edelsward 1991, 191–199).

Kolmas tapa rakentaa kansallista identiteettiä kielenkäytössä on luoda mielikuva kansasta yhtenäisenä joukkona (Wodak ym. 2009, 186). Kansan sisäistä yhtenäisyyttä ja samankaltaisuutta voidaan tuottaa tasoittamalla kansan sisäisiä eroja (Valtonen 2000, 51) tai jättämällä erot kokonaan huomiotta (Wodak ym. 2009, 4). Kansan sisäistä samankaltaisuutta voidaan korostaa kuvaamalla esimerkiksi kaikkien kansalaisten jakavan tietyn luonteenpiirteen (Wodak 2006, 113). Myös suomalaisiin liitetään monia piirteitä, joiden ajatellaan yhdistävän kaikkia suomalaisia. Tällaisia piirteitä ovat esimerkiksi rehellisyys ja ahkeruus (ks. esim. Helkama 2015). Joidenkin piirteiden esittäminen kaikkien kansan jäsenten jakamana voi lisätä yhteenkuuluvuutta ihmisten välille (Varjonen & Arnold & Jasinskaja-Lahti 2009, 63).

Neljänneksi kansallisia identiteettejä rakennetaan korostamalla kansallisen identiteetin ikiaikaisuutta, jatkuvuutta ja muuttumattomuutta. Tätä tehdään osoittamalla jatkuvuutta nykyhetken ja kaukaisen menneisyyden välillä. (Reicher & Hopkins 2001, 139.) Pyrkimyksenä on tällöin rakentaa käsitys kansasta ikuisena yhteisönä ja yhdistää eri sukupolvet toisiinsa (Özirimli 2005, 183–187). Käsitys kansasta yhtenäisenä historiassa liikkuvana yhteisönä rakentuu muun muassa rituaalisten käytäntöjen ja niiden kuvausten toistumisen kautta kirjoissa, elokuvissa ja koulussa (Skey 2011, 25). On esitetty, että Suomessa sauna tarjoaa jatkuvuuden kokemusta, koska se mielletään ikiaikaisena traditiona, jota sekä nykysuomalaiset että entisaikojen suomalaiset ovat harjoittaneet (Edelsward 1991, 198). Tähän vaikuttaa myös se, että saunomiskokemuksen kuvitellaan usein säilyneen muuttumattomana (Puromies 2013, 377). Näin sauna voi yhdistää suomalaisia eri aikoina.

Jatkuvuutta voidaan rakentaa ajallisen vertailun kautta, jolloin vertailu menneisyyden ja nykyisyyden välillä toimii sosiaalisen vertailun tavoin. Yksilötasolla pyrkimyksenä on luoda vakaa ja pysyvä identiteetti, joka painottaa kasvua ja kehitystä. (Albert 1977.) Ryhmätasolla ajallinen vertailu voi olla muista erottautumisen tavoin spesifiä tai ei-spesifiä, eli se voi kohdistua johonkin tiettyyn menneisyyden tapahtumaan tai menneeseen yleisesti. Usein spesifissä vertailussa kansallinen kertomus korostaa kasvua tai kehitystä. (Nigbur & Cinnirella 2007, 675–676.) Historiaa hyödynnetään kansallisen identiteetin rakentamisessa esimerkiksi viittaamalla jonkun kansalliseksi mielletyn asian alkuperään ja pysyvyyteen. Tällä tavalla voidaan tuottaa kansalliseen identiteettiin tyyppillisenä pidettyä sisältöä ja olemusta. (Condor 2006, 664.)

Ryhmätasolla kollektiivinen jatkuvuus voidaan jakaa kulttuuriseen jatkuvuuteen, eli normien ja perinteiden jatkuvuuteen, sekä historialliseen jatkuvuuteen, joka viittaa havaittuun yhteyteen eri historian tapahtumien ja aikakausien välillä. Havaittuun kulttuuriseen jatkuvuuteen liittyy uskomus keskeisimpien arvojen, uskomusten, traditioiden ja piirteiden pysyvyydestä, kun taas havaitussa historiallisessa jatkuvuudessa on kyse koherentin narratiivin luomisesta eri tapahtumien välille. (Sani ym. 2007, 1119–1120.) Näistä kahdesta kollektiivisen jatkuvuuden muodosta sauna liittyy havaittuun kulttuuriseen jatkuvuuteen, koska sauna mielletään Suomessa pysyvänä ja jatkuvana traditiona (Edelsward 1991, 182–183). Samalla, kun sauna kansallisena symbolina voi vahvistaa kansan kollektiivista jatkuvuutta, se tekee mahdolliseksi myös henkilökohtaisen identiteetin jatkuvuuden rakentamisen. Tämä johtuu siitä, että kyseessä on läpi elämän harjoitettava tapa. Henkilökohtaisen identiteetin jatkuvuus viittaa ymmärrykseen siitä, että yksilö pysyy ajan kuluessa perustavanlaatuisesti samanlaisena ihmisenä. (Bluck & Alea 2008, 55–70.)

Oletan, että kaikki yllä esittelemäni neljä tapaa rakentaa kansallista identiteettiä voivat esiintyä, kun kansallista identiteettiä määritellään osana jokapäiväisen elämän kielenkäyttöä ja arjen kuvauksia. Näiden neljän tavan lisäksi jokapäiväiseen elämään sisältyy monia, usein itsestään selvinä pidettyjä diskursiivisia käytäntöjä, joiden kautta kansallisuutta rakennetaan (Özkirimli 2005, 190–194). Esimerkiksi aiemmassa tutkimuksessa on havaittu, että murteella puhuminen voi toimia maahanmuuttajataustaisille italialaisille nuorille keinona osoittaa kuulumistaan italialaisiin kansana (Antonsich 2018, 7). Jokapäiväisessä elämässä pienet arkisesti toistuvat sanat ja ilmaukset voivat olla merkityksellisiä kansallisen identiteetin kannalta. Niiden kautta puhuja voi asemoida itsensä ja kuulijat osaksi määriteltyä joukkoa ja uusintaa samalla jakoa meihin ja muihin. (Billig 1995, 105–109.)

Jokapäiväiset asiat voivat myös toimia kansallisen identiteetin sisältönä ja kansallista identiteettiä määrittävinä tekijöinä. Esimerkiksi kuvaukset tietynlaisesta tavallisesta ulkonäöstä ja oikeanlaisesta toiminnasta arjen käytännöissä voivat rakentaa kansallisuudesta statuksen, jonka esimerkiksi maahanmuuttaja voi saada vain tilanteessa, jossa kaikki kansallisesta valtavirrasta poikkeavuus on poissa. Tällaisissa kuvauksissa kansallisuus määrittyy hyvin arkisten asioiden kautta, eli esimerkiksi kuvauksina siitä, että ulkomaalaisten tai maahanmuuttajien kodit on sisustettu eri tavalla kuin paikallisten. (Antonsich 2016, 36–37.) Tällainen puhetapa luo rajoja kansojen välille ja tuottaa jaettuja käsityksiä siitä, millainen käyttäytyminen on kansallisesti sopivaa (Özirimli 2005, 191).

Jokapäiväiseen elämään liittyen kansallista identiteettiä voidaan rakentaa myös suhteessa oman elämän muistoihin ja merkityksellisiin paikkoihin, jolloin kokemus kansasta ja kansallisesta identiteetistä rakennetaan henkilökohtaisten muistojen kuvausten kautta. Tällöin esimerkiksi jonkun kansallisesti merkittävän paikan kuvauksissa keskeisessä asemassa voivat olla itse paikan sijaan paikkaan liittyvät muistot ja niissä esiintyvät henkilöt, jotka tekevät paikasta merkityksellisen. (Antonsich 2016, 39.) Tuttujen, jokapäiväiseen elämään liittyvien paikkojen kautta voidaan rakentaa myös kokemusta paikkaan kuulumisesta ja kotona olemisesta (Edensor 2002, 50–53). Toisaalta paikat voivat olla symbolisia kansan kannalta siten, että niihin liitetään esimerkiksi tiettyjä tapoja, joiden nähdään kuvastavan kansaa (Antonsich 2018, 7). Oletan, että sauna on suomalaisille paikka, jossa henkilökohtaiset ja kansalliset merkitykset kohtaavat. Tämä tekee saunasta kiinnostavan kontekstin tutkia kansallisen identiteetin rakentumista.

5 TUTKIMUSKYSYMYS

Tässä tutkielmassa tutkin, miten kansallista identiteettiä rakennetaan kielellisesti kuvauksissa, jotka sijoittuvat sekä kansalliselle tasolle että oman elämän tasolle. Lähestymistapani yhdistelee banaalin nationalismiin (Billig 1995) ja eletyn kansakunnan (esim. Antonsich 2016, Fox & Miller-Idriss 2008, Antonsich & Skey 2017) ajatuksia siten, että oletan kansallisesti jaettujen kuvausten asettavan raamit sille, miten yksilö voi rakentaa kansallista identiteettiään ja merkityksellistää kokemuksiaan (Wallem 2017, 82). Kielenkäyttö rakentuu aina jo olemassa olevien konstruktoiden ja kielellisten resurssien varaan. Samalla yksilöt voivat valita tarjolla olevista resursseista, mitä he ottavat mukaan ja mitä he jättävät pois. (Potter & Wetherell 1987, 33–34.) Tällä tavalla kansallisesti jaettujen kuvausten asettamat raamit eivät ole pakottavia, vaan jättävät yksilöille tilaa myös uudelleenmuotoiluun ja aktiiviseen toimijuuteen (Wallem 2017, 82).

Oletan siis, että ihmiset merkityksellistävät omaa elämäänsä ja kokemuksiaan kansallisten merkitysjärjestelmien kautta (Hall 1999, 45–52). Tällöin tulee kiinnostavaksi tutkia, miten suomalainen identiteetti rakentuu saunan yhteydessä sekä kansallisen tason kirjoituksissa että omasta elämästä kirjoitetuissa kertomuksissa. Erityisen kiinnostavaa on, miten nuoret käyttävät kansallisen tason merkityksiä kirjoittaessaan omasta elämästään. Edellä esitettyjen oletusten pohjalta olen asettanut tutkielmalleni kaksi tutkimuskysymystä:

1. Miten nuoret rakentavat suomalaista identiteettiä kirjoittaessaan saunan ja Suomen yhteydestä kansallisella tasolla?
2. Miten kansallisella tasolla käytetyt tavat rakentaa suomalaista identiteettiä näkyvät nuorten omasta elämästään kirjoittamissa kertomuksissa?

Ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä pyrin selvittämään, millä tavoin ja millaisiin kansallisiin merkityksiin viitaten nuoret rakentavat suomalaista identiteettiä. Toisella tutkimuskysymyksellä pyrin puolestaan pääsemään kiinni siihen, miten nuoret sitovat näitä merkityksiä osaksi henkilökohtaisia kuvauksia omasta elämästään. Tällaisella tutkimusasetelmalla pyrkimykseni on tavoittaa yhtäältä, miten kansalliset merkitykset kehystävät tapoja, joilla nuoret kertovat omasta elämästään, ja toisaalta tuoda esiin, miten kansalliset merkitykset syntyvät, vahvistuvat ja pysyvät yllä arkielämästä kerrottujen kuvausten avulla. Tavoitteeni on siis ylittää raja henkilökohtaiselle

elämälle annettujen merkitysten ja yhteisesti jaettujen kansallisten merkitysten välillä, ja tällä tavalla tuottaa uutta ymmärrystä kansallisen identiteetin rakentumiseen.

6 AINEISTO JA MENETELMÄ

Tässä luvussa esittelen ensin käyttämäni aineistoa. Tästä siirryn kuvaamaan analyysimenetelmäni retorista diskurssianalyysiä. Sen jälkeen kuvaan analyysiprosessiani, ja lopuksi esittelen, miten tämän tutkielman teossa on huomioitu tutkimuseettiset periaatteet.

6.1 Aineisto

Tutkielmani aineiston olen saanut Eerika Finellin tutkimusprojektista, jossa tutkitaan kansallisten symboleiden merkitysten muutosta Suomessa. Tähän mennessä projektissa on kerätty aineistoa vuosina 2002, 2008 ja 2014. Aineisto on kerätty samoista viidestä pääkaupunkiseudulla sijaitsevasta lukiosta vuosina 2002 ja 2014. Vuonna 2008 aineistonkeräys ei ollut mahdollista yhdessä näistä kouluista, joten vuodelta 2008 on mukana vain neljä koulua. Aineisto on kerätty joka vuosi kevätlukukaudella oppituntien puitteissa. Yhteensä koko aineistossa on 857 vastaajaa, jotka ovat iältään 16–20-vuotiaita. Vastaajien iän keskiarvo on 17 vuotta. (Finell 2019, 23–24.) Tutkimusprojektissa keskitytään tähän ikäryhmään, koska nuoruus (adolescence) ja nuori aikuisuus (young adulthood) ovat keskeisiä ikävaiheita identiteetin rakentumisen kannalta (Finell 2019; McAdams 2001). Tässä ikävaiheessa nuoret alkavat määrittelemään itseään ja identiteettiään aiempien elämäntapahtumien, nykyhetken ja tulevaisuuden odotusten perusteella ja muodostavat itselleen tarinamuotoisen identiteetin (McAdams 2001, 101–102).

Aineisto on kerätty jokaisena tutkimusvuotena samalla tavalla niin, että aineiston keräysprosessissa on ollut kolme vaihetta (Finell 2019, 24–25). Ensimmäinen vaihe koostuu kuvallisesta arviointiosuudesta, jossa nuorille esitetään kuvia erilaisista kansallisista symboleista ja nuorten tehtävänä on arvioida, kuinka hyvin ne kuvaavat Suomea. Toisessa vaiheessa nuoret valitsevat aiemmin nähdyistä kuvista kaksi tai kolme, jotka kuvaavat erityisen hyvin Suomea ja kirjoittavat kuviin liittyen lyhyet esseet. Kolmannessa vaiheessa nuoret täyttävät kysymyslomakkeen, jonka tarkoitus on muun muassa mitata nuorten identifioitumista suomalaisuuteen. (Finell 2005, 34–35; Finell 2019, 24–25.) Näistä kolmesta vaiheesta tämän tutkielman kannalta merkityksellisiä ovat kaksi ensimmäistä vaihetta, koska aineistoni koostuu valittujen kuvien perusteella kirjoitetuista esseistä. Esittelen seuraavaksi tarkemmin aineistonkeruuprosessin kaksi ensimmäistä vaihetta.

Ensimmäisessä vaiheessa nuorille näytettiin Suomeen liittyviä kuvia ja nuorten tuli arvioida neljäasteisella mittarilla, kuinka hyvin kuvat kuvaavat Suomea. Kuvat näytettiin jokaisena tutkimusvuotena samassa järjestyksessä ja ne heijastettiin seinälle nuorten nähtäväksi 10 sekunnin ajaksi. (Finell 2005, 34; Finell 2019, 24.) Vuonna 2002 kuvia oli mukana 50, vuonna 2008 51 ja vuonna 2014 48 kappaletta (Finell 2019, 24). Kuvien suurella määrällä on pyritty tarjoamaan nuorille vaihtoehtoja rajatun määrän tehdessä samalla valintojen vertailun mahdolliseksi (Finell 2005, 37–40; Finell & Liebkind 2010, 326). Kuvat on valittu Pasi Saukkosen (1999, 50–63) määrittelemiä kansan ulottuvuuksia hyödyntämällä kattamaan monipuolisesti erilaisia kansalliseen identiteettiin liittyviä osa-alueita, kuten valtion, maa-alueen ja kulttuurin (Finell 2005, 37–40). Mukana on kuvia esimerkiksi poliitikoista, valtiollisista symboleista, luonnosta, suomalaisista muusikoista ja urheilusta. Saunaan liittyviä kuvia on mukana kaksi. Toisessa kuvassa mies saunoo kolmen lapsen kanssa ja toisessa mies saunoo yksin (liite 1). Nämä kuvat on luokiteltu kulttuuriin liittyviksi rituaaleiksi/tapahtumiksi. (Finell 2005, 37–40.)

Toisessa vaiheessa nuorille jaettiin paperit, joihin oli tulostettu aiemmin nähdyt kuvat pienoiskoossa. Nuoria pyydettiin merkitsemään ne kuvat, jotka heidän mielestään kuvaavat hyvin Suomea. Tämän jälkeen heitä pyydettiin valitsemaan merkitsemistään kuvista kaksi tai kolme kuvaa, jotka herättivät heille jonkinlaisia mielikuvia tai muistoja, ja kirjoittamaan lyhyet esseet kuviin liittyen vastaamalla joukkoon kysymyksiä. (Finell 2005, 34–35.) Nuorille annettiin aikaa vastaamiseen joka vuosi noin 40 minuuttia (Finell 2019, 24). Tämän tutkielman aineiston muodostavat ne esseet, jotka on kirjoitettu liittyen kahteen saunakuvaan. Ensimmäisessä kuvassa mies saunoo kolmen pienen lapsen kanssa sähkösaunassa, kun taas toisessa kuvassa mies saunoo yksin hämärässä vanhassa puusaunassa vihta kädessään. Nimeän ensimmäisen kuvan perhe saunassa -kuvaksi ja toisen mies saunoo -kuvaksi. Viisi nuorta on valinnut kummankin kuvan. Tämän lisäksi kolme nuorta ei ole merkinnyt kirjoitukseensa, minkä kuvan he ovat valinneet. He kuitenkin kirjoittavat selvästi saunasta, ja tästä syystä heidän vastauksensa ovat mukana analyysissä. Vastajamäärät on esitetty kuvan ja sukupuolen mukaan taulukossa 1. Vuonna 2002 on yhteensä 27 vastaajaa, vuonna 2008 yhteensä 37 vastaajaa ja vuonna 2014 yhteensä 88 vastaajaa. Yhteensä vastaajia on siis 152.

Tutkielman tarpeita varten olen rajannut aineiston käsittämään kaksi esseeohjeistuksen viidestä kysymyksestä (liite 2). Nuorten vastaukset kysymykseen ”Miten valitsemassasi kuvassa oleva asia/ihminen/tapahtuma liittyy mielestäsi Suomeen?” edustavat aineistossa kansallisen tason kirjoituksia. Nuorten vastaukset kysymykseen ”Kuvaile tarkasti millainen on mielikuvasi/muistosi? Mitä tapahtui? Missä tapahtui? Minkä ikäinen suunnilleen olit? Liittykö muistoosi mahdollisesti

muita ihmisiä?” puolestaan muodostavat aineiston elämäkerrallisen tason. (Finell 2005, 116.) Ensimmäisen kysymyksen kohdalla nuoret siis perustelevat, miksi heidän mielestään tietty kuva on yhteydessä Suomeen, ja toisen kysymyksen kohdalla he kertovat kuvaan liittyvistä muistoista. Tällä tavalla rajaamani aineisto koostuu siis sekä koko kansaa käsittelevistä, kansalliselle tasolle sijoittuvista kirjoituksista että paikalliselle oman elämän tasolle sijoittuvista kertomuksista. Rajasin aineiston tällä tavalla, koska rajauksen kautta pystyn tutkimaan, miten suomalaisuuteen liitetyt kansallisesti jaetut merkitykset tulevat tuotetuksi oman elämän kuvausten tasolla.

	Perhe saunassa	Mies saunoo	Kummatkin/ei valittua kuvaa	Yhteensä
2002				
Tytöt	7	3	2	12
Pojat	7	7	-	14
Muu/ei tietoa	1	-	-	1
Yhteensä	15	10	2	27
2008				
Tytöt	12	6	-	18
Pojat	8	10	1	19
Muu/ei tietoa	-	-	-	-
Yhteensä	20	16	1	37
2014				
Tytöt	35	18	2	55
Pojat	10	18	3	31
Muu/ei tietoa	1	1	-	2
Yhteensä	46	37	5	88

Taulukko 1. Vastaajamäärät valitun kuvan ja sukupuolen mukaan eroteltuna.

6.2 Retorinen diskurssianalyysi

Tässä luvussa kuvaan tutkimusmenetelmäni retorista diskurssianalyysiä. Diskurssianalyysi on tutkimusmenetelmä, jossa kielenkäyttö ymmärretään toimintana, joka rakentaa sosiaalista todellisuutta ylläpitäen ja muokaten sitä (Suoninen 2016b, 229–233). Kielenkäytössä sosiaalisesta todellisuudesta rakennetaan eri versioita, jotka tulevat esiin kielenkäytön vaihtelussa. Vaihtelua esiintyy sen mukaan, missä kontekstissa ja mitä tarkoitusta varten jotakin sanotaan. (Potter & Wetherell 1987, 33–34.) Diskurssianalyysissä ollaan kiinnostuneita tästä kielenkäytön vaihtelusta ja

moninaisuudesta sekä erilaisen kielenkäytön seurauksista (Suoninen 2016a, 51). Tässä luvussa kuvaan ensin lyhyesti diskurssianalyysin teoreettista taustaa, josta siirryn kuvaamaan tarkemmin, mitä diskurssianalyysissä ja retorisessa diskurssianalyysissä tutkitaan. Lopuksi määrittelen analyysissä käyttämäni käsitteet.

Diskurssianalyysin teoreettinen viitekehys on sosiaalinen konstruktionismi (esim. Jokinen 2016a, 251–253; Suoninen 2016b, 234). Sosiaalinen konstruktionismi pitää sisällään monia suuntauksia, joita yhdistää tiedon sosiaalisen alkuperän korostamisen lisäksi seuraavat neljä lähtökohtaoletusta (Burr 2003, 1–5). Ensimmäinen oletus on, että tietoa ja havaintoja tarkastellaan kriittisesti niin, että objektiivisten totuuksien mahdollisuuden suhtaudutaan varauksella. Toiseksi tiedon nähdään olevan sidoksissa tiettyyn historialliseen ja kulttuuriseen kontekstiin. Kolmanneksi tiedon ja sosiaalisen todellisuuden nähdään rakentuvan ihmisten välisissä sosiaalisissa prosesseissa. Tästä syystä huomio kohdistetaan tutkimuksessa vuorovaikutukseen ja kielenkäyttöön. Neljäntenä on oletus siitä, että tieto ja sosiaalinen toiminta nivoutuvat toisiinsa, eli sosiaalisesti rakentuneella tiedolla on myös käytännön seurauksia. Sosiaalisesti rakentunut tieto on yhteydessä valtarakenteisiin ja vaikuttaa esimerkiksi siihen, miten eri ihmisryhmiä kohdellaan. (Burr 2003, 1–5.) Kun viitekehyykseksi valitaan sosiaalinen konstruktionismi, ajatellaan myös tutkijan ja tutkimuskohteen välisen suhteen olevan konstruktivinen. Tutkijan tulokset syntyvät tietyissä olosuhteissa ja ne paitsi kuvaavat sosiaalista todellisuutta myös luovat sitä. (Jokinen 2016a, 251–253.)

Diskurssianalyysissä tutkitaan ihmisten kielenkäyttöä erilaisissa teksti-, keskustelu- ja puheaineistoissa. Näiden tutkimisen kautta pyritään pääsemään kiinni siihen, miten sosiaalinen todellisuus ja kulttuuriset merkitykset rakentuvat kielellisessä toiminnassa. (Jokinen & Juhila 2016, 267.) Kun diskurssianalyysissä tutkitaan sosiaalisia ryhmiä, kuten kansaa, voidaan tutkia, miten sosiaalisia kategorioita luodaan erilaisissa konteksteissa ja miten kielenkäytössä rakennetaan identiteettejä niin itselle kuin muille. Kiinnostuksen kohteena on tällöin, miten sosiaaliset ryhmät rakentuvat ja miten ne tehdään olemassa oleviksi kielellisten prosessien kautta. (Wetherell & Potter 1992, 74–75.) Identiteetti on diskurssianalyysin konstruktionistisesta näkökulmasta sosiaalisesti tuotettu kategoria, joka tulee esiin esimerkiksi siinä, miten itseä ja muita määritellään. Identiteetti voi muotoutua erilaiseksi eri kontekstissa. (Jokinen & Juhila 2016, 282.)

Käytän tässä tutkielmassa diskurssianalyysin monista muodoista retorista diskurssianalyysiä, joka on merkitysten tuottamisen tapoja painottava diskurssianalyysin muoto (Jokinen & Juhila 2016, 291). Retorinen diskurssianalyysi soveltuu hyvin tutkimukseen tuotettujen kirjoitusten analysoimiseen

(Jokinen 2016c, 338), ja tästä syystä se soveltuu hyvin myös tähän tutkielmaan. Retorisessa diskurssianalyysissä tutkitaan, miten jostakin todellisuuden versiosta tuotetaan vakuuttava ja uskottava. Analyysissä argumentointia tulkitaan sosiaalisena toimintana. (Jokinen 2016c, 338.) Tämä tarkoittaa sitä, että analyysissä kiinnitetään huomiota siihen, mitä kussakin tilanteessa kielenkäytöllä tehdään. Lisäksi huomioidaan argumentoinnin sisältö, käytetyt retoriset keinot ja rakenne. (Potter 1996, 102–103.) Huomio voidaan kohdistaa siihen, mitä tietyllä tavalla rakennetuilla argumenteilla tehdään, tai siihen, miten tietystä argumentista pyritään tekemään niin uskottava, että se alkaa vaikuttaa kiistämättömältä faktalta (Potter 1996, 108). Analyysissä voidaan tarkastella esimerkiksi sitä, käytetäänkö argumentaatiossa puolustavaa vai hyökkäävää retoriikkaa. Puolustavassa retoriikassa omaa argumenttia pyritään vahvistamaan ja tekemään siitä mahdollisimman kestävä, kun taas hyökkäävä retoriikka pyrkii heikentämään vaihtoehtoisia argumentteja (Potter 1996, 107). Retorisessa diskurssianalyysissä keskitytään kielenkäyttöön ja sen seurauksiin, eikä pyritä tekemään tulkintoja esimerkiksi tekstien kirjoittajien asenteista (Jokinen 2016c, 338). Analyytisesti on kuitenkin hyödyllistä tarkastella kielenkäyttöä ikään kuin sillä olisi pyrkimys johonkin tavoitteeseen (Wetherell & Potter 1992, 93).

Tämän tutkielman aineisto koostuu kahdentyyppisistä kuvauksista: 1) kansalliselle tasolle sijoittuvista Suomen ja valitun kuvan yhteyden perusteluista sekä 2) oman elämän tasolle sijoittuvista valittuun kuvaan liittyvistä kertomuksista. Nimitän tässä tutkielmassa kansallisen tason kirjoituksia selonteoiksi. Diskurssianalyysissä analyysin kohteena olevia kuvauksia kutsutaan usein selonteoiksi. Käsite korostaa kahta asiaa. Selonteot pohjaavat siihen sosiaaliseen maailmaan, jossa selonteon antaja elää. Samanaikaisesti selonteot muotoilevat maailmaa uudestaan, eli selontekojen ja maailman välinen suhde on kaksisuuntainen. (Suoninen 2016b, 233–234.) Tämä tarkoittaa sitä, että selonteot ovat sidoksissa ympäröivään kulttuuriin ja sen merkityksiin, mutta samalla kulttuuri muuttuu ja saa uusia merkityksiä niiden kautta. Selontekojen tutkimisessa on keskeistä kiinnittää huomiota sisällön lisäksi selontekojen retorisiin ominaisuuksiin (Suoninen 2016b, 236).

Nuorten omaan elämään sijoittuvia elämäkerrallisen tason kirjoituksia kutsun tässä tutkielmassa kertomuksiksi eli narratiiveiksi. Kun nuoret kirjoittavat kertomuksissa elämästään ja kokemuksistaan, he tulkitsevat ja antavat kokemuksilleen merkityksen (Aaltonen, Henriksson, Tiilikka, Valokivi & Zechner 2019, 266). Diskurssianalyysissä narratiivi ymmärretään kertomuksen muodossa olevaksi tavaksi merkityksellistää jokin asia tai tapahtuma. Narratiivit kytkeytyvät aina esittämisyhteyteensä, eli narratiivit ovat muun kielenkäytön tavoin toimintaa, jolla voidaan tehdä eri tilanteista riippuen erilaisia asioita. Narratiivit eivät siis kerro menneisyydestä suoraan, vaan liittyvät aina

esittämissyhteyteensä. (Jokinen & Juhila 2016, 282.) Narratiivit kytkeytyvät aina myös yhteiskuntaan, sen historiaan ja tapoihin, eli ne ovat yhteydessä kulttuuriin ja sen merkityksiin. Retorisessa diskurssianalyysissä kertomuksia muistoista ei lähestytä vain neutraaleina tapahtumakuvauksina, jotka kertoisivat tapahtumista siten kuin ne ovat tapahtuneet. Sen sijaan kertomusten nähdään muodostuvan valikoiden palvelemaan sen hetkistä tarkoitusta. Kertomuksilla voidaan muun muassa rakentaa tietynlaisia identiteettejä niin itselle kuin muille. (Potter 1996, 174.) Esimerkiksi yksityiskohtaisilla kuvauksilla voidaan pyrkiä vakuuttamaan yleisö omasta näkemyksestä (Potter 1996, 163).

6.3 Analyysiprosessi

Tässä luvussa kuvaan kaksivaiheista analyysiprosessiani. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa tutkin nuorten selontekoja kansallisella tasolla ja toisessa vaiheessa siirryin tutkimaan nuorten omaan elämään sijoittuvia kertomuksia. Analysoin kirjoituksia vuosilta 2002, 2008 ja 2014 yhtenä kokonaisuutena, koska kirjoitukset muistuttavat huomattavasti toisiaan kaikkina vuosina. Tästä syystä en nähnyt tarpeelliseksi pitää niitä analyysissä erillään. Käytin analyysissä laadullisten aineistojen käsittelyyn tarkoitettua ATLAS.ti-ohjelmaa. Pyrin paikantamaan erilaisia tapoja rakentaa suomalaista identiteettiä analysoimalla sekä kirjoitusten sisältöä että niissä käytettyjä retorisia keinoja. Kutsun jatkossa näitä tapoja kansallisen identiteetin rakentamisstrategioiksi.

Analyysin ensimmäisessä vaiheessa keskityin nuorten kansallisen tason selontekoihin, joissa nuoret vastasivat kysymykseen ”Miten valitsemassasi kuvassa oleva asia/ihminen/tapahtuma liittyy mielestäsi Suomeen?” (Finell 2005, 50, 116). Lähestyin aineistoa diskurssianalyysille tyypillisesti aineistolähtöisesti (Jokinen & Juhila 2016, 276). Oletin kaikkien selontekojen liittyvän saunaan, koska kummatkin kuvat oli valittu aineistonkeruuprosessiin mukaan edustamaan saunaa (Finell 2005, 37–40). Yllättäen kaikki selonteot eivät kuitenkaan käsitelleet saunaa, vaan nuoret perustelivat valitsemaansa kuvaa myös perheeseen liittyvillä tekijöillä perhe saunassa -kuvan yhteydessä. Kansallisella tasolla selonteot jakautuivat siis selontekoihin, joissa perustellaan saunan ja Suomen yhteyttä, ja selontekoihin, joissa selitetään, miksi perhe kuvaa Suomea. Monet nuoret tekivät selvän eron näiden kahden aiheen välille perusteluissaan, ja päädyin tämän havainnoin perusteella analysoimaan kansallisen identiteetin rakentumisstrategioita erikseen kummankin aiheen sisällä. Olen luokitellut saunaa käsitteleviin selontekoihin sellaiset selonteot, joissa kuvan valintaperusteena on selkeästi toiminut sauna, ja joissa perhe mainitaan saunan yhteydessä esimerkiksi perheen kanssa

saunomisena. Kansallisella tasolla perhe nousi esiin vain selonteoissa, jotka liittyvät perhe saunassa -kuvaan.

Aloitin aineiston analysoinnin etsimällä yhtäläisyyksiä vastauksista. Kiinnitin huomiota selontekojen sisältöön, niissä käytettyihin retorisiin keinoihin ja selontekojen rakenteeseen pyrkiessäni paikantamaan selonteoista niissä toistuvia kansallisen identiteetin rakentamisstrategioita. Päähuomio analyysissä oli siinä, mitä tietyllä tavalla rakennetulla argumentilla tehdään, eli millaiseksi suomalainen identiteetti rakentuu eri strategioissa. (Potter 1996, 102–103.) Strategiat siis eroavat toisistaan sen suhteen, millä tavoin ja mitä asioita painottamalla niissä rakennetaan suomalaista identiteettiä. Analyysissä pyrin huomioimaan kirjoitusten sanat ja lauseet osana sitä kokonaisuutta, jonka ne rakentavat, koska lauseilla ei ole vakiintuneita merkityksiä, jotka toistuisivat samanlaisina kirjoituksesta ja kontekstista toiseen (Juhila 2016, 149; Potter & Wetherell 1987, 32–33). Esimerkiksi samaa sisältöä, kuten alastomuutta saunassa, voidaan eri strategioissa käyttää eri tavoin rakentamaan erilainen vaikutelma suomalaisuudesta. Analyysiyksikkö vaihteli tapauskohtaisesti yhdestä lauseesta useampaan. Analyysin perusteella muodostin kuusi kansallisen identiteetin rakentamisstrategiaa, joissa jokaisessa suomalainen identiteetti rakentuu eri tavoin. Osa nuorista käyttää useampaa strategiaa perustelussaan, kun taas osa käyttää vain yhtä strategiaa. Suurin osa selonteoista on varsin lyhyitä.

Analyysin toisessa vaiheessa siirryin kertomuksiin, joissa nuoret kertovat kuvaan liittyvistä muistoista vastaten kysymykseen: ”Kuvaile tarkasti millainen on mielikuvasi/muistosi? Mitä tapahtui? Missä tapahtui? Minkä ikäinen suunnilleen olit? Liittykö muistoosi mahdollisesti muita ihmisiä?” (Finell 2005, 116). Kertomuksissa sauna ja perhe eivät enää esiintyneet erillisinä aihealueina, vaan sauna on yhtä kertomusta lukuun ottamatta jokaisen kertomuksen konteksti. Perhe ei kuitenkaan jää kertomuksissa sivuun, sillä suurin osa nuorten kertomuksista käsittelee perheen yhteistä saunahetkeä. Kuvaan seuraavaksi tarkemmin analyysini toista vaihetta.

Kävin läpi nuorten kertomuksia analyysin ensimmäisessä vaiheessa muodostuneiden strategioiden kautta. Pyrin selvittämään, toistuvatko kansallisella tasolla käytetyt kansallisen identiteetin rakentamisstrategiat oman elämän kertomuksissa, ja miten niitä käytetään, kun konteksti vaihtuu kansallisesta paikalliseen. Kiinnitin huomiota erityisesti siihen, miten nuoren kertomus suhteutuu hänen aikaisemmin esittämäänsä kaikkia suomalaisia koskevaan perusteluunsa. Tässä ideana oli selvittää, sitovatko nuoret kielellisesti kaikkia suomalaisia koskevat väitteensä osaksi oman elämänsä kertomuksia, ja tulevatko kansalliset merkitykset tuotetuksi uudelleen kertomuksissa. Vaikka

diskurssianalyysiin kuuluu aineistolähtöisyys ja alkuoletusten välttäminen (esim. Suoninen 2016a, 53), pidin tutkielmani tavoitteen kannalta hyödyllisenä lähestymistapaa, jossa kertomuksia tarkastellaan kansallisella tasolla käytettyjen strategioiden kautta. Vaikka kävin kertomuksia läpi analyysin ensimmäisen vaiheen strategioita hyödyntämällä, lähestyin kertomuksia avoimesti siten, että oletin strategioiden voivan olla erilaisia kertomuksissa esimerkiksi sisällön ja retoristen keinojen suhteen. Olin myös avoin vaihtoehdolle, että kansallisella tasolla käytetyt strategiat eivät toistuisi kertomuksissa tai että kertomuksissa nousisi esiin kokonaan uusia strategioita. Näin ei kuitenkaan käynyt, ja kolme kuudesta kansallisen identiteetin rakentamisstrategista esiintyi myös kertomuksissa.

Lähestyin kertomuksia ilman ennalta määriteltyä analyysiyksikköä pyrkien huomioimaan sanat ja lauseet osana kokonaisuuttaan, kuten selontekojenkin kohdalla. Käytännössä suurimmassa osassa kertomuksia yksi kertomus vastasi yhtä kansallisen identiteetin rakentamisstrategiaa. Tämä johtui siitä, että kertomukset muodostivat usein yhden yhtenäisen kokonaisuuden, josta ei ollut lausetasolla erotettavissa erilaisten strategioiden käyttöä. Tämä eroaa kansallisesta tasosta, jossa erilaisia strategioita käytettiin usein luettelonomaisesti erilaisina perusteluina. Muutaman poikkeuksen muodostivat sellaiset kertomukset, jotka koostuivat selkeästi useammasta erillisestä kertomuksesta, sekä sellaiset kirjoitukset, joissa ei ole eriteltyä, mihin esseeohjeistuksen kysymykseen on vastattu. Tällöin olen itse määrittelyt rajat sille, mistä kertomus alkaa ja loppuu. Muutaman kertomuksen olen luokitellut kahteen strategiaan.

6.4 Tutkimusetiikka

Tässä luvussa esittelen, miten tutkielmassani on huomioitu tutkimuseettisiä periaatteita. Kaikilla tieteenaloilla toimivien tutkijoiden tulee Suomessa kunnioittaa tutkittavien ihmisarvoa ja oikeuksia, eikä tutkimuksesta saa koitua haittaa ihmisille, yhteisöille tai muille tutkimuksen kohteena oleville. Ihmisiin ja inhimilliseen toimintaan kohdistuvassa tutkimuksessa on erityisen tärkeää suojata tutkimuksen kohteena olevia ihmisiä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7.) Esittelen seuraavaksi, miten tutkimusetiikka on ohjannut tutkielmassa käyttämäni aineiston keräämistä. Tämän jälkeen tuon esiin, miten olen noudattanut tutkimuseettisiä periaatteita tutkielmaproessin aikana.

Tässä tutkielmassa käyttämäni aineisto kerättiin pääkaupunkiseudulla sijaitsevista kouluista vuosina 2002, 2008 ja 2014. Ennen aineiston keräämistä koulujen rehtoreilta kysyttiin tähän lupa. Osan kouluista kohdalla rehtori velvoitti kysymään luvan myös kunnalta, jossa koulu sijaitsi. Näissä tapauksissa myös kunnalta kysyttiin lupa aineiston keräämiseen. Kun lupa oli saatu koululta ja

kunnalta, aineiston keräämisestä sovittiin opettajan kanssa. Vastaajajoukko muodostui 16–20-vuotiaista nuorista, eli osa vastaajista oli aineiston keräämisen aikaan alaikäisiä. Tästä syystä koulu tiedotti oppilaiden vanhempia tutkimuksesta etukäteen. Tämä on hyvien tutkimuseettisten periaatteiden mukaista, vaikka tätä ei edellytetäkään, kun tutkitaan yli 15-vuotiaita. Kun aineiston kerääminen suoritettiin oppitunneilla, oppilaille kerrottiin tutkimuksen aiheesta ja heille tehtiin selväksi, että osallistuminen on heille vapaaehtoista. Oppilaille oli siis mahdollisuus kieltäytyä halutessaan tutkimuksesta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 8–9.) Oppilaista ei kerätty tutkimuksessa tietoja, joista heidät voitaisiin tunnistaa, kuten nimiä tai sosiaaliturvatunnuksia. Nuorille annettiin koodinumerot, jotka he merkitsivät kaikkiin aineiston eri vaiheissa kerättyihin lomakkeisiin. Näiden koodinumeroiden kautta tutkija pystyi tunnistamaan vastaajat myöhemmin ilman, että nuorten henkilötietoja tarvitsi kerätä. Aineisto on sen keräämisen jälkeen anonymisoitu niin, että vastaajia tai kouluja ei ole mahdollista tunnistaa. Nuorten kirjallisista vastauksista on esimerkiksi poistettu kaikki tekstissä esiintyvät nimet ja paikkakunnat. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 11–12.)

Olen huomionnut tutkimuseetiikan myös koko tutkielman tekoprosessin ajan aina analyysistä tulosten raportointiin. Olen tutkielmaa tehdessä säilyttänyt aineistoa ainoastaan omalla tietokoneellani, johon vain minulla on ollut pääsy. Lisäksi poistin aineiston tietokoneeltani tutkielman valmistuttua. Tulosten raportoinnissa en ole käyttänyt aineiston keräämisessä käytettyjä koodinumeroita, mutta olen jättänyt näkyviin vastaajien sukupuolen ja vastausvuoden. Näiden tietojen perusteella vastaajia ei ole mahdollista tunnistaa. Kaikki aineistolainauksissa näkyvät mahdolliset yksilöivät tiedot, kuten paikkakunnat, on anonymisoitu jo aineiston keräämisen jälkeen, ja niiden tilalla on tässä tutkielmassa itse keksimäni esimerkit. Näitä muokkauksia ja kirjoitusvirheiden korjaamista lukuun ottamatta lainaukset esitetään alkuperäisessä muodossaan. Olen pyrkinyt esittämään tulokseni tutkimuksen kohteena olevia ihmisiä kunnioittaen.

7 KANSALLISEN IDENTITEETIN RAKENTUMINEN KANSALLISEN TASON SELONTEOISSA

Tässä luvussa esittelen nuorten kansallisen tason selonteissa käyttämät kuusi kansallisen identiteetin rakentamisstrategiaa. Näistä neljää käytetään saunaa käsittelevissä selonteissa ja kahta perhettä käsittelevissä selonteissa. Käyn ensin läpi saunaa käsittelevistä selonteista löytyvät neljä strategiaa: jaetun kokemuksen strategian, ainutlaatuisuusstrategian, erottautumisstrategian ja tunnettuusstrategian. Tämän jälkeen esittelen perhettä käsittelevissä selonteissa esiintyvät kaksi strategiaa: jaettujen arvojen strategian ja etnisen ulkomuodon strategian. Näistä kuudesta strategiasta kolmea käytetään myös oman elämän kertomuksissa. Esittelen kertomukset ja niissä käytetyt strategiat luvussa 8. (Taulukko 2.)

	Strategia	Millaista suomalaisuutta strategia rakentaa ja miten?
Kansallinen taso Sauna	Jaetun kokemuksen strategia (57)	Suomalainen identiteetti rakentuu yhtenäiseksi ja jatkuvaksi suomalaisten samankaltaisuudesta sekä toisiin suomalaisiin nykyhetkessä että aiempiin sukupolviin menneisyydessä.
	Ainutlaatuisuusstrategia (110)	Suomalainen identiteetti rakentuu ainutlaatuiseksi ja jatkuvaksi, kun nuoret viittaavat kansan yksilöllisyyttä korostaviin asioihin ja korostavat näiden erityistä historiallista yhteyttä Suomeen.
	Erottautumisstrategia (6)	Suomalainen identiteetti rakentuu paremmaksi kuin vertailun kohteena olevat kansat ilman voimakasta vastakkainasettelua.
	Tunnettuusstrategia (24)	Suomalainen identiteetti saa merkityksensä muilta kansoilta saadun tunnustuksen kautta, ja Suomelle rakennetaan paikka muiden kansojen joukossa.
Perhe	Jaettujen arvojen strategia (10)	Suomalainen identiteetti rakentuu yhtenäiseksi suomalaisten perhearvojen samankaltaisuudesta.
	Etnisen ulkomuodon strategia (5)	Suomalainen identiteetti rakentuu muista kansoista eroavan ja tunnistettavan ulkomuodon ympärille.
Elämäkerrallinen taso	Jaettujen arvojen strategia (110)	Saunomisesta rakentuu nuorta ja hänen perheensä eri sukupolvia yhdistävä tapa. Näin suomalainen identiteetti rakentuu yhtenäiseksi ja jatkuvaksi.
	Ainutlaatuisuusstrategia (23)	Nuoret rakentavat suomalaisen identiteetin ainutlaatuiseksi ja jatkuvaksi kuvaamalla suomalaisille yksilöllisten saunaperinteiden siirtyvän muuttumattomina sukupolvelta toiselle.
	Erottautumisstrategia (2)	Nuoret rakentavat suomalaisesta identiteetistä muita paremman vertaamalla suomalaisten saunakäyttötymistä muihin kansoihin.

Taulukko 2. Kansallisen identiteetin rakentamisstrategiat esiintymismäärineen kansallisella ja elämäkerrallisella tasolla.

7.1 Saunaan liittyvät selonteot

Saunaan liittyvissä selonteoissa nuoret rakentavat suomalaista identiteettiä neljän strategian kautta: 1) luomalla kansan sisäistä yhtenäisyyttä jaetun kokemuksen kautta, 2) korostamalla suomalaisuuden ainutlaatuisuutta, 3) tuottamalla eroa muihin kansoihin paremmuuden kautta sekä 4) rakentamalla tunnettuuden kautta Suomelle paikkaa muiden kansojen joukossa. Esittelen seuraavaksi nämä strategiat.

7.1.1 Jaetun kokemuksen strategia

Jaetun kokemuksen strategiassa sauna toimii suomalaisia yhdistävänä tekijänä. Nuoret kuvaavat saunomisen olevan kaikkien suomalaisten jakama tapa, jota suomalaiset rakastavat ja joka on suomalaisille tärkeä. Näin suomalaisista rakentuu tämän jaetun tavan ja mieltymyksen kautta yhtenäinen kansa. Kansallista identiteettiä rakennetaan tässä strategiassa siis korostamalla suomalaisten samankaltaisuutta (Wodak 2006, 113). Nykysuomalaisten samankaltaisuuden lisäksi nuoret tuottavat samankaltaisuutta nykysuomalaisten ja entisaikojen suomalaisten välille korostamalla menneiden sukupolvien jakaneen samat tavat saunomisen suhteen. Tämä tuottaa jatkuvuutta suomalaiseen identiteettiin ja yhdistää eri sukupolvet toisiinsa luoden kansasta menneisyydestä tulevaisuuteen liikkuvan ikuisiksi kuvitellun yhteisön (Anderson 2007, 39–46; Özkirimli 2005, 183–187).

Jaetun kokemuksen strategiassa suomalainen identiteetti rakentuu arkisen toiminnan ja jokapäiväisten asioiden kuvausten kautta. Määritellessään saunomisen olevan kaikkien suomalaisten jakama tapa nuoret tuottavat kansallista identiteettiä tietynlaisen arkisen toiminnan ympärille. (Antonsich 2016, 36–39.) Saunomisen määrittely jaetuksi toiminnaksi ja mieltymykseksi rakentaa yhteyttä kansan jäsenten välille ja samalla vakiinnuttaa suomalaista identiteettiä (Skey 2011, 91–94). Jaettu kulttuuri lisää yhteenkuuluvuutta ja voi toisaalta erottaa suomalaiset muista. Tässä strategiassa saunan mahdollinen kansoja erottava vaikutus ei kuitenkaan nouse esiin, vaan selonteoissa korostetaan suomalaisten yhtenäisyyttä. Strategiassa on yhteensä 57 selontekoa ja strategia on toiseksi käytetyin kansallisella tasolla. Suurin osa selonteoista on melko lyhyitä, ja niissä käytetään paljon erilaisia määrällisiä ilmauksia retorisenä keinona (esim. Potter & Wetherell & Chitty 1991; Jokinen 2016c, 358–360; Juhila 2016, 161–164). Määrällisillä ilmauksilla korostetaan saunomisen yleisyyttä ja toistuvuutta sekä saunojen suurta lukumäärää Suomessa. Seuraavissa selonteoissa rakennetaan käsitystä siitä, että jokainen suomalainen saunoo ja vieläpä paljon.

Selonteko 1: *Saunominen on lähes joka suomalaisella vähintään jokaviikkoinen tapahtuma* (poika 2008)

Selonteko 2: [...] *Ei ole yhtäkään suomalaista, joka ei olisi joskus saunonut, ja suurin osa vielä pitääkin siitä* (tyttö 2002)

Selonteot 1 ja 2 edustavat hyvin tyypillisiä tämän strategian selontekoja siten, että ne ovat lyhyitä ja niissä saunomisesta rakennetaan tapa, joka yhdistää kaikkia suomalaisia. Määrälliset ääri-ilmaisut, kuten *joka suomalaisella ja ei ole yhtäkään suomalaista*, korostavat sitä, että saunominen koskettaa kaikkia suomalaisia esimerkiksi iästä, sukupuolesta tai asuinpaikasta riippumatta (Pomerantz 1986, 224–225). Saunominen määritellään jokaisen suomalaisen harrastamaksi toistuvaksi tavaksi, josta selonteon 2 mukaisesti *suurin osa vielä pitääkin*. Suomalaiset muodostavat siis yhtenäisen joukon saunassa käymisen ja siitä pitämisen suhteen, ja tästä muodostuu ikään kuin itsestäänselvyys. Saunomisesta rakentuu suomalaisten käyttäytymistä kuvaava yhteisesti jaettu normi, jolla tarkoitan tässä yhteydessä periaatetta, joka nojaa vakiintuneisiin ja siten vaikeasti kumottaviin käsityksiin (Juhila 2016, 165). Tämän lisäksi monet nuoret viittaavat saunojen paljouteen Suomessa ja siihen kuinka olennainen osa suomalaisia koteja sauna on.

Selonteko 3: *Saunominen on osa suomalaista kulttuuria. Valtaosa suomalaisista käy saunassa ainakin satunnaisesti. Lähes kaikilla on myös kotona oma sauna. [...]* (poika 2008)

Selonteossa 3 nuori esittää ensin väitteen siitä, että *saunominen on osa suomalaista kulttuuria*. Tätä hän perustelee kahdella lauseella. Ensimmäkin hän esittää määrällisiin ilmauksiin (Potter ym. 1991) tukeutuen, että *valtaosa suomalaisista saunoo ainakin satunnaisesti*. Näin hän vetoaa saunomisen yleisyyteen suomalaisten keskuudessa. Toiseksi hän esittää, että *lähes kaikilla suomalaisilla on kotona oma sauna*. Näin nuoren selonteossa sauna paitsi yhdistää suomalaisia jaettuna tapana, se myös yhdistää suomalaisia koteja ja tekee niistä tunnistettavia ja erityisiä. Tämä rakentaa kuvaa tyypillisestä suomalaisesta kodista (Fox & Miller-Idriss 2008, 553). Selonteoissa saunomisesta rakentuu olennainen osa suomalaisuutta ja monet nostavat esiin, että saunominen on yleistä nimenomaan perheiden kesken.

Selonteko 4: *Valitsemassani kuvassa on suomalainen perhe saunomassa. Ja voisin jopa väittää, että kyseinen tapa ja perinne liittyy ja koskettaa jokaista suomalaista perhettä. Saunomista perheen kanssa on harjoitettu jo kauan ja yhä edelleen.* (tyttö 2008)

Selonteon 4 alussa nuori tekee oletuksen, että kuvassa on suomalainen perhe. Seuraavaksi hän esittää, että perheen kanssa saunominen *koskettaa jokaista suomalaista perhettä*. Näin hän rakentaa ääri-ilmaisua käyttämällä väitteestään sellaisen, ettei toinen tulkinta ole mahdollinen (Pomerantz 1986, 221). Tässä yhteydessä tämä tarkoittaa sitä, että ei ole olemassa suomalaista perhettä, joka ei saunoisi yhdessä. Näin saunominen yhdistää sekä suomalaisia kansana että suomalaisia perheinä. Lopuksi nuori rakentaa jatkuvuutta nykyhetken ja menneisyyden välille kuvaamalla, että perheen kanssa saunomista on harrastettu Suomessa *jo kauan ja yhä edelleen*. Tämä luo yhteyden nykysuomalaisten ja aiempien sukupolvien välille (Reicher & Hopkins 2001, 139; Özkirimli 2005, 183–187). Näin selonteko rakentaa suomalaisista kuvitellun yhteisön, joka ulottuu menneisyydestä tulevaisuuteen (Anderson 2007, 39–46). Jatkuvuus on läsnä myös seuraavassa esimerkissä.

Selonteko 5: *Sauna on monelle suomalaiselle tuttu tapahtuma ja sen perinteet ovat vuosisatoja vanhat. Sauna ei myöskään erittele ketä sitä voi käyttää, ihan sama oletko nuori vai vanha, nainen tai mies. Ei haittaa vaikka et ole ikinä ennen käynyt saunassa ja mielestäni se tutustuttaa ihmiset hyvin suomalaiseen kulttuuriin ja vanhoihin perinteisiin.* (tyttö 2014)

Selonteon 5 aluksi nuori esittää väitteen saunomisen tuttuudesta suomalaisille ja siitä, että saunominen on *vuosisatoja* vanha perinne. Näin hän ulottaa saunomisen yhdistävän vaikutuksen kauas menneisyyteen ja aiempiin sukupolviin. Sen jälkeen hän siirtyy kuvaamaan, miten saunominen yhdistää kaikkia suomalaisia iästä ja sukupuolesta riippumatta. *Sauna ei [...] erittele ketä sitä voi käyttää*, vaan kyseessä on kaikkia suomalaisia yhdistävä kokemus. Nuori vielä laajentaa saunan yhdistävää vaikutusta kuvaamalla, että saunaa voi käyttää myös sellaiset, jotka eivät ole ennen käyneet saunassa, koska sauna *tutustuttaa ihmiset hyvin suomalaiseen kulttuuriin ja vanhoihin perinteisiin*. Näin nuori rakentaa saunomisesta kokemuksen, jonka voi jakaa kuka tahansa, oli kyse sitten nuoresta tai vanhasta, naisesta tai miehestä, suomalaisesta tai ulkomaalaisesta. Sauna siis yhdistää suomalaisia, mutta voi mahdollisesti yhdistää myös suomalaisia ja muita kansoja.

7.1.2 Ainutlaatuisuusstrategia

Ainutlaatuisuusstrategiassa nuoret rakentavat suomalaisesta identiteetistä muista eroavan viittaamalla kansan yksilöllisyyttä ja erityisyyttä korostaviin asioihin (Wodak ym. 2009, 4). Tämän lisäksi moni nostaa esiin saunakulttuurin pitkät perinteet Suomessa ja tuottaa tällä tavalla kulttuurista jatkuvuutta (Sani ym. 2007, 1119–1120). Kun jaetun kokemuksen strategiassa nuoret korostavat suomalaisten samankaltaisuutta saunomistapojen suhteen, tässä strategiassa nuoret määrittelevät saunomisen tavaksi, jota harrastetaan vain Suomessa. Tässä strategiassa nuorten argumentointitapana on korostaa suomalaisen identiteetin ainutlaatuisuutta ilman ajatusta paremmuudesta suhteessa toisiin ryhmiin (Finell & Liebkind 2010, 330–331). Tämä näkyy siinä, että nuoret korostavat monin tavoin tekijöitä, jotka tekevät sisäryhmästä erityisen, ja jättävät samalla ulkoryhmän kokonaan määrittelemättä tai mainitsevat vain lyhyesti, että kyse on muista maista tai maailmasta (Wodak ym. 2009, 27). Jos vertailua esiintyy, on kyse ei-spesifistä vertailusta yleisesti ulkomaihin (Nigbur & Cinnirella 2007, 675). Sisällöllisesti nuoret rakentavat yksilöllistä suomalaista identiteettiä viittaamalla saunaan liittyviin erityisiin asioihin, kuten juhannussaunaan ja kuumaan lämpötilaan, sekä suomalaisuuteen laajemminkin liitettyihin asioihin, kuten salmiakkiin ja joulupukkiin (Antonsich 2016, 36–39).

Selonteissa suomalainen identiteetti rakentuu jatkuvaksi siitä, että perinteistä saunakulttuuria ja nykysaunakulttuuria ei aseteta vastakkain. Kun kulttuuri määritellään perinteenä, ymmärretään se usein säilytystä ja ylläpitoa vaativana muuttumattomana osana menneisyyttä, jolloin perinteen ei nähdä olevan osa nykyhetkeä tai tulevaisuutta (Wetherell & Potter 1992, 129). Tässä aineistossa nuoret kuvaavat kuitenkin saunaa samanaikaisesti sekä arvokkaana perinteenä että osana nykypäivää. Vaikutelma pysyvyydestä ja muuttumattomuudesta luodaan sillä, että menneeseen viitataan ei-spesifisti nostamatta esiin tiettyä historian tapahtumaa (Nigbur & Cinnirella 2007, 675–676). Ajallisen ulottuvuuden hyödyntäminen on yleisintä tässä strategiassa ja jaetun kokemuksen strategiassa, joissa se kiinnittyy ainutlaatuisuuden ja yhtenäisyyden rakentamiseen. Tästä syystä en erotellut jatkuvuuden rakentamista omaksi kansallisen identiteetin rakentamisstrategiakseen. Ainutlaatuisuusstrategiassa on kansallisen tason selonteista pisimmät ja yksityiskohtaisimmat selonteot. Strategia on selkeästi eniten käytetty 110 selonteolla.

Selonteko 6: Sauna liittyy mielestäni myös hyvin Suomeen. Sauna on Suomen erikoisuus vaikka sitä kaikki ulkomaalaiset eivät ymmärräkään miksi istua lauteilla ja hikoilla. Se on meidän suomalaisten oma juttu (tyttö 2002)

Selonteossa 6 nuori korostaa suomalaisten saunomisen erityisyyttä tuomalla esiin, että saunominen on *Suomen erikoisuus ja meidän suomalaisten oma juttu*. Kirjoittamalla me-muodossa meistä suomalaisista nuori liittyy itsensä osaksi suomalaisten joukkoa. Tällaiseen meihin viittaamiseen sisältyy aina myös ajatus muista, joita me emme ole. (Billig 1987, 89.) Tässä selonteossa muita edustavat *ulkomaalaiset*, jotka eivät ymmärrä suomalaisten halua *istua lauteilla ja hikoilla*. Näin nuori korostaa suomalaisuuden ja muiden kansojen välistä eroa. Selonteoissa toistuu suomalaisten yleisesti jakama käsitys saunomisesta suomalaisille erityisenä tapana, jota muut eivät voi ymmärtää ja joka siten erottaa suomalaiset muista (esim. Edelsward 1991, 191; Leimu 2004, 373). Erityisesti alastomuus perheen kesken saunassa kuvataan erottavana tekijänä.

Selonteko 7: *Mielestäni kuva liittyy hyvin Suomeen. Suomessa on saunakulttuuri ja on hyvin yleistä, että saunotaan perheen kanssa. Muissa maissa saunominen taas ei ole niin yleistä ja kuva jossa vanhempi on täysin alasti lasten kanssa voi olla outo.* (tyttö 2014)

Selonteossa 7 nuori kirjoittaa saunomisen yleisyyden ja etenkin perheen kanssa saunomisen yleisyyden erottavan suomalaiset muista. Ei-spesifillä vertailulla (Nigbur & Cinnirella 2007, 675) *Suomessa [...] on hyvin yleistä ja muissa maissa [...] ei ole niin yleistä* nuori tekee näkyväksi eron Suomen ja muiden maiden välillä. Hän korostaa vielä lopuksi eroa tuomalla esiin, että Suomessa tavanomainen tilanne, *jossa vanhempi on täysin alasti lasten kanssa*, olisi muissa maissa *outo*. Selonteossa suomalainen identiteetti rakentuu yksilölliseksi suomalaisille jokapäiväisten saunomiseen liittyvien asioiden, kuten yleisyyden ja alastomuuden kautta. Kun jaetun kokemuksen strategiassa samat asiat toimivat suomalaisia yhdistävinä tekijöinä, toimivat ne tässä strategiassa suomalaisten erityisyyden korostajina (Antonsich 2016, 39). Tässä tulee esiin se, että eri strategioissa samoja sisältöjä käytetään eri tavoin.

Selonteko 8: *[...] Kyllähän sauna on suomalaisten pyhä asia eikä varmaankaan monessa muussa maassa ole saunaa ja jos on niin ei sitä ainakaan muualla lämmitetä yli 100 asteen ja jos lämmitetään niin ei ainakaan heitetä vettä kiukaalle. Suomalainen saunakulttuuri on aivan omaa luokkaansa eikä sellaista ole missään muualla. Suomalaisia saunoja pidetään muualla lähes hulluina ja varsinkin jos saunassa on vielä mukana aito kunnan koivuvihta mukana.* [...] (poika 2002)

Selonteossa 8 nuori määrittelee ensin saunan olevan *suomalaisten pyhä asia*, mikä korostaa saunan erityistä asemaa suomalaisuudessa. Seuravaksi hän vahvistaa väitettä ainutlaatuisuudesta listaamalla kolme asiaa, jotka erottavat suomalaisten saunomisen muusta maailmasta. Kolmen listan käyttäminen on retorinen keino, jolla usein korostetaan jonkin asian yleisyyttä (Potter 1996, 195–197). Tässä yhteydessä kolmen lista rakentuu niin, että ensimmäistä väitettä seuraava väite on aina edellistä yksityiskohtaisempi. Ensin nuori esittää, ettei *monessa muussa maassa ole saunaa*. Tätä hän tarkentaa kuvaamalla, että jos muualla kuitenkin saunotaan, ei saunaa *lämmitetä yli 100 asteen* eikä *ainakaan heitetä vettä kiukaalle*. Näin hän tekee myönnytyksen, että myös muualla maailmassa saatetaan saunaa ja vielä jopa yli 100 asteen lämpötilassa. Veden heittäminen kiukaalle kuitenkin viimeistään erottaa suomalaiset muista ja tekee suomalaisesta saunakulttuurista *aivan omaa luokkaansa*. Nuori vielä korostaa suomalaisten eroa muihin kansoihin ääri-ilmauksella (Pomerantz 1986) *eikä sellaista ole missään muualla* ja esittämällä, että suomalaiset nähdään yleisesti muualla maailmassa *lähes hulluina* saunomisen ja etenkin saunavihdan käytön suhteen. Näin saunomisesta rakentuu tapa, jota muut kuin suomalaiset eivät voi kunnolla ymmärtää.

Selonteko 9: *Sauna on mielestäni arvokas suomalainen perinne ja siihen suhtaudutaan jotenkin kunnioittavasti ja pyhästi. Se on riitti, vaikka se olisikin vaikka uimahallin joukkosauna tai lapsiperheen kaoottinen saunavuoro. Kukaan ei kyseenalaista sen roolia suomalaisuudessa. Sauna ei voi joutua huonoon maineeseen eikä kadota ja unohtua.* (tyttö 2014)

Selonteossa 9 nuori korostaa saunan erityistä merkitystä suomalaisille esittämällä, että saunomiseen suhtaudutaan *kunnioittavasti ja pyhästi* riippumatta siitä, millainen sauna tai tilanne on kyseessä. Seuravaksi hän esittää, että *kukaan ei kyseenalaista saunan roolia suomalaisuudessa*. Näin hän rakentaa saunan ja Suomen yhteydestä yleisesti jaettua tietoa. Tällainen konsensuksella vahvistaminen on retorinen keino, jolla omaa argumenttia vahvistetaan tuomalla esiin, ettei kyse ole vain omasta mielipiteestä. Näin vaihtoehdotiset näkemykset rajautuvat pois. (Jokinen 2016c, 350–351; Potter 1996, 158–162.) Tässä saunan ja Suomen yhteys rakentuu itsestäänselvyydeksi ja saunasta rakentuu jotakin, joka liittyy vain Suomeen. Ainutlaatuisuuden lisäksi nuori rakentaa jatkuvuutta suomalaiseen identiteettiin määrittelemällä saunan arvokkaaksi suomalaiseksi perinteeksi. Kun nuori vielä lopuksi esittää, että *sauna ei voi joutua huonoon maineeseen eikä kadota ja unohtua*, hän rakentaa saunalle paikan niin menneisytydessä, nykyhetkessä kuin tulevaisuudessakin. Tämä rakentaa kansalliseen identiteettiin pysyvyyttä (Reicher & Hopkins 2001, 139) ja kulttuurista jatkuvuutta (Sani

ym. 2007, 1119–1120) luoden käsityksen ikiaikaisesta suomalaisesta kulttuurista (Finell & Liebkind 2010, 331–332).

7.1.3 Erottautumisstrategia

Erottautumisstrategiassa nuoret tuottavat positiivista kansallista identiteettiä vertaamalla suomalaisuutta muihin kansoihin ja rakentamalla suomalaisuudesta jollakin tavalla paremman kuin vertailun kohteena oleva kansa (Wodak ym. 2009, 186). Tässä strategiassa sauna toimii erottavana tekijänä suomalaisten ja muiden kansojen välillä kuten ainutlaatuisuutta korostavassa strategiassakin. Erona on kuitenkin se, että suomalaisuutta rakennetaan paremmuuden kautta toisin kuin ainutlaatuisuusstrategiassa, johon ei sisälly tällaista arvottavaa vertailuasetelmaa (Finell & Liebkind 2010, 330–331). Kun ainutlaatuisuusstrategiassa suomalainen identiteetti rakentuu vain muista erilaiseksi ja siten erityiseksi, erottautumisstrategiassa suomalaisesta identiteetistä rakentuu muita kansallisia identiteettejä parempi (Wodak 2006, 113). Toinen ero strategioiden välillä on se, että erottautumisstrategiassa ulkoryhmää kuvataan tarkemmin ja siihen liitetään enemmän ominaisuuksia kuin ainutlaatuisuusstrategiassa (Wodak ym. 2009, 27).

Vaikka tämän strategian selontekoihin sisältyy ajatus paremmuudesta, selonteoissa ei esiinny voimakasta vastakkainasettelua. Vertailun kohteena oleviin maihin ei esimerkiksi viitata negatiivisin tai halventavin ilmauksin. Paremmuus rakentuu selonteoissa muun muassa siitä, että suomalaiset ovat kovempia saunojia kuin muut ja siitä, että suomalaiset eivät pelkää alastomuutta saunassa. Tätä strategiaa käytetään vähiten saunaan liittyvissä selonteoissa, vain kuudessa selonteossa. Suomalaisen identiteetin rakentaminen paremmuuden kautta ei siis ole yleistä saunan yhteydessä, mikä on havaittu myös aiemmassa tutkimuksessa (Finell 2012, 70). Kirjoituksia on niiden pienestä määrästä huolimatta kaikilta vuosilta, joilta aineisto on kerätty. Strategiassa esiintyy sekä spesifiä että ei-spesifiä vertailua (Nigbur & Cinnirella 2007). Spesifissä vertailussa kohteena ovat Ruotsi ja Yhdysvallat, kun taas ei-spesifissä vertailussa muut kansat yleisesti. Seuraavassa esimerkissä viitataan ei-spesifisti ulkomaihin.

Selonteko 10: Aina kun olen ulkomailla törmännyt saunaan, olen ajatellut Suomea, ja miten täällä lähes jokaisessa kodissa on sauna, ainakin jonkinlainen. Ulkomailla sauna on luksusta, vain hienoimmissa viidentähden hotelleissa ja kylpylöissä on saunat ja niistä ollaan kovin ylpeitä. (tyttö 2008)

Selonteon 10 alussa nuori korostaa saunan ja Suomen tiivistä yhteyttä kuvaamalla, kuinka hän on *aina* ulkomailla saunan nähdessään ajatellut Suomea ja saunojen yleisyyttä Suomessa. Näin hän rakentaa saunojen ja Suomen yhteydestä itsestään selvän. Seuraavaksi hän siirtyy kuvaamaan, kuinka ulkomailla sauna on *luksusta*, koska saunoja on *vain hienoimmissa viidentähden hotelleissa ja kylpylöissä*. Tällä tavalla hän korostaa eroa saunojen arkipäiväisyyden Suomessa ja harvinaisuuden ulkomailla välillä. Kuvaamalla vielä lopuksi, miten saunoista *ollaan kovin ylpeitä* ulkomailla, hän tuottaa asetelman, jossa saunojen yleisyys ja arkipäiväisyys Suomessa muodostuu tavoiteltavaksi asiantilaksi. Suomessa jokaisen kodista löytyvä sauna on muille luksusta. Näin saunasta rakentuu asia, josta suomalaiset voivat olla ylpeitä. Myös seuraavassa selonteossa suomalaisuudesta rakentuu positiivinen identiteetti, kun nuori vertaa suomalaisia ruotsalaisiin.

Selonteko 11: *Vaikka ruotsalaiset yrittävätkin omia saunaa, on se Suomesta, olen siitä aivan varma. Ruotsalaiset käyvät bastussa, joka tarkoittaa kiuasta, eli he istuvat varmaankin kiukaan päällä.* (poika 2002)

Selonteon 11 alussa nuori esittää väitteen siitä, että ruotsalaiset pyrkivät ottamaan kunnian saunasta suomalaisilta. Hän korostaa saunan suomalaisen alkuperän itseäänselvyyttä ilmauksella *olen siitä aivan varma*. Kuvaamalla sen jälkeen ironisesti (Jokinen 2016c, 367) ruotsalaisten istuvan *kiukaan päällä* nuori esittää, etteivät ruotsalaiset edes osaa saunaa oikein. Näin hän korostaa ruotsalaisten yrityksen naurettavuutta. Vaikka nuori ei selonteossaan eksplisiittisesti kirjoita saunan olevan hieno keksintö, rakentuu se sellaiseksi nuoren kuvatessa jonkun toisen kansan yrittävän omia saunaa itselleen, koska eihän kukaan yrittäisi omia jotakin sellaista, joka ei olisi tavoittelun arvoista. Näin saunasta rakentuu suomalaisten ylpeyden aihe ja positiivisen kansallisen identiteetin mahdollistaja.

7.1.4 Tunnettuusstrategia

Tunnettuusstrategiassa nuoret argumentoivat, että sauna tekee suomalaiset tunnetuksi maailmalla. Sauna siis rakentaa suomalaisille paikan muiden kansojen joukossa kansojen muodostamassa maailmassa (Billig 1995, 77, 88). Keskeistä ei ole ainutlaatuisuutta korostavan strategian tavoin se, että saunominen on suomalaisille ainutlaatuinen asia, vaan se, että muualla maailmassa sauna tunnistetaan Suomelle kuuluvaksi erityiseksi asiaksi. Strategiat eroavat toisistaan siis sen suhteen, mitä niissä painotetaan. Tässä strategiassa keskeistä on ulkoryhmältä saatu tunnustus, joka tekee suomalaiset erityiseksi (Finell & Liebkind 2010, 332). Ulkoryhmää ei määritellä tarkkaan, vaan nuoret kirjoittavat yleisesti ulkomaista tai maailmasta. Argumentointitapa korostaa universalismia

erottuvuuden taustalla (Finell & Liebkind 2010, 332). Nationalismin universaalius eli kansojen ja kansallisvaltioiden kontekstin kansainvälisyys sekä muilta kansoilta saadun tunnustuksen merkitys oman kansan rakentamisessa tulevat selvimmin esiin tässä strategiassa (Billig 1995, 77–79). Saunan lisäksi osa nuorista nostaa selonteossaan esiin myös muita tekijöitä, joista Suomi on maailmalla tunnettu. Näitä ovat esimerkiksi joulupukki ja halu olla yksin. Tässä strategiassa on yhteensä 24 selontekoa, joissa nuoret rakentavat Suomelle oman erityisen paikan muiden kansojen joukossa.

Selonteko 12: *Sauna on lähtöisin Suomesta, ja tunnetaan tänä päivänä eri puolilla maailmaa. Jos matkustaessaan ulkomailla kertoo olevansa Suomesta, sinut taatusti tunnustetaan saunan kotimaasta.* (poika 2014)

Selonteossa 12 nuori esittää ensin, että *sauna on lähtöisin Suomesta*. Tässä strategiassa tämä yleisesti jaettu uskomus saunan suomalaisesta alkuperästä (Korhonen 1993, 96–97) toistuu usein vahvistaen Suomen ja saunan yhteyttä. Tässä selonteossa se pohjustaa nuoren seuraavaa väitettä siitä, että *ulkomailla suomalaiset taatusti tunnustetaan saunan kotimaasta*. Passiivimuoto *tunnustetaan* rakentaa tunnistamisesta yleisen henkilöstä riippumattoman tapahtuman (Jokinen 2016c, 353) ja ilmaus *taatusti* puolestaan lisää tunnistamisen varmuutta (Juhila 2016, 167–170). Tämä rakentaa saunan ja Suomen yhteydestä itsestään selvän tosiasian ja ulkomaillakin laajasti jaetun tiedon, mikä samalla lisää suomalaisten tunnettuutta maailmalla.

Selonteko 13: *Sauna on perinteinen ja mielestäni olennainen osa Suomea. Se on niitä harvoja asioita, jotka yhdistetään maailmalla Suomeen (perinteinen sauna siis)* (poika 2014)

Selonteossa 13 nuori määrittelee saunan perinteiseksi ja olennaiseksi osaksi Suomea. Tämä pohjustaa nuoren väitettä siitä, että sauna on yksi harvoista asioista, *joita yhdistetään maailmalla Suomeen*. Sanallinen määrällistäminen tässä yhteydessä korostaa saunan erityistä asemaa (Potter ym. 1991); Suomea ei tunneta maailmalla monesta asiasta, mutta sauna on yksi niistä. Tämä rakentaa saunalle erityisen merkityksen suomalaisen identiteetin kannalta, koska sauna on yksi ainoista asioista, joka rakentaa suomalaisille paikan muiden kansojen joukossa (Billig 1995, 77, 88). Kun nuoret viittaavat koko maailmaan saunan tunnistamisen yhteydessä, he korostavat, kuinka laajasti jaettu käsitys saunan suomalaisuus on. Sauna määrittyykin selonteoissa eräänlaiseksi kansalliseksi tuotteeksi, jonka myös muut kuin suomalaiset tunnistavat suomalaiseksi (Fox & Miller-Idriss 2008, 550–552). Tätä kautta suomalaisuus saa merkityksensä. Vaikka vain yksi nuori kirjoittaa suoraan, että saunan suomalainen

alkuperä ja sen saama tunnistus herättää ylpeyden tunteita, välittyy monista tämän strategian selonteosta tietynlainen ylpeys siitä, että sauna tekee suomalaiset tunnetuksi maailmalla.

7.2 Perheeseen liittyvät selonteot

Seuraavaksi esittelen tulokseni perheeseen liittyvien selontekojen osalta. Perheeseen liittyviä selontekoja on aineistossa huomattavasti vähemmän kuin saunaan liittyviä selontekoja, ja kaikki perheeseen liittyvät selonteot on kirjoitettu perhe saunassa -kuvan yhteydessä. Perheeseen liittyvissä selonteoissa nuoret käyttävät kahta kansallisen identiteetin rakentamisstrategiaa: 1) jaettuihin arvoihin vetoamista ja 2) etniseen ulkomuotoon viittaamista.

7.2.1 Jaettujen arvojen strategia

Jaettujen arvojen strategiassa suomalaisista rakentuu yhtenäinen kansa nuorten esittäessä suomalaisten jakavan tietynlaisen perheeseen liittyvän arvomaailman. Selonteoissa perhe toimii siis suomalaisia yhdistävänä tekijänä kuten sauna toimii jaetun kokemuksen strategiassa (ks. luku 7.1.1). Nuoret perustelevat kuvavalintaansa esittämällä suomalaisten olevan perhekeskeisiä ja kuvaamalla perheen olevan suomalaisille tärkeä arvo. Tässä strategiassa suomalainen identiteetti muodostuu siis suomalaisten samankaltaisuudesta kuten jaetun kokemuksen strategiassakin (Wodak 2006, 113). Vaikka kummatkin strategiat korostavat suomalaisten yhtenäisyyttä, strategiat eroavat toisistaan sisällön lisäksi käytettyjen retoristen keinojen suhteen. Tässä strategiassa argumentointi on sävyiltään melko neutraalia, kun taas jaetun kokemuksen strategiassa käytetään paljon esimerkiksi ääri-ilmaisuja (Pomerantz 1986). Tässä strategiassa on yhteensä kymmenen selontekoa. Osa selonteista on seuraavan esimerkin tavoin lyhyitä ja toteavia, ja niistä on häivytetty kirjoittajan subjekti esimerkiksi käyttämällä passiivimuotoa (Jokinen 2016b, 191–192).

Selonteko 14: *Suomessa vaalitaan hyviä perhesuhteita, ja perhe on arvona yksi tärkeimmistä. [...] (tyttö 2008)*

Selonteossa 14 nuori esittää perhesuhteiden arvostuksen olevan suomalaisten yleisesti jakama arvo käyttämällä passiivimuotoa *vaalitaan*. Passiivimuoto poistaa selonteosta aktiivisen tekijän, jolloin toimijuus katoaa, ja esitetty asia alkaa vaikuttaa asian esittäjästä riippumattomalta (Potter 1996, 150). Näin suomalaisten perhekeskeisyydestä rakentuu ikään kuin kiistaton tosiasia. Lisäksi nuori perustelee vastaustaan sillä, että *perhe on arvona yksi tärkeimmistä* suomalaisille. Näin kyse ei ole

vain yhdestä arvosta muiden joukossa. Esitetty lisäys paitsi korostaa perhearvojen merkitystä myös toimii perusteluna nuoren kuvavalinnalle. Näin nuori vahvistaa argumenttiaan suomalaisten yhtenäisyydestä perhearvojen suhteen ja tekee väitteestään uskottavamman. Myös seuraavassa esimerkissä nostetaan esiin perhearvojen tärkeys.

Selonteko 15: *Mielestäni Suomi on maa, jossa korostetaan perhearvoja. Aikaisemmin oli normaalia asua suuren suvun voimin esimerkiksi maatilalla, jolloin koko perhe vietti tiiviisti aikaa yhdessä. [...]* (tyttö 2014)

Selonteossa 15 nuori käyttää selonteon 14 nuoren tavoin passiivimuotoa ja esittää Suomen olevan *maa, jossa korostetaan perhearvoja*. Ilmauksella nuori rakentaa perheestä arvon, joka on Suomessa yleisesti tunnistettu ja tärkeä. Tämä rakentaa yhtenäisyyttä kansalliseen identiteettiin. Nuori täydentää väitettään viittauksella menneisyyteen: aikaisemmin *oli normaalia*, että koko suku asui samalla maatilalla ja *vietti tiiviisti aikaa yhdessä*. Suomalaisten perhekeskeisyys menneisyydessä toimii näin perusteluna suomalaisten perhekeskeisyydelle nykyhetkessä, mikä rakentaa myös jatkuvuutta kansalliseen identiteettiin. Jatkuvuus menneen ja nykyhetken välille rakentuu siitä, että nuori esittää suomalaisten olleen aiemmin ja olevan yhä edelleen perhekeskeisiä. Tämä rakentaa kansallisesta identiteetistä pysyvän ja muuttumattoman (Reicher & Hopkins 2001, 139).

7.2.2 Etnisen ulkomuodon strategia

Etniseen ulkomuotoon viittaavassa strategiassa suomalainen identiteetti rakentuu tietynlaisen tunnistettavan ulkomuodon ympärille. Nuoret perustelevat selonteoissaan kuvavalintaansa sillä, että kuvassa esiintyvät ihmiset näyttävät suomalaiselta perheeltä. Nuoret siis määrittelevät ryhmään kuulumista fyysisten piirteiden kautta (Wetherell & Potter 1992, 122), jolloin kansallinen identiteetti ja etnisuus linkittyvät toisiinsa. Olen nimennyt tämän strategian etniseen ulkomuotoon viittaamiseksi, koska etniseen alkuperään ja periytyviin fyysisiin piirteisiin viittaaminen rakentaa kansallista identiteettiä (Saukkonen 2005, 100).

Etnisyyttä määritellään usein yhteisen kulttuurin ja yhteisen alkuperän kautta (Huttunen 2005, 127), mikä näkyy myös tämän strategian selonteoissa. Nuoret esittävät, että kuvassa olevien ihmisten ulkonäkö on jollakin tavalla suomalaisille ainutlaatuinen. Lisäksi he kirjoittavat kuvan kontekstin eli saunan vahvistavan vaikutelmaa suomalaisuudesta. Etnisen ulkomuodon strategiassa ulkomuoto toimii ensisijaisena perusteena kuvan valinnalle, kun taas sauna ikään kuin täydentää argumenttia.

Vaikka tapa ymmärtää kansa sukujuuriin perustuvana yhteisönä on ollut Suomessa yleinen (Saukkonen 2005, 100), tätä strategiaa käyttäviä perusteluja on tässä aineistossa vain viisi. Selontekoja on kaikilta vuosilta, joilta aineistoa on kerätty. Selonteot ovat pääasiassa lyhyitä ja tyyliään toteavia seuraavan esimerkin tapaan.

Selonteko 16: *Kuvaa hyvin suomalaisperhettä. Ihmiset/lapset näyttävät suomalaisilta ja he saunovat.* (tyttö 2014)

Selonteossa 16 nuori esittää ensin, että valittu kuva edustaa *hyvin suomalaisperhettä*. Hän perustelee väitettään sekä kuvan ihmisten ulkonäöllä että heidän toiminnallaan. Näin perustelussa tulee esiin etnisyyden kaksi osa-aluetta, yhteinen alkuperä ja yhteinen kulttuuri (Huttunen 2005, 127). Nuori esittää ensin, että kuvan ihmiset *näyttävät suomalaisilta* ja vahvistaa sitten tulkintansa toteamuksella *ja he saunovat*. Näin nuori tulee määritelleeksi suomalaisuuden tietynlaiseksi ulkomuodoksi, joka on itsessään tunnistettavissa ja erotettavissa muista kansoista. Saunominen puolestaan määrittyy suomalaiselle kulttuurille ja suomalaisille perheille tyypilliseksi tavaksi, josta viimeistään voi tunnistaa, että kuvassa on nimenomaan suomalaisia. Sauna tarjoaa tunnistettavan kansallisen kontekstin kuvan ihmisille.

Selonteko 17: *Mielestäni suomalainen lapsiperhe saunomassa kuvaa erittäin hyvin Suomea ja suomalaisuutta. [...] Kuvassa olevat ihmisetkin näyttävät mielestäni perisuomalaisilta, ehkä he ovat mökillä saunomassa tai sitten asuvat Itä- tai Keski-Suomessa ja ovat lauantaisaunassa. [...] Lapset näyttävät mielestäni juuri keskisuomalaisilta tai maalaislapsilta, ei ainakaan kaupunkilaisilta, en tiedä mistä tämä johtuu, mutta he ovat luonnollisen näköisiä, eivätkä arkaile. [...]* (tyttö 2002)

Selonteossa 17 nuori aluksi määrittää, että nimenomaan perhe ja sauna yhdessä kuvaavat *erittäin hyvin* suomalaisuutta. Ilmaus *erittäin hyvin* lisää väitteen varmuutta. Nuori jatkaa selontekoaan tarkentamalla, miksi kuvan ihmiset näyttävät *perisuomalaisilta*. Hän käyttää perusteluna kuvassa olevien ihmisten toimintaa eli saunomista, mahdollista asuinpaikkaa sekä *keskisuomalaisilta tai maalaislapsilta* vaikuttavaa luonnollista ulkonäköä. Nuori siis esittää perusteluksi, että kuvan ihmiset näyttävät tietynlaiselta ja että he toimivat suomalaisille ominaisella tavalla (Antonsich 2016, 36). Kiinnostavasti nuoren väitteiden varmuus kuitenkin laskee nuoren selonteon edetessä. Jo selonteon ensimmäisen lauseen nuori aloittaa ilmauksella *mielestäni*, joka korostaa sitä, että kyseessä on nuoren oma näkemys yleisesti tiedossa olevan faktan sijaan. Selonteon jatkuessa nuori toistaa tämän

ilmauksen vielä kaksi kertaa. Lisäksi nuori käyttää paljon epävarmuutta sisältäviä ilmauksia, kuten *ehkä, tai ja en tiedä mistä tämä johtuu*. Tulkitsen tämän johtuvan siitä, ettei nuori loppujen lopuksi osaa täysin selittää, mistä suomalaisen ulkonäön tunnistaa ja miten se eroaa muista. Tulkintaa vahvistaa se, että tämän strategian muissa selonteoissa suomalaista ulkomuotoa ei tarkenneta ollenkaan, vaan nuoret tyytyvät toteamaan, että kuvan ihmiset näyttävät suomalaisilta.

8 KANSALLISEN IDENTITEETIN RAKENTUMINEN OMAN ELÄMÄN KERTOMUKSISSA

Tässä luvussa siirryn käsittelemään kansallisen identiteetin rakentumista oman elämän kertomuksissa. Kertomusten tasolla konteksti vaihtuu kansallisesta paikalliseen eli kirjoittajien omaan elämään. Analyysissä olen tarkastellut, miten kansallisella tasolla käytetyt kansallisen identiteetin rakentamisstrategiat näkyvät nuorten kertomuksissa ja miten nuoret käyttävät näitä strategioita kirjoittaessaan omasta elämästään.

Kuten esittelin edellisessä luvussa 7, kansallisella tasolla nuorten selonteot jakautuvat saunaa käsitteleviin selontekoihin ja perhettä käsitteleviin selontekoihin. Saunaa käsittelevissä selonteoissa nuoret käyttävät neljää kansallisen identiteetin rakentamisstrategiaa, kun taas perhettä käsittelevissä selonteoissa nuoret käyttävät kahta strategiaa. Näistä yhteensä kuudesta strategiasta nuoret käyttävät kertomuksissaan kolmea strategiaa. Nämä ovat jaetun kokemuksen strategia, ainutlaatuisuusstrategia ja erottautumisstrategia. Vaikka perhettä käsittelevissä selonteoissa käytetyt kansallisen identiteetin rakentamisstrategiat eivät näy oman elämän kertomuksissa, perhe tulee sisältönä erittäin vahvasti esiin, sillä suurin osa kertomuksista käsittelee saunomista perheen kanssa. Kertomuksissa sauna ja perhe linkittyvät siis kiinteästi toisiinsa, enkä tästä syystä käsittele aiheita enää erillään. Saunan ja perheen tiivis yhteys oman elämän kertomuksissa voi osin selittää sitä, miksi perhe nousee kansallisen tason selonteoissa esiin omana aiheenaan. Kertomuksissa perheen saunomisesta kirjoitetaan myös mies saunoo -kuvan yhteydessä.

Elämäkerrallisella tasolla kansallisen identiteetin rakentamisstrategioista selkeästi käytetyin on jaetun kokemuksen strategia 110 kertomuksella. Seuraavaksi eniten esiintyy ainutlaatuisuusstrategiaa, jota käytetään 23 kertomuksessa. Erottautumisstrategiaa käytetään puolestaan vain kahdessa kertomuksessa. Määrälliset erot strategioiden käytössä ovat siis myös kertomusten tasolla suuria. Nuoret eivät aina käytä samaa strategiaa sekä kansallisella tasolla että elämäkerrallisella tasolla, ja kertomuksissa samat strategiat toimivat hieman eri tavoin riippuen siitä, mitä strategiaa nuori on käyttänyt kansallisella tasolla ja millainen nuoren kansallisen tason selonteko on ollut. Tästä syystä esittelen kertomusten yhteydessä aina myös nuoren ensin esittämän selonteon tiivistäen sen keskeisen väitteen ennen kuin syvennyn nuoren kertomukseen ja siihen, miten kertomus toimii suhteessa selontekoon. En kuitenkaan enää analysoi kansallisen tason selontekoja yhtä tarkasti kuin luvussa 7. Aloitan selkeyden vuoksi selontekojen numeroinnin alusta, jotta selonteko ja kertomus saavat saman

tunnisteena toimivan numeron. Tämä luku on jaoteltu kertomuksissa käytettyjen kolmen strategian mukaan, ja etenen luvussa suuruusjärjestyksessä eniten käytetystä strategiasta vähiten käytettyyn.

8.1 Perheen ja kansan jaettu kokemus

Jaetun kokemuksen strategiaa käyttävissä kertomuksissa sauna toimii kansallisen tason selontekojen tavoin samankaltaisuutta ja yhtenäisyyttä korostavana tekijänä (ks. luku 7.1.1). Kun kansallisella tasolla jaetun kokemuksen kuvaaminen rakentaa yhtenäisyyttä suomalaisten kesken, oman elämän kertomuksissa yhtenäisyys rakentuu suomalaisten lisäksi suhteessa omaan lähipiiriin. Kertomusten keskiössä ovatkin kertomuksissa esiintyvät ihmiset ja yhteys heihin, ja usein saunan erityinen kansallinen merkitys jää taustalle. Kertomuksissa esiintyy monia ihmisiä, joista eniten mainintoja saavat vanhemmat, sisarukset, muut sukulaiset sekä ystävät. Kuten jaetun kokemuksen strategiassa kansallisella tasolla, myös kertomuksissa nuoret rakentavat yhtenäisyyden lisäksi identiteetin jatkuvuutta. Selonteoissa saunominen rakentuu sukupolvia yhdistäväksi tavaksi koko kansan tasolla, kun taas kertomuksissa saunominen yhdistää perheen eri sukupolvia toisiinsa. Suurin osa kertomuksista sijoittuu nuorten lapsuuteen ja kuvaa tavallista arkista saunomista kotona perheen kanssa. Osa nuorista kirjoittaa myös mökillä saunomisesta lapsuudessa ja muutama puolestaan kavereiden kanssa saunomisesta nuoruudessa.

Kansallisella tasolla jaetun kokemuksen strategiassa esiintyneet yleiset teemat, kuten saunomisen laajuus, arkisuus ja toistuvuus, ovat vahvasti läsnä myös tätä strategiaa käyttävissä kertomuksissa. Etenkin kertomuksissa, joissa kuvataan perheen saunomista lapsuudessa, nuoret korostavat jaetun tavan toistuvuutta ja tavanomaisuutta. Kertomukset vahvistavatkin selonteoissa esitettyjä väitteitä, ja yhdessä selonteot ja kertomukset rakentavat saunomisesta jaetun rituaalin, jota sekä nuoret itse että kaikki suomalaiset harrastavat. Näin kertomukset rakentavat yhteyden nuoren ja suomalaisten välille (Skey 2011, 91–94). Monet kertomukset ovat hyvin samankaltaisia keskenään. Monet nuoret esimerkiksi tuovat esiin, miten saunassa on aina pidetty hauskaa ja leikitty erilaisia leikkejä. Kertomusten saunominen ei noudatakaan perinteisiä saunomissääntöjä, esimerkiksi hiljaisuutta (Edelsward 1991, 90–99), vaan nuorten kuvaamissa saunomisrituaaleissa keskiössä ovat ilo, leikki ja hauskanpito yhdessä.

Selonteko 1: Suomalaiset ovat kovia saunomaan. Varsinkin perheen kesken silloin, kun lapset ovat pieniä.

Kertomus 1: - *Menimme lauantaisin perheen kesken saunaan. Siellä leikimme ja lauloimme siskoni kanssa ja äiti ja isä paistoi kiukaalla makkaraa folioon käärittynä. Istuimme lauteilla ja söimme valmista makkaraa kaikki yhdessä. Silloin olin n. 4-6-vuotias, eli suurin piirtein saman ikäinen kuin lapset tuossa kuvassa.*

- *Muistooni liittyy isä, äiti ja isosisko (tyttö 2008)*

Selonteossa 1 nuori esittää suomalaisten olevan samanlaisia saunomistapojensa suhteen ja suomalaisten saunovan *varsinkin perheen kesken* lasten ollessa pieniä. Nuori siis käyttää selonteossaan jaetun kokemuksen strategiaa. Kertomuksessa 1 nuori tarjoaa koko kansaa koskevalle väitteelleen itse koetun tapausesimerkin kuvaamalla saunomisen olleen *lauantaisin* toistuva tapa hänen perheessään hänen ollessaan noin *4-6-vuotias*. Näin nuoren koko kansaa koskevasta väitteestä tulee vakuuttavampi. (Vrt. Juhila 2016, 154.) Aineistossa monet nuoret kuvaavat tällä tavalla saunomiseen liittyvää toistuvuutta kirjoittamalla saunomiskerroista monikossa tai tuomalla esiin, että saunomiskertoja on ollut niin monia, että on vaikeaa kuvata vain yhtä muistoa. Kun nuori kuvaa kertomuksessa 1 toimineensa itse tavalla, jonka hän selonteossa 1 liittää kaikkiin suomalaisiin, nuori tulee korostaneeksi oman toimintansa yhdenmukaisuutta muiden suomalaisten toiminnan kanssa. Näin saunomisesta rakentuu tekijä, joka yhdistää niin nuorta ja hänen perhettään kuin nuorta ja suomalaisia kansana. Seuraavan esimerkin 2 nuori toimii esimerkin 1 nuoren tavoin ja ottaa kertomuksessa selonteossa esittämänsä väitteen omakseen.

Selonteko 2: *Saunominen on mielestäni ainoa puhtaasti suomalainen ilmiö, ainakin jos sitä verrataan muihin turistikorttien herättämiin mielikuviin. Suomalaiset harrastavat saunomista ainutlaatuisen laajamittaisesti, ja juuri sen arkisuus ja tuttuus erottaa suomalaiset muista.*

Kertomus 2: *Ensimmäiset saunamuistot ovat samanlaisia kuin lähes kaikilla: kodin sähkösauna perheen kanssa. (poika 2008)*

Selonteossa 2 nuori käyttää ainutlaatuisuusstrategiaa ja tuottaa saunomisen yleisyydestä ja arkisuudesta jotakin, joka *erottaa suomalaiset muista*. Tämän lisäksi nuoren selonteossa saunomisesta rakentuu tapa, joka yhdistää suomalaisia ja jonka suhteen suomalaiset ovat samanlaisia. Kertomuksessa 2 nuori jatkaa suomalaisten samankaltaisuuden korostamista. Hän tuottaa yhtenäisyyttä itsensä ja muiden suomalaisten välille kuvaamalla ensimmäisten saunamuistojensa olevan *samanlaisia kuin lähes kaikilla*. Ääri-ilmaisulla *lähes kaikilla* nuori korostaa, ettei kokemus ole vain nuoren ja hänen perheensä, vaan koko kansan jakama (Pomerantz 1986, 224–225). Lisäksi

nuori kuvaa ensimmäisiä saunamuistojaan kirjoittamalla kyseessä olleen *kodin sähkösauna perheen kanssa*, mikä korostaa sitä arkisuutta ja tuttuutta, jonka nuori selonteossaan liittää suomalaisten saunomiseen. Näin nuoren kertomus peilaa hänen selontekoaan ja rakentaa nuoren identiteetistä samanaikaisesti ainutlaatuisen ja yhtenäisen muiden suomalaisten kanssa. Seuraavassa esimerkissä nuori rakentaa yhteyttä suomalaisten perheiden välille.

Selonteko 3: Valitsemassani kuvassa on suomalainen perhe saunomassa. Ja voisin jopa väittää, että kyseinen tapa ja perinne liittyy ja koskettaa jokaista suomalaista perhettä. Saunomista perheen kanssa on harjoitettu jo kauan ja yhä edelleen.

Kertomus 3: No tietenkin kun kyseessä on saunominen niin on tullut saunottua. Mutta erityisesti lapsena saunomisen yhteydessä oli kiva myös leikkiä vedellä ja tuoda leluja erityisesti barbi nukkeja mukaan saunaan. Ennen kun perheeni hankki kesämökin aina saunominen tapahtui omassa kotisaunassa. Mutta mökin hankkimisen jälkeen kesällä tuli paljon saunottua mökillä. Puhuin juuri, että kun olin lapsi, mutta voisin väittää että ikähaarukka on noin 3-7 vuotta. Totta kai muistooni liittyy muitakin muun muassa äiti, isä ja pikkuveli. (tyttö 2008)

Jaetun kokemuksen strategiaa hyödyntävässä selonteossa 3 nuori esittää, että saunominen perheen kanssa on *tapa ja perinne*, joka *koskettaa jokaista suomalaista perhettä*. Näin hän korostaa suomalaisten perheiden samankaltaisuutta. Kertomuksensa nuori aloittaa esittämällä, että *no tietenkin* hän on saunonut elämänsä aikana ja rakentaa tällä varmuutta korostavalla ilmauksella saunomisesta suomalaisuuteen itsestään selvästi kuuluvan asian (esim. Juhila 2016, 170). Suomalaisuuden ja saunomisen välille rakentuu ikään kuin automaattinen yhteys: koska nuori on suomalainen, hän on myös saunonut paljon elämänsä aikana. Seuraavaksi nuori kuvaa tarkemmin saunomistaan lapsuudessa. Hän esittää saunoneensa niin kotonaan kuin mökillään, mikä tuottaa saunomisesta tavan, joka on osa kirjoittajan elämää paikasta riippumatta. Hän korostaa saunomisensa paljoutta myös tarkentaessaan muistojensa ajankohdaksi usean vuoden mittaisen pätkän ja käyttäen määrällisiä ilmauksia, kuten *aina* ja *paljon* (Potter ym. 1991; Jokinen 2016c, 358–360). Lopuksi hän vielä korostaa saunan roolia perheen yhteisenä sosiaalisena tapahtumana ja jaettuna kokemuksena esittämällä, että *totta kai* saunomassa mukana olivat hänen perheenjäsenensä. Kuvaamalla tällä tavalla oman perheensä toimivan suomalaisille tyypillisellä tavalla nuori tuottaa omasta perheestään ikään kuin tavallisen suomalaisen perheen.

Kuten aiemmissa esimerkeissä on tullut esiin, jaetun kokemuksen strategian kertomuksissa nuoret kuvaavat saunomista ennen kaikkea saunomiseen liittyvien yhteisesti jaettujen toimintojen kautta. Kun kertomusten keskiössä ovat tilanteeseen liittyvät ihmiset ja yhteinen toiminta, jää sauna kansallisessa merkityksessään usein sivurooliin (Antonsich 2016, 39). Tällä tarkoitan sitä, että sauna yhdistää kertomuksen henkilöt samaan tilaan ja saman toiminnan äärelle, mutta esimerkiksi saunaa erityisenä ympäristönä tai saunaan liittyviä aistikokemuksia ei kuvata tarkkaan. Sen sijaan nuoret kuvaavat yksityiskohtaisesti saunomiseen liittyviä oheisrituaaleja, kuten saunassa laulamista, vedellä leikkimistä ja mukaan otettuja leluja sekä saunan jälkeen yhdessä syötyjä ruokia ja katsottuja tv-ohjelmia. Kertomukset yksityiskohtineen eivät hyödynnäkään saunomiseen liittyvää perinteistä kansallista kuvastoa, vaan saunomisesta rakentuu jokaisen perheen itsensä näköinen jaettu rituaali. Kiinnostavaa tässä on kuitenkin se, että nuorten kuvaamat tavat ovat hyvin samankaltaisia keskenään, eli nuorten kertomukset ovat tämän suhteen hyvin yhtenäisiä. Seuraava kertomus tuo esiin, että nuoret kuvaavat tässä strategiassa myös mökillä saunomista ensisijaisesti jaettujen tapojen kautta.

Selonteko 4: Suomalaiset ovat jo satojen vuosien aikana saunoneet ja saunovat vieläkin. Kuvan henkilö on saunavihta kädessä ja varmasti kovissa löylyissä.

Kertomus 4: Mukavat mökkihetket perheen kanssa ja se kuinka me isän ja vaarin kanssa aina saunottiin. Sen jälkeen tietenkin takan ääreen paistamaan makkaraa. Olin suunnilleen 7-vuotias. (poika 2008)

Selonteossa 4 nuori käyttää jaetun kokemuksen strategiaa ja rakentaa saunomisesta tekijän, joka yhdistää suomalaisia läpi aikojen. Jatkuvuus nykyhetken ja kaukaisen menneisyyden välille rakentuu nuoren esittäessä, että *suomalaiset ovat jo satojen vuosien aikana saunoneet ja saunovat vieläkin*. Kertomuksessa 4 nuori puolestaan kirjoittaa perheen mökkihetkistä sekä usein toistuneesta *isän ja vaarin kanssa* saunomisesta. Näin kertomuksessa saunomisesta rakentuu perheen eri sukupolvia yhdistävä kokemus, kun taas selonteossa saunominen rakentuu sukupolvia yhdistäväksi kokemukseksi koko Suomen tasolla. Tällä tavalla sauna toimii tämän strategian kertomuksissa yhteenkuuluvuutta tuottavana tekijänä ja nuorten suomalainen identiteetti saa merkityksensä yhteydestä ja samankaltaisuudesta kertomusten henkilöihin ja suomalaisiin kansana (Wodak ym. 2009, 186).

8.2 Ainutlaatuinen suomalainen tapa

Ainutlaatuisuusstrategiaa käyttävissä kertomuksissa sauna toimii suomalaisten erityisyyttä korostavana tekijänä kuten kansallisen tason selonteoissakin. Sekä kansallisella tasolla että elämäkerrallisella tasolla nuoret tuottavat suomalaisesta identiteetistä muista eroavan esittämällä saunomisen olevan suomalaisille ainutlaatuinen tapa ja korostamalla saunan ja Suomen erityistä yhteyttä (ks. luku 7.1.2). Kertomuksissa kansallinen identiteetti rakentuu pääasiassa siitä, että nuoret kuvaavat suomalaisille ainutlaatuisiksi miellettyjä asioita ja korostavat niiden olevan vain suomalaisille mahdollisia (Antonsich 2016, 39; Wodak ym. 2009, 4). Näin nuoret rakentavat yhteyden oman kertomuksensa ja koko kansan välille ja rakentavat omaa identiteettiään suomalaisena. Suhteessa nuorten esittämiin selontekoihin kertomukset toimivat tässä strategiassa ennen kaikkea yksityiskohtaisina tapausesimerkkeinä suomalaisten saunomiseen liittyvästä ainutlaatuisuudesta. Kertomuksissa nuoret esimerkiksi kuvailevat, miten he ovat ottaneet osaa ikäikäisiin suomalaisiin saunaperinteisiin isovanhempiensa ohjeilla. Näin saunaan liittyvä jatkuvuus ja muuttumattomuus ovat läsnä myös ainutlaatuisuusstrategian kertomuksissa, mikä rakentaa suomalaiseen identiteettiin pysyvyyttä (Reicher & Hopkins 2001, 139). Muutamassa kertomuksessa esiintyy myös ei-spesifiä vertailua muuhun maailmaan ja ulkomaihin (Nigbur & Cinnirella 2007, 675).

Elämäkerrallisella tasolla ainutlaatuisuusstrategia eroaa jaetun kokemuksen strategiasta siinä, että ainutlaatuisuusstrategian kertomuksissa keskeisessä osassa on usein tietty sauna, tietty ympäristö ja tietty tilanne, kun taas jaettua kokemusta rakentavissa kertomuksissa keskeisessä osassa ovat toiset ihmiset, yhteys heihin ja saunomisen toistuvuus. Ainutlaatuisuusstrategiaa käyttävissä kertomuksissa sen sijaan mainitaan usein vain lyhyesti mukana olleet ihmiset. Ainutlaatuisuusstrategiassa myös hyödynnetään enemmän suomalaisiin perinteisesti liittyvää kansallista kuvastoa. Ainutlaatuisuusstrategiassa esimerkiksi monet yksityiskohdat ovat kansallisesti merkittäviä, kun taas jaetun kokemuksen strategiassa ne ovat arkisia. Ainutlaatuisuusstrategiassa nuoret muun muassa sijoittavat usein kertomuksensa mökille ja kuvaavat samalla kesäistä järvimaisemaa eli suomalaista kansallismaisemaa, mikä korostaa kansallisen identiteetin erityisyyttä (Aslama & Pantti 2007, 57). Tässä strategiassa kertomukset ovat usein pitkiä ja yksityiskohtaisia. Seuraavassa kertomuksessa nuori kuvaa yksityiskohtaisesti järven rannalla sijaitsevan savusaunan lämmittämiseen liittyviä vaiheita.

Selonteko 5: *Sauna on mielestäni arvokas suomalainen perinne ja siihen suhtaudutaan jotenkin kunnioittavasti ja pyhästi. Se on riitti, vaikka se olisikin vaikka uimahallin joukkosauna tai lapsiperheen kaoottinen saunavuoro. Kukaan ei kyseenalaista sen roolia suomalaisuudessa. Sauna ei voi joutua huonoon maineeseen eikä kadota ja unohtua.*

Kertomus 5: *Tämä kyseinen kuva vihtoineen tuo mieleeni ikivanhan savusaunan järven rannassa, jonne mökiltämme on matkaa n. 200 m polkua pitkin. Se lämmitetään yleensä vain juhannuksena. Lämmittäminen kestää koko päivän ja haluan aina osallistua siihen, jos vain mökille pääsen. Savusaunan lämmittäminen on oma juttunsa: on pimeää, tuoksua, nokea. Pitää muistaa kontata, kun lisää puita ja lopuksi heittää häkälöylyt, ettei ensimmäisille saunojille käy hassusti. Vihdat tehdään totta kai ja lehdet ja koivun tuoksu täyttää saunan. Lämmitin saunaa isäni ja setäni ohjeilla. Saunavuorot menivät niin että lapset ensin ja sitten aikuiset. (tyttö 2014)*

Selonteossa 5 nuori esittää, että sauna on erityinen ja tärkeä *suomalainen perinne*, joka on pysyvä osa suomalaista kulttuuria, koska *sauna ei voi joutua huonoon maineeseen eikä kadota ja unohtua*. Näin ainutlaatuisuusstrategiaa käyttämällä nuori rakentaa suomalaisesta identiteetistä erityisen ja jatkuvan. Selonteossa 5 nuori lisäksi esittää, että sauna on suomalaisille kaikissa muodoissaan *riitti*. (Ks. selonteon tarkempi analyysi luvusta 7.1.2.) Myös nuoren kertomus rakentaa saunomisesta ikiaikaisen, lähes myyttisen kokemuksen. Nuori korostaa *ikivanhan savusaunan* erityisyyttä kuvaamalla yksityiskohtaisesti savusaunaan liittyviä vaiheita, jotka ovat *oma juttunsa*. Vaikutelmaa korostaa se, että nuori käyttää kuvauksessaan monia alkuperäisyyteen ja luonnonläheisyyteen liittyviä sanoja, kuten pimeä, noki ja puu. Nuoren kuvaama sauna vastaakin suomalaisen saunarakennuksen ideaalia erillisestä rakennuksesta järven rannalla (Edelsward 1991, 13–14). Kuten nuoren kansallisen tason selonteossa, myös nuoren kertomuksessa ainutlaatuisuus yhdistyy jatkuvuuteen rakentaen saunomisesta suomalaisille erityisen ikiaikaisen tradition. Kertomuksessa jatkuvuus rakentuu saunan kuvaamisesta *ikivanhaksi* ja saunan lämmittäminen *isän ja setän ohjeilla* puolestaan rakentaa yhteyttä sukupolvien välille luoden saunomisesta ylisukupolvisen kokemuksen. Kun nuori kertomuksessaan kuvaa ottaneensa osaa tähän erityiseen ja muuttumattomana säilyneeseen ikiaikaiseen lämmittämisrituaaliin, hän osoittaa tuntevansa ja hallitsevansa tämän suomalaisen kulttuurin erityisen osa-alueen. Näin hän tuottaa omaa identiteettiään suomalaisena. Seuraavassa kertomuksessa nuori kuvaa yhtä erityistä saunahetkeään, juhannussaunaa uudessa kodissa.

Selonteko 6: *Saunominen on mielestäni vahvin suomalainen perinne.*

Kertomus 6: *Olen saunonut jo pienenä. Tunnen aina muistoissani veden sihahduksen kiukaalla ja lämpimän aallon selässäni, vihdan äänen ja koivun tuoksun. Olimme juuri muuttaneet uuteen kotiimme ja oli ensimmäinen juhannuksemme oman saunan kanssa. Olin kahdentoista ja isä haki metsästä tuoreen koivuvihdan. Saunoimme kauan, koko perhe. Vanhemmat, veljeni ja minä. Se on suomalaisinta mitä tiedän. (poika 2014)*

Ainutlaatuisuusstrategiaa käyttävässä selonteossa 6 nuori esittää, että saunominen on *vahvin suomalainen perinne*. Näin nuori rakentaa saunomisesta erityisen osan suomalaista kulttuuria. Kertomuksessa 6 nuori puolestaan kuvailee saunomista eri aistien kautta ja rakentaa saunomisesta erityisen muusta maailmasta poikkeavan aistikokemuksen, joka on niin vahva, että hän voi palauttaa sen mieleensä ja jopa tuntee *aina*. Nuori kuvaa saunomista kokonaisvaltaisena hyvän olon kokemuksena, jossa hetki ikään kuin pysähtyy. (Puromies 2013, 366–368.) Saunahetken kuvaaminen tällä tavalla aistien kautta tempaa lukijan kertomuksen maailmaan, joka edustaa suomalaisten kulttuurisesti jaettua ymmärrystä saunomisesta (Aaltonen ym. 2019, 273). Kertomuksessa 6 sauna lisäksi yhdistää nuorta hänen perheeseensä, koska erityinen kokemus on *koko* perheen yhdessä jakama. Kertomuksen lopuksi nuori liittyy oman kertomuksensa suomalaisiin laajemmin ilmauksella *se on suomalaisinta mitä tiedän*. Näin perheen saunahetkestä rakentuu jotakin vain suomalaisille ainutlaatuista, ja tällä tavalla nuori tuottaa kertomuksessaan aktiivisesti suomalaista identiteettiä sekä itselleen että muille kertomuksessa esiintyville henkilöille. Myös seuraavassa kertomuksessa nuori rakentaa ainutlaatuista suomalaista identiteettiä liittämällä oman kertomuksensa laajemmin suomalaisiin.

Selonteko 7: *Kuvassa näyttäisi olevan kuva suomalaisesta perheestä saunassa, enkä juuri idyllisempää asetelmaa keksisi. Kuva on napannut hetken kauniisti.*

Kertomus 7: *Tämä on minusta hyvin nostalginen kuva, ja on mielestäni Suomelle ainutlaatuista. Missään muualla maailmassa ei perhettä voisi kuvata näin hyvin. Kuva on sisällöltään yksinkertainen, nuori suomalainen perhe saunassa. Tästä huolimatta, sen nappaama hetki muistuttaa minua välittömästi omasta lapsuudestani, ja niistä kerroista kun olen saunonut perheeni kanssa. Tällaisen yhteyden voi vain suomalainen perhe saavuttaa, ja vain saunassa. (poika 2014)*

Selonteossa 7 nuori esittää, että kuva *perheestä saunassa* on jotakin Suomelle erityistä, mikä rakentaa suomalaisesta identiteetistä ainutlaatuisen ja muista eroavan. Kertomuksessa 7 hän ensin vahvistaa

koko kansan tasolla esittämäänsä väitettä kirjoittamalla kuvan olevan *Suomelle ainutlaatuista* ja tarkentamalla tätä esittämällä, että *missään muualla maailmassa ei perhettä voisi kuvata näin hyvin*. Tällä tavalla käyttämällä ääri-ilmaisuja (Pomerantz 1986) ja vertaamalla Suomea ei-spesifisti muuhun maailmaan (Nigbur & Cinnirella 2007, 675) hän korostaa kuvan tilanteen ja Suomen ainutlaatuista yhteyttä. Seuraavaksi nuori sijoittaa itsensä osaksi suomalaisia esittämällä, että kuva *muistuttaa* häntä *välittömästi* hänen lapsuudestaan ja saunomiskerroista perheen kanssa. Lopuksi nuori vielä esittää, että *tällaisen yhteyden voi vain suomalainen perhe saavuttaa, ja vain saunassa*, mikä tekee nuoren kertomuksen tilanteesta vain suomalaisille mahdollisen. Näin suomalainen identiteetti rakentuu kertomuksessa yksilölliseksi. Seuraavassa kertomuksessa esiintyy myös ei-spesifiä vertailua Suomen ja ulkomaiden välillä (Nigbur & Cinnirella 2007, 675).

Selonteko 8: Tämä kuva symboloi mielestäni hyvin Suomea, sillä saunominen on ollut pitkään osaa kulttuuriamme. Se on elämäntapa johon olemme tottuneet, ja joka on levinnyt ympäri maailmaa.

Kertomus 8: Tasan kuusi vuotiaana saunoimme perheeni kanssa viikoittain. Tällöin asuttiin Espoossa, mutta sen jälkeen kun muutimme ulkomaille jäi saunominen usein väliin. Näin tämä kuva symboloi hyvin Suomea. (poika 2008)

Selonteossa 8 nuori rakentaa ainutlaatuista suomalaista identiteettiä korostamalla saunan ja Suomen *pitkään* jatkunutta yhteyttä ja sitä, kuinka saunominen on lähtenyt Suomesta leviämään myös muualle maailmalle. Näin selonteko rakentaa kansallista identiteettiä erityisyyden lisäksi myös jatkuvuuden ja tunnettuuden kautta. Kertomuksessa 8 saunominen saa merkityksensä vain suomalaisille kuuluvana erityisenä tapana sen kautta, että saunominen ei ollut mahdollista perheen asuessa ulkomailla, kun taas Suomessa saunominen oli perheen viikoittainen tapa. Näin nuori käyttää ulkomaita kontrastina, jonka kautta hän korostaa Suomen ja muiden maiden välistä eroa saunan suhteen (Jokinen 2016c, 365). Kyse on ainutlaatuisen identiteetin tuottamisesta, koska nuori ei esitä, että saunominen tekisi Suomesta ulkomaita paremman (Finell & Liebkind 2010, 330–331). Suhteessa kansallisen tason selontekoon nuoren kertomus toimii selontekoa vahvistavana konkreettisena esimerkkinä siitä, että saunominen on osa nimenomaan suomalaista kulttuuria. Kertomus 8 eroaa muista tämän strategian kertomuksista siinä, että kertomus on melko arkinen ja lyhyt, eikä siinä kuvata tarkemmin itse saunakokemukseen liittyvää erityisyyttä.

8.3 Eroja korostava tilanne

Kuten erottautumisstrategiassa kansallisella tasolla, myös erottautumisstrategiaa käyttävissä kertomuksissa sauna toimii tekijänä, joka tuo esiin suomalaisten ja muiden kansojen väliset erot ja tuottaa suomalaisesta identiteetistä paremman kuin vertailun kohteena oleva kansallinen identiteetti (ks. luku 7.1.3). Kertomuksissa nuoret tuottavat eron itsensä ja kertomuksissa esiintyvien ulkomaalaisten ystävien ja sukulaisten välille. Paremmuus rakentuu kertomuksissa siitä, että nuoret esittävät suomalaisten saunomistavat, kuten alastomuuden ja kuumuuden sietokyvyn tavoiteltavina asiaintiloina (Nigbur & Cinnirella 2007, 675). Tämä erottaa erottautumisstrategian ainutlaatuisuusstrategiasta, jossa nuoret korostavat suomalaisten yksilöllisyyttä ilman, että kansat laitetaan paremmuusjärjestykseen.

Erottautumisstrategia esiintyy kertomusten tasolla vain kahdessa kertomuksessa, joissa kummassakin vertailulla on spesifi määritelty kohde (Nigbur & Cinnirella 2007, 675). Erottautumisstrategian käyttö on siis kertomuksissa vielä harvinaisempaa kuin kansallisella tasolla, ja sitä käytetään kummallakin tasolla samankaltaisesti sisällön ja retoristen keinojen suhteen. Vaikka vertailussa suomalaisuus esitetään positiivisessa valossa, ei muita kansoja esitetä voimakkaan negatiivisessa valossa esimerkiksi haukkumasanojen kautta. Huomionarvoista on myös se, että vaikka kertomuksissa sauna tuo esiin kansallisuuksien välisiä eroja, nuoret kuvaavat tilanteita, joissa he ovat saunoneet yhdessä ulkomaalaisten tuttaviansa kanssa. Sauna ei siis lähtökohtaisesti poissulje ketään, vaikka sen erityisen taian kuvataankin avautuvan kunnolla vain suomalaisille. Myös aiemmassa tutkimuksessa on havaittu, että saunaan ei liity negatiivisia asenteita ulkoryhmiä kohtaan (Finell 2012, 78).

Kummassakin erottautumisstrategiaa käyttävässä kertomuksessa nuori asemoi itsensä osaksi suomalaisia ja tuottaa eroavaisuutta yhtäaikaista niin itsensä ja kertomuksissa esiintyvien ulkomaalaisten kuin suomalaisten ja muiden kansojen välille. Kansallinen identiteetti on kummassakin kertomuksessa vahvasti läsnä, koska nuoret perustelevat kuvaamaansa eroa nimenomaan henkilöiden kansallisuudella. Tämän strategian kertomuksissa saunakokemuksesta rakentuu normaalista poikkeava häiriötilanne, joka rikkoo saunaan liittyvän kulttuurisesti jaetun käsikirjoituksen siitä, miten saunassa ollaan ja käyttäydytään (Herman 2009, 19–20, 133–136). Kertomuksissa nuoret tuottavat eron kansojen välille kuvaamalla ulkomaalaisten käyttäytymisen esimerkiksi alastomuuden suhteen rikkovan suomalaisille tuttua kulttuurista käyttäytymistä. Näin kertomukset myös vahvistavat saunaan liittyviä käyttäytymisnormeja. Erottautumisstrategiaa käyttävät kertomukset tuovat hyvin esiin, miten arkisista jokapäiväisen elämän asioista voidaan yhtä

lailla rakentaa erottava tekijä oman kansan ja muiden kansojen välille, kun taas jaetun kokemuksen strategiassa näistä rakennetaan kansan jäseniä yhdistävä asia (Antonsich 2016, 36–39). Kun erot esitetään erottautumisstrategian kertomuksissa itsekoettuina, eroista rakentuu todellisia ja olemassa olevia. Seuraavassa esimerkissä nuori määrittelee suomalaisuutta suhteessa amerikkalaisiin.

Selonteko 9: *Suomessa käydään paljon saunassa koko perheen kanssa. Ei tarvitse häpeillä olevansa alasti läheisten vierellä, toisin kuin esim. Yhdysvalloissa. Yleisestikin sauna on jo hyvin suomalainen perinne.*

Kertomus 9: [...] *Kolmas muisto on sellainen, että meillä oli (nyt paritalossa, ehkä 7-8v.) kylässä serkut Amerikasta ja heille oli todella outoa olla alasti samassa huoneessa perheen kesken.* (tyttö 2014)

Selonteossa 9 nuori esittää, että saunominen alasti perheen kesken on yleistä ja luonnollista Suomessa. Hän esittää Suomelle kontrastiksi Yhdysvallat kuvaten, että siellä alasti läheisten kanssa oleminen aiheuttaisi häpeää (Jokinen 2016c, 365). Näin hän erottaa suomalaiset positiivisesti amerikkalaisista (Nigbur & Cinnirella 2007, 675). Nuori vahvistaa kansallisen tason väitettään kertomuksessa 9 esittämällä väitteelleen tapausesimerkin. Kertomuksessaan nuori korostaa suomalaisten ja amerikkalaisten välistä eroa kuvaamalla, kuinka hänen amerikkalaisille serkuilleen oli *todella outoa olla alasti samassa huoneessa perheen kesken*. Siirryttäessä kansalliselta tasolta elämäkerralliselle tasolle eroavaisuudet henkilöityvät ja kontrastiparin muodostavat kirjoittajan oma suomalaisuus ja serkkujen amerikkalaisuus (Jokinen 2016c, 365). Kertomus toimiikin tässä yhteydessä todisteena siitä, että aiemmin esitetty väite pitää paikkansa. Sen vakuuttavuus perustuu siihen, että aiemmin esitetty väite esitetään kertomuksessa itse havaittuna tapahtumana, jolloin muut eivät voi kyseenalaistaa sitä (Juhila 2016, 151, 154–155). Vakuuttavuutta lisää myös se, että tapahtumapaikka ja -aika, *paritalossa ehkä 7-8v.*, kuvataan tarkkaan (Potter 1996, 163). Tässä esimerkissä suomalaisuus ja amerikkalaisuus rakentuvat siis ikään kuin todistettavasti erilaisiksi. Seuraava esimerkki noudattaa samaa logiikkaa.

Selonteko 10: *Edellä mainitut kuvat liittyvät kaikki mielestäni hyvin olennaisesti suomalaiseen saunomiskulttuuriin. Se on jotakin, jota kokemukseni mukaan kukaan ei ulkomaalainen ei täysin ymmärrä. [...]*

Kertomus 10: [...] *Meille suomalaisille on luonnollista olla alasti saunassa, ranskalaisille vierailleni moinen ehdotus herätti suurta kummastusta ja saunaan päädyttiin uimapuvut päällä. [...]* ”Saunassa on aivan liian kuuma” valitti

espanjalainen ystäväni taannoin. (Toinen uskoi kuumuuden takia laihtuvansa.) Moista kommenttia harvemmin kuulee suomalaisten suusta, pikemminkin otetaan kisa kuka kestää kauimmin kuumuutta. Talvisin sen sijaan kieritään lumessa alasti ja taas saunaan. Juhannussaunassa, jos ei muuten, on vihta ehdoton. Sillä lätkimistäkään ei kukaan ulkomaalaisista ystäväistäni ole toistaiseksi ymmärtänyt. ”Vai että saa veren kiertämään” tuumailevat he vain naureskellen. Sauna on jotakin vain suomalaista/ruotsalaista. [...] (tyttö 2002)

Selonteossa 10 nuori käyttää ainutlaatuisuusstrategiaa ja esittää saunomisen olevan jotakin, jota hänen kokemuksensa mukaan *kukaan ulkomaalainen ei täysin ymmärrä*. Kyse on ainutlaatuisuusstrategian käytöstä, koska nuori ei esitä suomalaista saunomiskulttuuria parempana, eikä vertaa suomalaisuutta spesifiin kohteeseen kuten erottautumisstrategiassa (ks. luku 7.1.3). Kertomuksessa 10 nuori käyttää erottautumisstrategiaa verratessaan suomalaisuutta ranskalaisiin ja espanjalaisiin ystäviinsä. Nuori korostaa ensin suomalaisten ja ranskalaisten välisiä eroja alastomuuden sietämisessä kertomalla, kuinka *ehdotus* alastomuudesta *herätti suurta kummastusta ja saunaan päädyttiin uimapuvut päällä*. Kirjoittamalla meistä suomalaisista nuori sijoittaa heti kertomuksensa alussa itsensä suomalaisten joukkoon (Billig 1987, 89). Seuraavaksi nuori kuvaa, kuinka myös saunan kuumuus oli liikaa hänen espanjalaisille ystävilleen ja kuinka toisella ystävällä oli suomalaisittain erikoinen uskomus saunan laihduttavasta vaikutuksesta. Tästä nuori siirtyy kuvaamaan suomalaisten poikkeuksellista kestävyyttä kolmessa saunomiseen liittyvässä tavassa: kisaamisessa siitä, *kuka kestää kauimmin kuumuutta* saunassa, *lumessa alasti* kierimisessä ja vihtojen käyttämisessä. Kun saunassa on muille *aivan liian kuuma*, suomalaiset vain kisaavat, kuka kestää kuumuutta pisimpään. Tässä kertomuksessa suomalaisten paremmuus rakentuukin ensisijaisesti suomalaisten sisusta.

Kertomuksessa 10 nuori lisää läpi kertomuksen sen vakuuttavuutta esittämällä ystäviensä mielipiteitä suorien lainauksien muodossa (Juhila 2016, 154). Nuori käyttää myös paljon ääri-ilmaisuja vahvistamaan kirjoittamaansa. Esimerkiksi kuvatessaan kertomuksen lopussa, että *kukaan* hänen ulkomaalaisista ystäviään ei ole ymmärtänyt vihdan käyttöä, hän laajentaa esimerkkinsä koskemaan myös muita ulkomaalaisia ystäviään, jolloin reaktio toistuu ulkomaalaisissa ystäväissä riippumatta siitä, kuka ystävä on kyseessä. (Pomerantz 1986, 224.) Näin nuori rakentaa itselleen identiteettiä sisukkaana suomalaisena, joka kestää kovatkin löylyt toisin kuin hänen ulkomaalaiset ystävänsä. Kertomuksen lopuksi nuori vielä liittyy saunan suomalaisuuden lisäksi ruotsalaisuuteen kirjoittamalla, että *sauna on jotakin vain suomalaista/ruotsalaista*. Tämä poikkeaa kansallisen tason

selonteoista, joissa yksi nuori tekee eroa juuri suomalaisen ja ruotsalaisen saunan välille. Tämä tuo esiin, että ihmiset voivat mieltää kansalliset symbolit eri tavalla (Fox & Miller-Idriss 2008, 546). Kyse voi olla myös siitä, että kansallisella tasolla merkittäväksi määrittyvä ero ei olekaan sellainen, kun kirjoituksen konteksti vaihtuu kansallisesta paikalliseen.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkielmani päättävässä luvussa esittelen ensin yhteenvedon tuloksistani. Tämän jälkeen pohdin tulosteni merkitystä suhteessa aiempaan tutkimukseen ja teoriaan. Lopuksi arvioin tuloksiin liittyviä rajoituksia ja esitän jatkotutkimusehdotuksia.

9.1 Yhteenveto tuloksista

Tutkielmani tarkoituksena oli analysoida, miten suomalaista identiteettiä rakennetaan kielellisesti sekä kansallisella tasolla että elämäkerrallisella tasolla saunan kontekstissa. Pyrin näin tuottamaan uutta ymmärrystä siitä, miten kansalliseen identiteettiin liittyviä jaettuja merkityksiä käytetään omasta elämästä kirjoitetuista kertomuksissa. Tutkimusmenetelmäni oli retorinen diskurssianalyysi. Tutkimuskysymykseni olivat: 1. Miten nuoret rakentavat suomalaista identiteettiä kirjoittaessaan saunan ja Suomen yhteydestä kansallisella tasolla? 2. Miten kansallisella tasolla käytetyt tavat rakentaa suomalaista identiteettiä näkyvät nuorten omasta elämästään kirjoittamissa kertomuksissa? Tässä luvussa käyn läpi tutkielmani keskeisimmät tulokset aloittaen ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni liittyvistä tuloksista.

Vastauksena ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni paikansin aineistosta kuusi toisistaan poikkeavaa kansallisen identiteetin rakentamisstrategiaa, joissa suomalaista identiteettiä rakennettiin painottamalla eri asioita. Näin suomalainen identiteetti rakentui jokaisessa strategiassa erilaiseksi. Nuoret käyttivät kuudesta strategiasta neljää selonteoissa, joissa kirjoitetaan saunasta, ja kahta selonteoissa, joissa kirjoitetaan perheestä. Päädyin analyysissä erottamaan saunan ja perheen omiksi aiheikseen, koska osa nuorista teki selvän eron näiden välille selonteoissaan. Käyn seuraavaksi läpi kansallisella tasolla käytettyjen strategioiden pääpiirteet.

Jaetun kokemuksen strategiassa nuoret korostivat suomalaisten samankaltaisuutta saunan kontekstissa rakentaen yhteyden sekä nykysuomalaisten välille että nykysuomalaisten ja aiempien sukupolvien välille. Ainutlaatuisuusstrategiassa nuoret rakensivat suomalaisuudesta yksilöllisen ja muista kansoista eroavan identiteetin, joka on pysyvä ja jatkuva. Erottautumisstrategiassa nuoret rakensivat suomalaisten ja muiden kansojen välille vertailuasetelman, jossa suomalainen identiteetti rakentui paremmaksi kuin vertailun kohteena olleet kansat. Tunnettuusstrategiassa nuoret tuottivat suomalaista identiteettiä muilta kansoilta saadun tunnustuksen kautta ja rakensivat suomalaisille

paikan muiden kansojen joukossa kansojen maailmassa. Jaettujen arvojen strategiassa suomalainen identiteetti rakentui suomalaisten samankaltaisuudesta, kuten jaetun kokemuksen strategiassakin, mutta yhtenäisyys muodostui saunan sijaan jaetuista perhearvoista. Etnisen ulkomuodon strategiassa nuoret rakensivat suomalaista identiteettiä suomalaisten tunnistettavien fyysisten piirteiden ympärille. Kaikki nuorten käyttämät tavat rakentaa kansallista identiteettiä on tunnistettu myös aiemmassa tutkimuksessa (ks. esim. Wodak ym. 2009; Reicher & Hopkins 2001; Özkirimli 2005; Billig 1995; Finell & Liebkind 2010; Saukkonen 2005). Tässä aineistossa kansallisella tasolla esiintyvät tavat rakentaa suomalaista identiteettiä eivät siis ole uusia tai ainutlaatuisia. Kansallisten identiteettien rakentumisessa onkin huomattavaa säännönmukaisuutta, vaikka erityisinä pidetyt asiat vaihtelevat kansan ja kontekstin mukaan (esim. Bonikowski 2017).

Toiseen tutkimuskysymykseeni sain vastaukseksi, että kuudesta kansallisen tason selonteoissa käytetystä identiteetin rakentamisstrategiasta kolmea käytettiin myös oman elämän kertomuksissa. Kertomuksissa käytetyt kolme strategiaa olivat jaetun kokemuksen strategia, ainutlaatuisuusstrategia ja erottautumisstrategia. Jaetun kokemuksen strategiassa nuorten identiteetti rakentui yhtenäisyydestä toisiin suomalaisiin niin nykyhetkessä kuin menneisyydessä, ainutlaatuisuusstrategiassa suomalaisuuden erityisyydestä ja jatkuvuudesta ja erottautumisstrategiassa suomalaisten paremmuudesta suhteessa muihin. Pääasiassa nuorten kertomukset olivat hyvin yhdenmukaisia nuorten selontekojen kanssa. Nuoret rakensivat kertomuksissa yhteyden itsensä ja suomalaisten välille toistaen kertomuksissa asioita, joita he selonteoissa liittivät suomalaisuuteen yleisesti. Näin nuoret kytkivät selonteoissa esittämänsä väitteet osaksi itseään ja omaa lähipiiriään ja rakensivat omaa identiteettiään suomalaisena. Kertomuksissa nuorten identiteetti suomalaisena rakentuikin ensisijaisesti suhteessa nuorten selontekoihin ja vain muutama nuori määritteli itsensä ja toimintansa eksplisiittisesti suomalaiseksi. Toistamalla selontekojen kulttuurisesti jaettuja merkityksiä kertomuksissaan nuoret antoivat kuvaamilleen kokemuksille kansallisen merkityksen. Näin nuoret liittivät itsensä suomalaisten joukkoon.

Kaikkien strategioiden kohdalla kertomukset vahvistivat kansallisen tason selonteoissa esitettyjä väitteitä. Kertomusten kautta kansallisella tasolla esitetyt väitteet saivat lisää vakuuttavuutta, koska yleisiksi esitetyt asiat ja tapahtumat kuvattiin kertomuksissa itse havaittuina ja koettuina (Juhila 2016, 151, 154–155). Sen lisäksi, että kertomukset vahvistivat kansallisia merkityksiä, ne myös tuottivat niihin uutta monisävyisempää sisältöä. Tässä tutkielmassa tutkin kansallisen tason selontekojen ja oman elämän kertomusten yhteyttä siitä suunnasta, miten kansallisen tason merkitykset näkyvät nuorten oman elämän kertomuksissa. On kuitenkin tärkeää huomioida, että kertomukset ja omalle

elämälle annetut merkitykset voivat myös muokata olemassa olevaa kulttuuria merkityksineen. Näin se, miten kansallista identiteettiä merkityksellistetään osana oman elämän kertomuksia, voi myös vaikuttaa kansallisesti jaettuihin merkityksellistämisen tapoihin muodostaen vähitellen uutta ymmärrystä siitä, mitä suomalaisuus saunan yhteydessä on. (Edensor 2002, 19.)

9.2 Päätelmät ja tulosten merkityksen tarkastelu

Tässä luvussa pohdin tarkemmin tutkielmani tulosten merkitystä peilaten niitä aiempaan tutkimukseen ja kirjallisuuteen. Pohdin ensin nuorten kirjoituksia ja niiden sisältöä. Nuorten selonteoissa toistui paljon perinteisiä suomalaisuuteen yleisesti liittyviä uskomuksia ja merkityksiä, kuten uskomus saunan suomalaisesta alkuperästä (Korhonen 1993, 97) ja käsitys siitä, että vain suomalaiset saunovat (Edelsward 1991, 191). Nuorten selonteot nojasivat siis olemassa olevaan kulttuuriseen tietoon saunasta ja olivat vahvasti sidoksissa kansalliseen kontekstiinsa. Tällainen tuttuihin jaettuihin merkityksiin tukeutuminen on varsin yleinen tapa puheessa ja kielenkäytössä. Tämä johtuu siitä, että kulttuurisesti tuttuja ja laajasti jaettuja merkityksiä ei usein tarvitse perustella. Näin niihin tukeutuminen on helpompaa erityisesti tilanteissa, joissa keskustelukumppani tai yleisö on vieras. (Suoninen 2016b, 238–242.) Tämän tutkielman aineiston kontekstissa voidaan ajatella, että tutkimustilanteessa nuoret ovat pyrkineet vakuuttamaan tutkijan omasta perustelustaan, mikä on onnistunut helpoiten tukeutumalla jaettuihin merkityksiin, joiden voidaan olettaa olevan myös tutkijalle valmiiksi tuttuja.

Kulttuurisesti jaetut merkitykset kulkivat nuorten kirjoituksissa osin mukana siirryttäessä kansallisen tason selonteoista kertomusten tasolle. Kun nuoret kertoivat myös kokemuksistaan kulttuurisesti ymmärrettävällä tavalla, he pystyivät luottamaan siihen, että tutkija kirjoitusten lukijana ymmärtää kertomusten sisällön oikein (Aaltonen ym. 2019, 279). Monet kansallisesti jaetut merkitykset, kuten alastomuuden luonnollisuus ja suomalaisten suuri saunomisinto, olivatkin läsnä sekä selonteoissa että kertomuksissa (esim. Laaksonen 2005; Edelsward 1991). Näin tällaiset merkitykset vahvistuvat entisestään, koska ne ovat paitsi laajasti jaettuja uskomuksia myös asioita, joita nuoret liittävät kertomuksissa omaan elämäänsä. Samalla kertomuksissa tuli esiin, etteivät nuoret vain toista passiivisesti kulttuurisesti jaettuja merkityksiä samalla tavalla, vaan jokainen nuori suhteutti kansalliset merkitykset osaksi omalle elämälleen antamiaan merkityksiä säilyttäen näin aktiivisen toimijuuden. (Miller-Idriss & Rothenberg 2012, 135; Wallem 2017, 82.)

Erityisesti jaetun kokemuksen strategiaa käyttävissä kertomuksissa nuoret nostivat esiin myös monia asioita, joita ei perinteisesti liitetä saunaan ja suomalaisuuteen. Näitä olivat muun muassa saunassa leikityt vesileikit, television katsominen saunan jälkeen ja mukana saunaan kulkeneet barbit ja muut lelut, jotka toistuivat monissa kertomuksissa. Tämä tuo esiin, että nuoret eivät vain mukaile kansallisia merkityksiä, vaan myös tuottavat niihin uutta sisältöä kirjoituksissaan (Fox & Miller-Idriss 2008, 546). Voidaan myös kysyä, edustavatko nämä asiat 1990-luvun lopulla ja 2000-luvulla nuoruuttaan eläneiden suomalaisten jaettua ymmärrystä siitä, millaista etenkin suomalaisten perheiden saunominen on. Onko esimerkiksi television katselu yhdessä saunan jälkeen asia, jonka kaikkien suomalaisten oletetaan nykypäivänä osaavan yhdistää saunaan?

Vaikka kolme kuudesta kansallisen identiteetin rakentamisstrategiasta toistui sekä kansallisen tason selonteoissa että oman elämän kertomuksissa, toiset kolme jäivät toistumatta. Miksi kansallista identiteettiä ei rakennettu kertomuksissa näitä strategioita käyttämällä? Tätä pohdittaessa on hyödyllistä laajentaa tarkastelua kielen tasolta materiaalien käytäntöjen puolelle. Diskurssianalyyseissä näiden nähdään olevan sosiaalisten käytäntöjen eri puolia ja kumpaakin lähestytään sosiaalista todellisuutta rakentavana toimintana (Suoninen 2016b, 232–233). Kielellinen ja materiaallinen toiminta eivät siis ole vastakkaisia tai toisistaan erillisiä, vaan toisiaan täydentäviä saman todellisuuden osia. Näin myös kansallinen identiteetti rakentuu kielellisten käytäntöjen lisäksi myös materiaalisessa toiminnassa (Wodak 2006, 105–106). Tämän perusteella oletan, että tunnettuusstrategia, jaettujen arvojen strategia ja etnisen ulkomuodon strategia eivät näkyneet kertomuksissa siitä syystä, että nuorilla ei ole näihin liittyviä kokemuksia yhtä paljon kuin heillä on kokemuksia esimerkiksi perheen kanssa saunomisesta. Esimerkiksi tunnettuusstrategiaa voisi edustaa kertomus, jossa taksinkuljettaja tai matkaopas ulkomailla mainitsisi saunan kuullessaan matkustajien olevan suomalaisia. Selonteoissa nuoret esittivät, että tällaista tunnistamista tapahtuu, mutta kertomusten tasolla tämä ei näkynyt. Tämä herättää kysymyksen siitä, onko sauna tai sen suomalainen alkuperä sittenkään niin tunnettu maailmalla kuin mitä nuoret selonteoissaan esittivät vai onko kyse enemmänkin saunaan liittyvästä jaetusta uskomuksesta.

Pohdin seuraavaksi tutkielmani tuloksia suhteessa tutkielmani teoreettiseen taustaan eli banaaliin nationalismiin (Billig 1995) ja eletyn kansakunnan lähestymistapaan (esim. Antonsich 2016, Fox & Miller-Idriss 2008, Antonsich & Skey 2017). Tulosteni perusteella nuorten suomalaisen identiteetin rakentaminen saunan yhteydessä muistuttaa enemmän eletyn kansakunnan kuin banaalin nationalismien oletuksia. Sauna kansallisessa merkityksessään ei ollut kirjoituksissa huomaamaton (Billig 1995), mikä osin johtui varmasti jo tavasta, jolla aineisto on kerätty (ks. tarkemmin aineiston

rajoituksista luku 9.3). Sen sijaan nuoret tuottivat saunalle sekä selonteoissa että kertomuksissa aktiivisesti kansallista merkitystä ja rakensivat näin suomalaista identiteettiä (esim. Antonsich 2016; Fox & Miller-Idriss 2008). Toisaalta kansallinen identiteetti määrittyi sekä selonteoissa että kertomuksissa ennen kaikkea Billigin (1995, 8, 57–58) määritelmän mukaisesti tietynlaisena elämäntapana. Nuoret kuvasivat suomalaisuutta tietynlaisena arkisena tapana olla ja käyttäytyä, joka on suomalaisille yksilöllistä ja ominaista. Näin suomalainen elämäntapa rakentui tekijäksi, joka yhdistää suomalaisia ja erottaa suomalaiset muista. (Antonsich 2016, 36–37; Özkirimli 2005, 191.)

Aiemmassa tutkimuksessa saunaa on lähestytty niin siirtymärituaalina (esim. Edelsward 1991; Karhunen 2013; Puromies 2013) kuin keksittyä traditiona (Edelsward 1991). Pohdin seuraavaksi, toteutuvatko nämä saunan määritelmät nuorten kirjoituksissa ja millainen merkitys saunalle annetaan. Vaikka saunaan on perinteisesti liitetty monia erilaisia siirtymiä ja saunaa on pidetty muusta elämästä erillisenä liminaalitulana, ei tämä tule esiin nuorten kirjoituksissa. Esimerkiksi aiemmin liminaalitulana tasa-arvoistavana piirteenä nähty alastomuus (Edelsward 1991, 90–99; Helkama 2015, 116–118; Karhunen 2013, 278–279) sai nuorten kirjoituksissa kansallisen merkityksen suomalaisille tyypillisenä asiana, joka erottaa suomalaiset muista. Vaikka nuoret eivät liittäneet saunaan siirtymiä tai muutoksia, muutama nuori kuvasi saunaan liittyvää pysähtyneisyyden kokemusta ja erotti tällä tavalla saunan muun arjen kokemusmaailmasta (Puromies 2013, 366–368).

Entä onko sauna keksitty traditio nuorten kirjoitusten perusteella? Määritelmällisesti keksityt traditiot vahvistavat kansallista identiteettiä ja vakiinnuttavat tietyn käsityksen menneisyydestä, tietyt käyttäytymisnormit ja tietyt arvot (Hobsbawm 1983, 2–4). Nuorten kirjoituksissa sauna sai tällaisen merkityksen siltä osin, että saunominen kuvattiin ikaikaisena traditiona, jota sekä nyky suomalaiset että entisaikojen suomalaiset ovat harjoittaneet. Osassa kirjoituksia sauna merkityksellistettiin tällä tavalla keksityksi traditioksi, jonka mukana samanlaisina säilyneet perinteet kulkevat sukupolvelta toiselle. Nuorten kirjoituksissa sauna esiintyi kuitenkin ennen kaikkea tapana, joka liitettiin niin selonteoissa kuin kertomuksissa jokapäiväiseen elämään. Näin sauna ei ole vain keksitty traditio, vaan etenkin nuorten kertomukset osoittavat aiemman tutkimuksen tavoin, että sauna on suomalaisten kulttuuriperintönä elävä ja muuntautumiskykyinen. Se muuttaa muotoaan ja saa uusia sisältöjä ja sävyjä, mutta samalla sen merkitys säilyy. (Laaksonen 2005; Puromies 2013.) Saunan kaltaiset muuntautumiskykyiset kansalliset symbolit voivat olla erityisen merkityksellisiä kansallisen identiteetin kannalta, koska ne voivat joustavuutensa takia vedota laajaan yleisöön (Edensor 2002, 5). Tulosteni perusteella saunan vahva asema suomalaisessa yhteiskunnassa perustuukin ainakin osin

juuri saunan joustavuuteen ja kykyyn muuntautua yhteiskunnan mukana niin, että yhteys menneisyyteen säilyy.

Saunalla on siis potentiaali yhdistää nykysuomalaisia aiempiin sukupolviin, koska saunakokemuksen mielletään usein säilyneen muuttumattomana (Puromies 2013, 377). Menneisyys onkin saunassa vahvasti läsnä. Tämä tuli esiin etenkin nuorten kertomuksissa, jotka sijoittuivat lähes poikkeuksetta lapsuuteen. Vaikka tulos voi osin selittyä nuorten iällä, on myös aiemmassa tutkimuksessa havaittu, että saunan yhteydessä ihmiset muistelevat usein lapsuuttaan (Puromies 2013, 377). Sauna mahdollistaakin vähintään yhteyden kokemisen omaan menneisyyteen, jos ei kaikkiin suomalaisiin menneisyydestä tulevaisuuteen ulottuvana kansana (Anderson 2007, 46). Näin saunan yhteydessä on mahdollista rakentaa sekä henkilökohtaisen identiteetin jatkuvuutta (Bluck & Alea 2008, 55–70) että kansallisen identiteetin jatkuvuutta (Reicher & Hopkins 2001, 139).

Kirjoituksissa nuoret määrittivät saunan ensisijaisesti yhdessä jaetuksi arjen rituaaliksi. Sauna on saanut tällaisen merkityksen myös aiemmassa tutkimuksessa (esim. Karhunen 2013). Jaettujen rituaalien merkitys on siinä, että ne mahdollistavat kokemuksen samankaltaisuudesta muiden kansan jäsenten kanssa. Näin suomalaiset voivat lauantaisin kotona saunoessaan kokea yhteenkuuluvuutta muihin suomalaisiin tietäessään myös muiden suomalaisten tekevän samalla tavalla (Anderson 2007, 73–74; Moores 1993, 87; Skey 2011, 91–94). Tämä on etenkin nykypäivänä merkittävää, koska teknologian kehityksen myötä monet aikaisemmin kansalaisia yhdistäneet rituaalit, kuten esimerkiksi päivittäinen sanomalehden lukeminen (Anderson 2007, 73–74), ovat menettäneet merkitystään. Nykypäivänä yhä harvemmin suuri osa kansasta on kerääntynyt esimerkiksi katsomaan samaa televisio-ohjelmaa samaan aikaan, mikä nuorten kertomuksissa oli vielä yksi useita mainintoja saanut saunaan liittyvä oheisrituaali. Saunan merkitys arkipäiväisenä ja toistuvana rituaalina on myös siinä, että se muistuttaa suomalaisia kansallisuudestaan läpi elämän (Fox & Miller-Idriss 2008, 549). Tämä vaikutus toteutuu niin käytännön toiminnan kuin saunasta kirjoitettujen tekstien kautta.

9.3 Tulosten arviointi ja jatkotutkimusehdotukset

Tässä tutkielmani päättävässä luvussa arvioin tutkielmani tuloksia ja niihin liittyviä rajoituksia. Esitän myös jatkotutkimusehdotuksia. Tutkielmani tuloksia arvioitaessa on syytä ottaa huomioon ainakin tutkimustilanteen ja aineiston valikoituneisuuden mahdolliset vaikutukset. Ensinnäkin nuorten kirjoitukset on tuotettu tietyssä kontekstissa tiettyä tehtävää varten eli vastauksista ei voida vetää suoria johtopäätöksiä siitä, että nuoret vastaisivat samalla tavalla eri kontekstissa (Potter 1996, 4).

Tutkimustilanteessa nuoret ovat tienneet, että kyseessä on Suomen kansallisia symboleita ja niiden merkityksiä tarkasteleva tutkimus. Nuoria on myös kehoitettu valitsemaan Suomea hyvin esittäviä kuvia ja nuorten kirjoitusohjeiden ensimmäisessä kysymyksessä on tiedusteltu, miksi kuva liittyy Suomeen. Kun tutkimustilanne on tällä tavalla kansallisesti rajattu, on luultavaa, että kansallisuus on keskeisessä osassa myös vastauksissa (Fox & Miller-Idriss 2008, 556). Tämä tarkoittaa tutkielmani tulosten kannalta sitä, että saunan kansallinen ulottuvuus ei välttämättä näkyisi nuorten saunakertomuksissa, jos tutkimuskonteksti ei ohjaisi nuoria kansalliseen tulkintaan. Esimerkiksi arjessaan nuoret saattaisivat merkityksellistää saunaa eri tavalla tai saunan kansallinen ulottuvuus saattaisi jäädä kokonaan huomaamatta banaalin nationalismin oletusten mukaisesti (Billig 1995). Jatkossa voisikin olla hyödyllistä tutkia, milloin ja missä tilanteissa saunan kansallinen ulottuvuus tehdään näkyväksi jokapäiväisessä elämässä (Fox & Miller-Idriss 2008, 556–557; Skey 2011).

Tutkimustilanne on myös osaltaan voinut vaikuttaa siihen, että perhe nousi yllättäen omana aihealueenaan esiin ensimmäisen kysymyksen yhteydessä. Perhekeskeisyyden ja perhearvojen nouseminen esiin tässä aineistossa on kiinnostavaa, koska perhekeskeisyys ei perinteisesti ole piirre, joka liitetään suomalaiseen identiteettiin toisin kuin esimerkiksi suomalaisten omakuvaan tiukasti kiinnittyvät ahkeruus, rehellisyys ja tasa-arvo (ks. esim. Helkama 2015). Perhekeskeisyys puolestaan on perinteisesti liittynyt enemmän muihin kansallisiin identiteetteihin. Esimerkiksi Italiassa perheeseen liittyvät asenteet ja arvot ovat keskeinen osa kansallista identiteettiä (Antonsich 2016, 39). Tässä aineistossa perhe nousi kansallisella tasolla esiin omana aiheenaan vain perhe saunassa -kuvan yhteydessä, mikä viittaa siihen, että kuvan sisällöllä on ollut tähän merkittävä vaikutus. Toisaalta monet saunasta kirjoittaneet kuvailivat nimenomaan perheen kanssa saunomista myös mies saunoo -kuvan yhteydessä. Lisäksi perheen kanssa saunominen nousi voimakkaasti esiin elämäkerrallisella tasolla kummankin kuvan yhteydessä. Onkin todennäköistä, että kuvan lisäksi kyse on siitä, että Suomessa perheen kanssa saunominen on ennen kaikkea yleinen tapa, jota on harjoitettu jo ainakin 1800-luvulta lähtien (Leimu 2004, 375–376). Perhe ja sauna ovat siis kiinteästi yhteydessä toisiinsa Suomessa, ja niiden erityinen yhteys on voinut osaltaan vaikuttaa siihen, että nuoret kirjoittivat perheestä myös omana aiheenaan kansallisella tasolla. Perhe ei siis välttämättä nousisi samalla tavalla esiin jonkun muun symbolin kohdalla, vaikka kuvassa olisikin perhe.

Tutkimustilanteen lisäksi toinen keskeinen tulosten kannalta huomioitava asia on aineiston vastaajajoukon valikoituneisuus. Tutkielman aineiston vastaajat ovat 16–20-vuotiaita nuoria pääkaupunkiseudulta vuosilta 2002, 2008 ja 2014 eli vastaajat muodostavat valikoituneen joukon niin ikänsä kuin asuinpaikkansa suhteen. Voi esimerkiksi olla, että saunaan liitetään erilaisia merkityksiä

pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Tällöin tulokset olisivat voineet muodostua erilaiseksi, jos aineisto olisi kerätty esimerkiksi maaseutumaisesta ympäristöstä. Toisaalta saunaa käsittelevässä kirjallisuudessa muun muassa saunomistapojen muutos yhteisöllisestä saunomisesta perheen yksityiseen saunomiseen liitetään koko Suomeen (esim. Vähämäki 2007, 186). Voikin olla, että saunomistavat ovat nuorten selontekojen väitteiden mukaisesti sen verran yhtenäisiä koko Suomessa, että esimerkiksi perheen kanssa saunominen nostettaisiin esiin myös muualla Suomessa kerätyssä aineistossa.

Alueellisten tekijöiden lisäksi keskeinen vastaajajoukkoon liittyvä rajoitus tulosten kannalta on se, että kaikki vastaajat ovat 2000-luvulla tai 1990-luvun loppupuolella nuoruuttaan eläneitä suomalaisia. Koska saunomistavoissa on tapahtunut huomattavaa muutosta 1900-luvulla (Karhunen 2013, 270–281), esimerkiksi nuorten isovanhempien lapsuuteen sijoittuvat saunakertomukset olisivat todennäköisesti hyvin erilaisia. Eri-ikäisten ihmisten kertomukset voisivat myös sijoittua eri ikävaiheisiin ja eri elämäntilanteisiin. Kun 16–20-vuotiaiden kertomukset voivat sijoittua vain lapsuuteen ja nuoruuteen, voisi esimerkiksi eläkkeellä oleva isovanhempi kuvata saunomista omassa lapsuudessaan, saunomista aikuisena omien lastensa kanssa tai saunomista lastenlastensa kanssa viime vuosina. Näin sauna saattaisi saada erilaisia merkityksiä, jolloin myös suomalainen identiteetti voisi rakentua sen yhteydessä erilaiseksi. Toisaalta aiemmassa suomalaisten saunamuistoja selvittäneessä tutkimuksessa monet vanhemmat vastaajat ovat kirjoittaneet nimenomaan lapsuutensa saunamuistoista (Mäenpää 2007, 58, 62; Puromies 2013, 377). Joka tapauksessa eri-ikäisten ihmisten saunaan liittämien merkitysten ja kertomusten tutkiminen olisi mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe ja voisi tuoda esiin uudenlaisia tapoja rakentaa kansallista identiteettiä saunan yhteydessä.

Mielenkiintoinen jatkotutkimusmahdollisuus olisi myös tutkia kansallisen identiteetin rakentumista tässä tutkielmassa muodostamani tutkimusasetelman kautta muiden kansallisten symbolien yhteydessä, koska kansaan liitetyt merkitykset vaihtelevat eri symbolien kohdalla. Kun sauna tämän tutkielman tulosten perusteella vahvasti yhdistää kansaa tehden samalla suomalaisista ainutlaatuisia, voi jokin toinen symboli sen sijaan erottaa ja jakaa kansaa (Kolstø 2006, 678–679). Tulosteni merkityksen ja jatkokehittelyn kannalta olisi hyödyllistä selvittää, rakennetaanko kansallista identiteettiä samalla tavalla sekä kansallisella että elämäkerrallisella tasolla myös muiden symbolien kohdalla ja mikä merkitys tällä on niin kansalliselle symbolille kuin kansallisen identiteetin rakentumiselle. Ovatko omaan elämään yhdistettävissä olevat symbolit esimerkiksi merkityksellisempiä tai pysyvämpiä kuin sellaiset symbolit, joilla ei ole yhteyttä arjen kokemuksille annettuihin merkityksiin? Entä rakentuuko omien kertomusten ja kansallisen tason välille samalla

tavalla yhteys myös sellaisten symbolien kohdalla, jotka eivät ole samanaikaisesti saunan kaltaisia kansallisia rituaaleja?

Tutkielmani tarjoaa uutta ymmärrystä siitä, miten ihmiset sitovat kansallisia merkityksiä osaksi omalle elämälleen antamiaan merkityksiä ja näin tuottavat omaa kansallista identiteettiään ja kuulumistaan tiettyyn kansaan. Toivon tutkielman tulosten herättäneen ennen kaikkea uusia ajatuksia ja ideoita kansallisen identiteetin tutkimiseen jatkossa. Tutkielmani tarjoaa kansallisen identiteetin tutkimiseen uuden tutkimusasetelman, jota voidaan hyödyntää etenkin, kun kansallisen identiteetin rakentumista tutkitaan kansallisten symbolien ja rituaalien yhteydessä. Asetelmalla on mahdollista saada selville lisää siitä, miten kansalliset merkitykset toistuvat, vahvistuvat ja muuttuvat kansallisen tason kuvausten lisäksi oman elämän kertomuksissa ja miten ihmiset aktiivisina toimijoina tuottavat kansallista identiteettiään myös kertoessaan omasta jokapäiväisestä elämästään. Tutkielmani tulosten perusteella esimerkiksi sauna kaikessa arkisuudessaan ei ole merkityksetön symboli suomalaisen identiteetin kannalta, vaan saunassa kansalliset ja henkilökohtaiset merkitykset sekoittuvat muodostaen jaettua kulttuurista ymmärrystä siitä, mitä suomalaisuus on.

10 LÄHDELUETTELO

Aaltonen, Tarja & Henriksson, Lea & Tiilikka, Tiina & Valokivi, Heli & Zechner, Minna (2019) Maisema omaelämäkertakirjoitusten kerronnallisena resurssina. *Sosiologia* 56:3, 266–281.

Albert, Stuart (1977) Temporal comparison theory. *Psychological Review* 84:6, 485–503.

Anderson, Benedict (2007) Kuvitellut yhteisöt: Nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua. Suomentanut Joel Kurtti. Tampere: Vastapaino. Englanninkielinen alkuteos *Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism* vuodelta 1983.

Antonsich, Marco (2016) The 'everyday' of banal nationalism – Ordinary people's views on Italy and Italian. *Political Geography* 54, 32–42. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2015.07.006>

Antonsich, Marco (2018) Living in diversity: Going beyond the local/national divide. *Political Geography* 63, 1–9. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2017.12.001>

Antonsich, Marco & Skey, Michael (2017) Introduction: The Persistence of Banal Nationalism. Teoksessa Marco Antonsich & Michael Skey (toim.) *Everyday Nationhood: Theorising Culture, Identity and Belonging after Banal Nationalism*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 1–13.

Anttonen, Veikko (1993) Pysy Suomessa Pyhänä – Onko Suomi Uskonto? Teoksessa Teppo Korhonen (toim.) *Mitä on suomalaisuus*. Helsinki: Suomen Antropologinen Seura, 33–67.

Aronczyk, Melissa (2017) Narratives of Legitimacy: Making Nationalism Banal. Teoksessa Marco Antonsich & Michael Skey (toim.) *Everyday Nationhood: Theorising Culture, Identity and Belonging after Banal Nationalism*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 241–258.

Aslama, Minna & Pantti, Mervi (2007) Flagging Finnishness: Reproducing National Identity in Reality Television. *Television & New Media* 8:1, 49–67. <https://doi.org/10.1177/1527476406296263>

Benwell, Matthew C. & Dodds, Klaus (2011) Argentine territorial nationalism revisited: The Malvinas/Falklands dispute and geographies of everyday nationalism. *Political Geography* 30:8, 441–449. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2011.09.006>

Billig, Michael (1987) *Arguing and thinking: a rhetorical approach to social psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.

Billig, Michael (1995) *Banal Nationalism*. London: Sage.

Bluck, Susan & Alea, Nicole (2008) Remembering being me: the self-continuity function of autobiographical memory in younger and older adults. Teoksessa Fabio Sani (toim.) *Self-continuity: Individual and collective perspectives*. New York: Psychology Press, 55–70.

Bonikowski, Bart (2017) Nationhood as Cultural Repertoire: Collective Identities and Political Attitudes in France and Germany. Teoksessa Michael Skey & Marco Antonsich (toim.) *Everyday Nationhood: Theorizing Culture, Identity and Belonging after Banal Nationalism*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 147–174.

Burr, Vivien (2003) *Social Constructionism*. London: Routledge.

Butz, David A. (2009) National Symbols as Agents of Psychological and Social Change. *Political Psychology* 30:5, 779–804. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9221.2009.00725.x>

Calhoun, Craig (2017) The Rhetoric of Nationalism. Teoksessa Michael Skey & Marco Antonsich (toim.) *Everyday Nationhood: Theorizing Culture, Identity and Belonging after Banal Nationalism*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 17–30.

Condor, Susan (2006) Temporality and collectivity: Diversity, history and the rhetorical construction of national entitativity. *British Journal of Social Psychology* 45:4, 657–682. <https://doi.org/10.1348/014466605X82341>

Edelsward, L. M. (1991) *Sauna as Symbol: Society and Culture in Finland*. New York: Peter Lang Publishing.

Edensor, Tim (2002) *National Identity, Popular Culture and Everyday Life*. Oxford: Berg.

Finell, Eerika (2005) Kansallista identiteettiä kartoittamassa. Kansalliset symbolit ja niihin liittyvät muistot ja tunteet. Pro gradu -tutkielma. Sosiaalipsykologia. Helsinki: Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201703272353>

Finell, Eerika & Liebkind, Karmela (2010) National symbols and distinctiveness: Rhetorical strategies in creating distinct national identities. *British Journal of Social Psychology* 49:2, 321–341. <https://doi.org/10.1348/014466609X455190>

Finell, Eerika (2012) National symbols, their meanings, and how they relate to national identification, outgroup attitudes and national sentiments: rhetorical, correlational and experimental studies. Väitöskirja. Sosiaalipsykologia. Helsinki: Unigrafia.

Finell, Eerika (2019) National Identity, Collective Events, and Meaning: A Qualitative Study of Adolescents' Autobiographical Narratives of Flag Ceremonies in Finland. *Political Psychology* 40:1, 21–36. <https://doi.org/10.1111/pops.12512>

Firth, Raymond (1973) *Symbols. Public and private*. London: George Allen & Unwin.

Fox, Jon E. & Miller-Idriss, Cynthia (2008) Everyday nationhood. *Ethnicities* 8:4, 536–576. <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1177/14687968080888925>

Gellner, Ernest (1983) *Nations and nationalism*. Oxford: Blackwell.

Gennep, Arnold van (1960) *The Rites of Passage*. Kääntänyt englanniksi Monika B. Vizedom & Gabrielle L. Caffee. London: Routledge & Kegan Paul. Alkuperäisteos *Les rites de passage* vuodelta 1909.

Goode, J. Paul (2017) *Humming Along: Public and Private Patriotism in Putin's Russia*. Teoksessa Michael Skey & Marco Antonsich (toim.) *Everyday Nationhood: Theorizing Culture, Identity and Belonging after Banal Nationalism*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 121–146.

Goode, J. Paul & Stroup, David R. (2015) *Everyday Nationalism: Constructivism for the Masses*. *Social Science Quarterly* 96:3, 717–739. <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1111/ssqu.12188>

Hall, Stuart (1999) *Identiteetti*. Suomentanut ja toimittanut Mikko Lehtonen & Juha Herkman. Tampere: Vastapaino.

Helkama, Klaus (2015) *Suomalaisten arvot. Mikä meille on oikeasti tärkeää?* Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Herman, David (2009) *Basic Elements of Narrative*. Chichester: Wiley-Blackwell.

Hobsbawm, Eric (1983) *Introduction: Inventing Traditions*. Teoksessa Eric Hobsbawm & Terence Ranger (toim.) *The Invention of Tradition*. Cambridge: Cambridge University Press, 1–14.

Hobsbawm, Eric (1994) *Nationalismi*. Suomentanut Jari Sedergren, Jussi Träskilä ja Risto Kunnari. Tampere: Vastapaino. Englanninkielinen alkuteos *Nations and Nationalism since 1780* vuodelta 1992.

Huttunen, Laura (2005) *Etnisyys. Luokittelusysteemejä ja elettyä yhteisöllisyyttä*. Teoksessa Anna Rastas, Laura Huttunen & Olli Löytty (toim.) *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*. Tampere: Vastapaino, 117–160.

Ichijo, Atsuko (2017) *Banal Nationalism and UNESCO's Intangible Cultural Heritage List: Cases of Washoku and the Gastronomic Meal of the French*. Teoksessa Michael Skey & Marco Antonsich (toim.) *Everyday Nationhood: Theorizing Culture, Identity and Belonging after Banal Nationalism*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 259–284.

Ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019 (2019) Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta, julkaisuja 3/2019.

Jokinen, Arja (2016a) *Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin*. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 249–265.

Jokinen, Arja (2016b) Poliitikkojen puheet puntarissa. Kaupunginvaltuutettujen asunnottomuuspuheiden retoriikka. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 179–211.

Jokinen, Arja (2016c) Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 337–368.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (2016) Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 267–310.

Jones, Rhys & Merriman, Peter (2009) Hot, banal and everyday nationalism: Bilingual road signs in Wales. *Political Geography* 28:3, 164–173. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2009.03.002>

Juhila, Kirsi (2016) Miten tarinasta tulee tosi? Faktuaalistamisstrategiat viranomaispuheessa. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 145–178.

Karhunen, Eeva (2013) Rakennusperintö ja arjen arvot. Nylundin yleinen sauna aineettomana perintönä. Teoksessa Outi Tuomi-Nikula, Riina Haanpää & Aura Kivilaakso (toim.) Mitä on kulttuuriperintö? Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 267–289.

Kolstø, Pål (2006) National symbols as signs of unity and division. *Ethnic and Racial Studies* 29:4, 676–701. <https://doi.org/10.1080/01419870600665409>

Korhonen, Teppo (1993) Suomalaisuuden aineellisista symboleista. Teoksessa Teppo Korhonen (toim.) Mitä on suomalaisuus. Helsinki: Suomen Antropologinen Seura, 86–107.

Laaksonen, Pekka (2005) Sauna – aatetta ja kulttuuria. Teoksessa Tero Halonen & Laura Aro (toim.) Suomalaisen symbolit. Jyväskylä: Atena, 136–139.

Leimu, Pekka (2004) Kansainvälinen suomalainen sauna. Teoksessa Kirsi Saarikangas, Pasi Mäenpää & Minna Sarantola-Weiss (toim.) Suomen kulttuurihistoria: 4 Koti, kylä, kaupunki. Helsinki: Tammi, 373–379.

Liikanen, Ilkka (2005) Kansallinen yhtenäisyys ja kansanvalta – suomalainen nationalismi. Teoksessa Jussi Pakkasvirta & Pasi Saukkonen (toim.) Nationalismit. Helsinki: WSOY, 222–245.

McAdams, Dan P. (2001) The Psychology of Life Stories. *Review of General Psychology* 5:2, 100–122. <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1037/1089-2680.5.2.100>

McCreanor, T. & Muriwai, E. & Wetherell, M. & Moewaka Barnes, H. & Moewaka Barnes, A. (2017) Doing Affect Around National Days: Mundane/Banal Practice or the Call of ‘Another Space’? Teoksessa Michael Skey & Marco Antonsich (toim.) *Everyday Nationhood: Theorizing Culture, Identity and Belonging after Banal Nationalism*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 215–238.

Militz, Elisabeth (2017) On Affect, Dancing and National Bodies. Teoksessa Michael Skey & Marco Antonsich (toim.) *Everyday Nationhood: Theorizing Culture, Identity and Belonging after Banal Nationalism*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 177–195.

Miller-Idriss, Cynthia & Rothenberg, Bess (2012) Ambivalence, pride and shame: conceptualisations of German nationhood. *Nations and Nationalism* 18:1, 132–155. <https://doi.org/10.1111/j.1469-8129.2011.00498.x>

Moores, Shaun (1993) *Interpreting Audiences: The Ethnography of Media Consumption*. London: Sage.

Mäenpää, Helena (2007) Saunassa ja pyykillä. Arkisen puhtauden ylläpito yhteisissä tiloissa Vanhassa Raumassa. Teoksessa Outi Tuomi-Nikula & Eeva Karhunen (toim.) *Kotina suojeltu talo. Arkea, elämää ja rakennussuojelua Suomessa ja Saksassa*. Pori: Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitoksen julkaisuja XIII, 58–72.

Nigbur, Dennis & Cinnirella, Marco (2007) National identification, type and specificity of comparison and their effects on descriptions of national character. *European Journal of Social Psychology* 37, 672–691. <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1002/ejsp.382>

- Paasi, Anssi (2016) Dancing on the graves: Independence, hot/banal nationalism and the mobilization of memory. *Political Geography* 54, 21–31. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2015.07.005>
- Pakkasvirta, Jussi & Saukkonen, Pasi (2005) Nationalismi teoreettisen tutkimuksen kohteena. Teoksessa Jussi Pakkasvirta & Pasi Saukkonen (toim.) *Nationalismit*. Helsinki: WSOY, 14–45.
- Pekonen, Kyösti (1991) Symbolinen modernissa politiikassa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, *Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja* 25.
- Pomerantz, Anita (1986) Extreme Case formulations: A way of legitimizing claims. *Human Studies* 9, 219–229. <https://doi.org/10.1007/BF00148128>
- Potter, Jonathan & Wetherell, Margaret (1987) *Discourse and Social Psychology. Beyond Attitudes and Behaviour*. London: Sage.
- Potter, Jonathan & Wetherell, Margaret & Chitty, Andrew (1991) Quantification rhetoric – cancer on television. *Discourse & Society* 2:3, 333–365. <https://doi.org/10.1177/0957926591002003005>
- Potter, Jonathan (1996) *Representing Reality. Discourse, Rhetoric and Social Construction*. London: Sage.
- Pratsinakis, Manolis (2017) Collective Charisma, Selective Exclusion and National Belonging: 'False' and 'Real' Greeks from the Former Soviet Union. Teoksessa Michael Skey & Marco Antonsich (toim.) *Everyday Nationhood: Theorizing Culture, Identity and Belonging after Banal Nationalism*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 97–120.
- Puromies, Laura (2013) Hyvät löylyt! Aistit, tunteet ja estetiikka näkökulmina saunaan. Teoksessa Outi Tuomi-Nikula, Riina Haanpää & Aura Kivilaakso (toim.) *Mitä on kulttuuriperintö?* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 361–379.
- Reicher, Stephen & Hopkins, Nick (2001) *Self and nation*. London: Sage.
- Ruuska, Petri (2005) Nationalismi. Teoksessa Anna Rastas, Laura Huttunen & Olli Löytty (toim.) *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*. Tampere: Vastapaino, 190–227.

Sahlins, Marshall (1998) History and structure. Teoksessa Jukka Siikala, Ulla Vuorela, Tapio Nisula & Riitta Launonen (toim.) Developing anthropological ideas. The Edward Westermarck memorial lectures 1983-1997. Tampere: Vastapaino, 14–34.

Sani, Fabio & Bowe, Mhairi & Herrera, Marina & Manna, Christian & Cossa, Tiziana & Miao, Xiulou & Zhou, Yuefang (2007) Perceived collective continuity: seeing groups as entities that move through time. *European Journal of Social Psychology* 37:6, 1118–1134. <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1002/ejsp.430>

Saukkonen, Pasi (2005) Kansallinen identiteetti. Teoksessa Jussi Pakkasvirta & Pasi Saukkonen (toim.) Nationalismit. Helsinki: WSOY, 90–105.

Saukkonen, Pasi (1999) Suomi, Alankomaat ja kansallisvaltion identiteettipolitiikka: tutkimus kansallisen identiteetin poliittisuudesta, empiirinen sovellutus suomalaisiin ja hollantilaisiin teksteihin. Väitöskirja. Valtio-oppi. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Skey, Michael (2011) National Belonging and Everyday Life. The Significance of Nationhood in an Uncertain World. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Skey, Michael (2009) The national in everyday life: A critical engagement with Michael Billig's thesis of Banal Nationalism. *The Sociological Review* 57:2, 331–346. <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1111/j.1467-954X.2009.01832.x>

Spasic, Ivana (2017) The Universality of Banal Nationalism, Or Can the Flag Hang Unobtrusively Outside a Serbian Post Office? Teoksessa Michael Skey & Marco Antonsich (toim.) Everyday Nationhood: Theorizing Culture, Identity and Belonging after Banal Nationalism. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 31–51.

Sumartojo, Shanti (2017) Making sense of Everyday Nationhood: Traces in the Experiential World. Teoksessa Michael Skey & Marco Antonsich (toim.) Everyday Nationhood: Theorizing Culture, Identity and Belonging after Banal Nationalism. London: Palgrave Macmillan, 197–214.

Suoninen, Eero (2016a) Kielenkäytön vaihtelevuuden analysoiminen. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 51–73.

Suoninen, Eero (2016b) Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 229–247.

Tajfel, H. & Turner, J. C. (1979) An integrative theory of group conflict. Teoksessa W. G. Austin & S. Worchel (toim.) The psychology of intergroup relations. Monterey, CA: Brooks/Cole, 33–53.

Turner, Victor (1970) The Forest of Symbols. Aspects of Ndembu ritual. Ithaca: Cornell University Press.

Valtonen, Sanna (2000) Mikä suomalaisissa on vikana? Tapaustutkimus työttömyysaiheisten kirjoitusten kansallisesta ulottuvuudesta. Teoksessa Helena Tapper (toim.) Me median maisemissa. Reflektioita identiteettiin ja mediaan. Helsinki: Yliopistopaino, 51–79.

Varjonen, Sirkku & Arnold, Linda & Jasinskaja-Lahti, Inga (2009) ”There is a difference.” A discourse analytic study on the social construction of Finnishness and Finnish identity. Teoksessa Inga Jasinskaja-Lahti & Tuuli Anna Mähönen (toim.) Identities, Intergroup Relations and Acculturation – The Cornerstones of Intercultural Encounters. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 52–66.

Vuorenjuuri, Martti (1967) Sauna kautta aikojen. Helsinki: Otava.

Vähämäki, Pia (2007) ”Mutta hyvät lölyt siellä oli.” Saunakulttuurin muutos kollektiivisesta yksityiseen Porin 5. osassa toisen maailmansodan jälkeen. Teoksessa Outi Tuomi-Nikula & Eeva Karhunen (toim.) Kotina suojeltu talo. Arkea, elämää ja rakennussuojelua Suomessa ja Saksassa. Pori: Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitoksen julkaisuja XIII, 185–198.

Wallem, Gesine (2017) The Name and The Nation: Banal Nationalism and Name Change Practices in the Context of Co-ethnic Migration to Germany. Teoksessa Michael Skey & Marco Antonsich

(toim.) *Everyday Nationhood: Theorizing Culture, Identity and Belonging after Banal Nationalism*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 77–96.

Wetherell, Margaret & Potter, Jonathan (1992) *Mapping the Language of Racism. Discourse and the Legitimation of Exploitation*. New York: Columbia University Press.

Wodak, Ruth (2006) *Discourse-analytic and Socio-linguistic Approaches to the Study of Nation(alism)*. Teoksessa Gerard Delanty & Krishan Kumar (toim.) *The Sage Handbook of Nations and Nationalism*. London: Sage, 104–117.

Wodak, Ruth & de Cillia, Rudolf & Reisigl, Martin & Liebhart, Karin (2009) *The discursive construction of national identity*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Özkirimli, Umut (2005) *Contemporary debates on nationalism: a critical engagement*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Muita lähteitä

Aamulehti 5.3.2018. Suomalainen sauna halutaan Unescon kulttuuriperinnön listalle – ”Meitä yhdistää syvä rakkaus löylyn lumoa kohtaan”. Haettu 5.9.2018. <https://www.aamulehti.fi/kulttuuri/suomalainen-sauna-halutaan-unescon-kulttuuriperinnon-listalle-meita-yhdistaa-syva-rakkaus-loylyn-lumoa-kohtaan-200789118/>

Aamulehti 30.6.2018. Saunaravintola Kuuma avasi viileässä ja tuulisessa säässä – Alkuillasta tilaa oli vielä reilusti. Haettu 5.9.2018. <https://www.aamulehti.fi/uutiset/saunaravintola-kuuma-avasi-viileassa-ja-tuulisessa-saassa-alkuillasta-tilaa-oli-viela-reilusti-201042047/>

Helsingin Sanomat 6.12.2017. Popsensaatio Alma saapui Linnan juhliin housu-puvussa, takin selässä on nahkainen Suomen leijona – oli jopa oikeissa luopua keltaisesta hius-väristään Suomen kunniaksi. Haettu 1.11.2018. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005479628.html>

Helsingin Sanomat 24.8.2018. Antero Vartian ja Jasper Pääkkösen Löyly nousi Time-lehden listalle yhdeksi maailman sadasta paikasta, joka jokaisen pitäisi kokea. Haettu 5.9.2018. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000005801545.html>

Ilta-Sanomat 2.2.2016. Lapsen leijonakorusta nousi iso kohu – tiedätkö, mitä Suomen Leijona oikeasti tarkoittaa? Haettu 1.11.2018. <https://www.is.fi/mystyle/art-2000001111142.html>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 29.3.2019. Suomalainen saunaperinne Unescon aineettoman kulttuuriperinnön listalle. Haettu 1.10.2019. https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/suomalainen-saunaperinne-unescon-aineettoman-kulttuuriperinnon-listalle

Suomen Akatemian Kokemuksen historian huippuyksikön WWW-sivusto. Haettu 1.10.2019. <https://research.uta.fi/hex-fi/>

Tilastokeskus 2019. Asuminen. Rakennukset ja kesämökit. Haettu 12.10.2019. http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_asuminen.html

Viron virallinen matkailusivusto Visit Estonia 9.8.2018. Sauna lämmittää eri tavoin. Haettu 5.9.2018. <https://www.visitestonia.com/fi/miksi-juuri-viro/sauna-lammittaa-eri-tavoin>

Yle Uutiset 3.7.2015. Kerrostalosaunan suosio romahtanut – ”meneillään on saunarenessanssi”. Haettu 1.3.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-8125308>

Yle Uutiset 14.11.2018. Yleinen sauna jatkaa nousukiitoaan Helsingissä – Nyt uusi löylyttelypaikka on avautumassa Jätkäsaareen: ”Saunominen ei ole enää vain peseytymistä, vaan myös viihtymistä ja oleskelua”. Haettu 12.10.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-10505390>

11 LIITTEET

Liite 1. Saunakuvat.

Kuva 1. Mies ja kolme lasta saunassa.

Kuvan alkuperäinen lähde: Karjanoja, M. & Peltonen, J. (1997) Sauna made in Finland. Helsinki: Tammi.

Kuva 2. Mies saunassa.

Kuvan alkuperäinen lähde: Karjanoja, M. & Peltonen, J. (1997) Sauna made in Finland. Helsinki: Tammi.

Liite 2. Nuorille jaettu ohjeistus.

Sinulle on jaettu äsken näkemäsi kuvat monisteella mustavalkoisina ja pienoiskoossa. Merkitse lyijykynällä kopioihin ne kuvat, jotka äsken mielestäsi symboloivat hyvin Suomea. Valitse näistä kuvista 2-3 kuvaa, jotka herättävät sinussa mielikuvia, muistoja ja mahdollisesti myös tunteita. Vastaa alla oleviin kysymyksiin erilliselle paperille. Merkitse vastauksen kohdalle aina kysymyksen tunnus a – e ja paperin yläreunaan henkilökohtainen tunnusnumerosi. Vastaa rauhassa. Tähän osioon sinulle on varattu aikaa. Ei haittaa, jos et ehdi vastata kuin yhdestä kuvasta. Tärkeintä on, että keskityt.

Mielikuvat ja muistot vaihtelevat tarkkuudeltaan. Niihin voi liittyä muita ihmisiä tai olla liittymättä. Muistat ehkä osan jostain tapahtumasta mutta et tapahtumaa kokonaan. Kirjoita niin tarkasti kuin pystyt.

- a) Miten valitsemassasi kuvassa oleva asia/ihminen/tapahtuma liittyy mielestäsi Suomeen?
- b) Millaisia tunteita ja ajatuksia kuvassa oleva asia/ihminen/tapahtuma sinussa herättää?
- c) Kuvaile tarkasti millainen on mielikuvasi/muistosi?
 - Mitä tapahtui?
 - Missä tapahtui?
 - Minkä ikäinen suunnilleen olit?
 - Liittykö muistoosi mahdollisesti muita ihmisiä?
- d) Muistatko millaisia tunteita sinulla silloin oli? Jos muistat tunteesi, yritä kuvailla sitä/niitä.
- e) Herättääkö muisto sinussa nyt tunteita? Jos herättää niin minkälaisia?

Jos sinulle jää ylimääräistä aikaa niin valitse kuva, joka symboloi mielestäsi vähiten Suomea. Perustele valintasi.